

ספר אור לישרים

יאיר דברי המאורות הנדולים, נאוני הדור, חות דעת קדושים, וחכמת
חכמים מפארים, עם מאמרים ערוכים בדרך אמונה וברוח משפט,
נגד השטה הציונית.

יראו ישרים וישמחו
וכל עולה קפצה פיה
(תהלים ק"ז).

מאתנו המו"ל
שלמה ולמן לאנדא
יוסף ראבינאוויץ
מקאוונא.

ספר אור לישרים

יאיך דברי המאורות הגדולים, גאוני הדור, חזות דעת קדושים, וחכמת
חכמים מפארים, עם מאמרים ערוכים בדרך אמונה וברוח משפט,
נגר השטה הציונית.

יזאז ישרים וישמחו
וכל עולה קפצה פיה
(תהלים ק"ז).

מאתנו המו"ל
שלמה זלמן לאנדא
יוסף ראבינאוויץ
מקאוונא.

ווארשא

בדפוס ר' מאיר יחיאל האלמער ושוהפן, גאלעווקין 7.
שנת תר"ס לפ"ק

Оръ Лайшоримъ

т. е.

Освѣщеніе Сіонистской идеи.

Соч. Ш. З. ЛАНДАУ и І. РАБИНОВИЧА,
изъ Юовны.

ВАРШАВА. 1900.

Типографія М. И. Гальтера и Комп., Навевки № 7.

תכן הענינים.

~~~~~

א. ראש דבר.

ב. כבוד מקלון.

ג. על ציון ועל מקראיה.

ד. עקבא דמשיחא.

ה. מכתב גלוי.

ו. דעת קדושים: יכלכל מכתבי אדמו"ר הגאונים הגדולים, זקני הדור, ראשי גולת אריאל ציס"ע שליט"א, הכתובים ביד קדשם ובחתימת ידם במשך.

ז. המספרים והסיפרים — מאת הרב החכם אלעזר אטלס.

ח. השקפה.

ט. כלוק הדעת מאת ישראל דוב פרומקין מירושלים —
והוספה מאת שלוטי אמוני ישראל מדווינסק.

ראש דבר.

כאשר התחילה התנועה הציונית לפסוע על ראשי עם קדש, ולצודר נפשות, פעם באונס ע"י אמצעים ידועים, ופעם ברצון התמימים המתפתים בערמה הארסית הנמתקת בפיהם ובעטם של הציונים, עד אשר עלתה בידהם של הציונים לכבוש בכמה קהלות קדושות את בתי הכנסיות ובתי המדרשות, לדרוש בהם בשם הציוניות דרשות של דופי הידועות ומפורסמות; כן הדביקו על פתחי בתי הכנסת והמדרש את המודעה הנדפסה מאת הוועד הציוני, אשר הוכנה הם הרברים האלה בזה הלשון: „ליעבע ברידער אונד שוועסטער! דער לאנגער 2-טויזינדיג־הריגער גלות רופט צו אונז אונד זאגט „אם אין אני לי מי לי" אויב מיר וועלען אונז אליין ניט העלפען, ווערשזע דועט פיר אונז זארגען?" דברים כאלה מכחישים בפומבי את תקותנו בנואלנו מעולם ה', כאשר כן התחילו להכניס בכח דרשותיהם בלבב השומעים את כל רעיוני רוח החפש מאמונה ודת הממלאים את כל חללה של „הספרות החדשה" (בנגוד אל הספרות הקדושה המסורה מאבותינו ורבותינו המלאה מוסר ויראת שמים ומדות טובות) ודרשותיהם אלו מתובלות בליצנות דמשכא שובא ומבדחת דעתם של ההמון, והדרשות המסירות את לב ישראל מתורת ה' ואמונתו נדרשות במקומות המקודשים לתורה ולתפלה בצבור אצל ארון הקדש — אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו פה קאונא, וכן בהרבה מקומות בידוע, ובעלי בתים נכבדים ויקרים אשר נגעה יראת ה' בלבם, התיעצו איך ומה לעשות לשמירת האמונה והדת, ועמקן המוסר והמדות והסגולות היקרות, המסורות ומקובלות בידינו מאבותינו ורבותינו הקדושים עה"ש, לבל תאבדנה בשמץ הציוניות, אשר ראשי מחזיקיה ומנהליה מתאמצים להחליף ולהמיר את מצות הוה"ק המעשיות, במצות חדשות ששמותיהן עלו מאשכנז וצרפת, לאמר לא אלו המצות הדתיות ממהרין את ישראל, אלא אלו החדשות שנתנות חיים שיש בהם כל מה שישאלו הלב והעינים, ורק המחויק בהן נקרא ידורי

נאמן ומתוקן ומקובל לרוח הציוניות, הוא ולא אחר, כפי הדוגמאות המעטות אשר הבאנו בזה במאמרנו „על ציון ועל מקראיה“ שהן טפות אחדות ממבול הרעות הרעות שהציפה עלינו הספרות הציונית החדשה, והעתונים שהתמכרו להם עד לגועל נפש, כי להביא שפעת דבריהם ולהשיב עליהם, הנחנו לסופרים מומחים ובקיאים במקצוע הזה, אשר ת"ל לא אלמן ישראל מיראי ה' אנשי אמנה והמה חכמים מחכמים לענות בדברים שאמרו ענה, והם עוסקים בעריכת ספרים, שיהיו כתובים לדורות ככל המון הספרים היקרים שנתחברו בכל ימי גלותנו נגד משיחי השקר וכל מפיצי דעות כוזבות, ועליהם רמזנו בכמה מקומות מספרנו זה. שיתבארו עוד הדברים במקום אחר. ואולם אנחנו המו"ל הח"ם, אין עסקנו לא עם הספרות ולא עם הסופרים, כי אנשים סותרים היו עבדיכם מנעוריני, וגם היום לא יכירנו מקומנו בקהל המחברים. וכאשר נדברנו ומכסנו עצה, עלה בהסכם יקירי הבע"ב, ובהסכמת יחידי סגולה ממקומות שונים עפ"י מכתבים, לפנות בדבר הזה אל זקני גדולי דורנו, גאוני התורה, לשמוע מהם דעת תורה ודעת נוטה. בראשונה פנינו במכתבנו אל גדולי גאוני עמנו הזקנים המפורסמים באהבת אדם בכלל ובאהבת עמם בפרט במסירת נפשם, ולעוד גדולי הדור גם אוהבי עמם, אשר רובם הם ממכרינו, הבענו לפניהם אנחות שלומי אמוני ישראל, כפי המכתב הנדפס בזה, הנשלח להגאב"ד דלארז שלימ"א ואשר ממנו שלחנו העתקות לכמה גדולי ישראל, ולהרבה מהם שלחנו גם מכתבים מיוחדים מסגנונים שונים, פעם בארוכה, פעם בקצרה, אשר הוכן כלם היה כתבונת המכתב וזראשון הנשלח להגאב"ד דלארז שלימ"א*, ולמותר להוציא אור את המון מכתבינו שכתבנו בסגנונים שונים, כי הלא אין חפצנו בהתגלות לבנו ורק לזכות את הרבים בהתועלת אשר תצא, ואין אנחנו ספונים וחשובים בעינינו להבריע את הכף בדברינו אנחנו, ורק לגלות ולפרסם דעת גאונינו וקרושינו שהיא גם דעת תורה"ק, כל ישענו וחפצנו. וע"כ הגנו מוציאים לאור רק את מכתבנו הראשון ששלחנוהו ללארז, וממנו ימצאו הקוראים הישרים מוכן גבון ומושג נאמן בתשובתם של הגאונים הגדולים הצדיקים, אשר נתכבדנו בתשובתם וגלוי דעתם ורצונם והסכמתם לפרסם דבריהם לזכות את הרבים.

ועל פי רצון הגאונים הגדולים הגנו מוסיפים בספרנו זה, את ההוספה הנדפסת בשם „השקפה“ וגם אנחת שלומי אמוני ישראל סדרו ינסק אשר בנו אותה בשם „סלוק הרעת“, וקונטרס נפלא ומצוין מאת הרב ההכם וסופר מפואר בתורתו וחכמתו מו"ה אלעזר אטלס נ"י. וכל המכתבים אשר יופיעו

עוד עלינו מגדולי ישראל אשר יכבדנו בתשובותיהם, נקוה כי יראו אור בספר שני אשר יוציאו עוד אי"ה יחידי סגולה מפה או מקהלה אחרת.

והנה זאת צריכים אנחנו להודיע, כי על מכתבנו זה הנדפס, היו חתומים רבים מיחידי הסגולה פה, ורק אנחנו ח"מ המו"ל שמנו לנו לקו, להרפים רק את שמות החתומים אשר אתנו במעמדנו היום. כי הראש שבחבורה והראשון מהחתומים היה הרה"ג הצדיק המפורסם, בן של קדושים מיהר"ר אלי' מערקיל וצ"ל, אשר שבק חיים לן ולרבנן ולכל ישראל, לזכר עולם יהיה צדיק זה אשר בביתו נדברו יראי ה', והוא בצדקתו, כמו שהיה המיר הראש והראשון בגבאי צדקה וחסד ובת"ת דרבים, כן היה המעורר הראשון בענין הזה, והמתחיל במצוה נקראת על שמו. כן יבדלו לחיים איזה מהחתומים שאינם נמצאים עמנו פה, ויודעים אנחנו כי לא ישאו עלינו תרעומה על אשר לא פרסמנו את שמותיהם בזה, אחרי אשר לא בשביל כבוד רק לזכות את הרבים היתה כונתם המובהקת. והנה רבים ושלמים משלומי אמוני ישראל פה ומשארי קהלות מלאו את ידנו להוציא לאור את הספר הזה הנקרא בשם "אור לישראל", לאמר, כי לא לשמים אור לחשך וחשך לאור יאירו דברינו, ולא ללמד תועים בינה, כי לא למחשיכי אור האמת נדבר, כי אם לישרים בלבבותם והתמימים באמונתם, הנתעים או העלולים להתעת, אליהם יאירו דברינו הוצאים לאור לזכות את הרבים ברעת קדושים בינה אשר במכתביהם אלינו, וצדיקים ילכו כס הלך אור בדרך האמת והאמונה, והננו שלוחי שלומי אמוני ישראל פה וממקומות רבים קרובים ורחוקים, שלוחי דרבנן, והקוהנו כי ע"י דברי אמת ואמונה אלה יורח אור לישרים, קיי תהי' המכתבים לננין אריאל ע"י צדיק ונושע בה' גואל ישראל.

המוציאים לאור

שלמה זלמן לאנדא,
יוסף ראבינאוויטץ.

יום ג' כ"ג שבט תר"ס קאנוא.

האדריקסא אלינו:

Зельману Ланды, Ковно.
Salomon Landau, Kowno (Russ.)
:א
Иосифу Рабиновичу, Ковно.
Josef Rabinowitz, Kowno (Russl.)

ב. כבוד מקלון.

גוי נתתי למכים ולחיי למרמים
פני לא הסתירתי מכלמת ורק.
ואדני אלהים יעזר לי על כן לא
נכלמתי וגו' (ישעיה כ"ה).

במסם נדבר דברינו בעצם הענין, מתכבדים אנחנו לתת בזה תודה גלויה למחרפינו ומגדפינו במאמריהם הראוים למי שאמרם, ונאים לנקי הדעה והדבור כמוהם.

כבר מוסכם ומפורסם אצל שלומי אמוני ישראל, המכירים ויודעים את הסופרים והספרות החדשים, כי האנשים אשר תהלתם מלאה בעתונים העבריים, צריכים בדיקה. ולהפך, האנשים המתונים על "עמוד הקלון" בעתונים, כגלל מעשיהם ומחשבותיהם, הם המקבדים באמת, ובכן כל אשר ירבו לחרף ולגרף ולטפל שקרים באנשים, כן ירבו כבוד למחרפיהם ומגדפיהם. הנה כי כן, סבלי בקש כבוד על ידיהם רדף הכבוד אחרינו וישיגנו בתרופיהם וגדופיהם.

אנחנו לא כבוד ולא בצע כל ישענו והפצנו, כי אם לאחד את האנחות והנגיחות היוצאות מכאב לבבות כל יראי ה' תופשי התורה ונוצרי בריתה, הבואים והנחלים על תעתועי משיח השקר דודש, והמשונה בצביונו מכל המשיחים המדריחים שהיו לפניו, המתורע בשם "ציוניות". תתאחרנה האנחות, והיו לקול קורע כל לב השומע גערה חכמי התורה והיראה מעורו, ושמעו התמימים וידעו להזהר מהלכד ברשת זו שמנו הציונים לרגלם.

בקרבנו אל מלאכת ה' הזאת, ראינו מראש את עב הענן הכבד העולה להציף עלינו מבול תרפות וגדופים, שקרים מגונים, וכנוים בזוים, אשר רק בהם רב כחם, למלאות חסרון דברי טעם ושכל טוב אשר יחסרו להם. בגדופים ובהתולות ידם רב להם ועטם אתם להכות נדיבים על יושר דברי אמת ואמונה אשר ישמיעו בקהל ה'.

סמוכים ובטוחים הם במאספי הלעג והבוז שהם שופכים על דוברי אמת ואמונה, כי ישישו בשמחה לאספם אל תוך עתוניהם, כי בהם שמן חלקם, תחת אשר אנשי הצורה, הנפגעים מהתרופים, בוז יבזו בלבם את המגדפים, ויקיימו בהם מצות המלך חזקיהו: "לא תענהו" ודברי החכם מכ"א: "אל תען", ומהם אפוא לא ימלאו המאספים את החסרון בעתוניהם.

אכן זאת היא פעולת הספרות החדשה, הבת הקמה באמה — היהדות הצנועה והחסידה, בת המרדות אשר הציגו ניות מדברת בה, להביא תחיה לאומית בנאומה המאובנת והחנוטה, לפי דברי הציונים, תחת תורת החיים אשר יאמרו להשכיח ולהסחית מלבה, ספרות אשר הסכינה לאחו בדרך אשר הלך בה בעל השחר, רבן של הלאומיים; אשר הציונים יעשו לו אוזנה כרי שנה בשנה בשבת נחמו — דרך אשר הלך בה לטהר טמאים ולטמא שוהרים, לאמר על דוד מלך ישראל כי: לא הבין אל רוח התורה ויחשוב בלבו כי אך בוכה ובמנחה יבחר ה' (השחר ש"ג צד 438), על המלך שלמה יאמר כי: הוא היה הרע בבני דוד, סר מכל מצות התורה וכו' ויכבד עלו מאד למען מצוא תאוותו (שם 438) ולהפך יאמר: ירבעם בן נבט איש טהר לב מאס בתועבות שלמה ודרכיו, הוא לא בחר באלילי העמים כי אם באלהי ישראל ועל כן קרא לעגלים אלה אלהיך ישראל (שם 440). על התנא הקדוש רבי עקיבא יאמר כי התקנא באלישע אחר, היה לומד זקן ורעתו מבולבלת בדיו שכתובה על ניר מחוק, וכן הוא הולך ומגדף את ר' עקיבא ומהלל בתשבחות את אלישע אחר (שם ש"ג 648). וכן הלא פוער פיג' על הרמב"ם, על הרמ"א (שם שנה ו' 290), על רבנו ר"י קארו (שם 295); על הפוסקים יאמר: הם קברו חיים את ישראל בעפר הדינים (שם שנה ו' 579), את הארי ור"ח וויטאל יקרא בשמות הארי המת והבלב החי ויתר גוריו פריצי חיות (שם ש"ו 197). את הגאונים החסידים, הבעש"ט, הרב ממעוריש והרב ר"ז מלאדי יכנה משוגעים אנשי מרמה (שם ש"ו 100).

כן סופר הועד ליישוב ב"י בפלשתינא ובסוריא, מל"ל, יכנה את המלך החסיד אשר הכתוב (מלכים ב' כ"ג) מעיד עליו: וכמהו לא היה לפניו מלך אשר שב אל ה' בלל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו ככל תורת משה ואחריו לא קם כמותו, אותו יכנה בהשחר הרמ"א בשם, המלך המפש יאשיהו". לא יפלא אפוא אם אלה הגבורים לידות אבנים בקרושי ישראל, אינם גבורים לכבוש את יצרים, מהשליך אבני אפל ולשפוך בוז על כל מי שמפסיקם בדרך החפש אשר הם הולכים בה להוליך שולל את הנוחים להתפתות מהם, ועל מי מתופשי התורה ומתחזקה בעתים האלה לא השליכו שקצים, ולא שפכו מרתם בקנאתם לחפשויותם? האמנם לא יוכלו כבדנו גם אנן, בכנותם אותנו "זויפנים" "חיות רעות", "כותבי פלסטר", "לשכה השחורה" ועוד גרופים ונאצות כאלה הראויים לאנשים בני תרבות מנומסים כמוהם? חלילה לנו לקפח שכר שיהותיהם הנאות, ותורתנו נתונה להם, על אשר שמו חלקנו עם גדולי התורה והיראה אשר תמיד כל הויסם שמם מנאץ מכבוד בעלי "הלשכה הלבנה" בחרפם אותנו עד עתה, ועל הכבוד העתיד לבוא לנו מאתם, בדרבנו אשר אנחנו

הולכים בה לבטח כעשויים לבלי חת מגדופותם, אשר יגדפו אותנו בלי ספק, אף כי דבר אין לנו עמדם, ולא נבקש מהם את הכבוד הזה המתגלגל ובא עלינו בהכרח מידיהם.

האמת נגיד ולא נכחד, כי לא רק על הכבוד אשר יכבדנו בגדופיהם נתענג, כי אמנם מאושרים אנחנו לקבל בדרכנו זה גם יסורים, כמאמרם ז"ל (מדרש פ' מקץ צ"ב) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה וגו' א"ר אלכסנדרו אין לך אדם בלא יסורים אשריו לאדם שיסוריו באים עליו מן התורה שנאמר ומתורתך תלמדנו, ועל כן, אלו גם היו התוליהם וגדופיהם לבשת וגם לחרפה, ולעג השאננים השמחים על היותנו ללעג ולבזו היה לנו לצער, לא נמנענו ללכת בדרכנו ולא נסוג אחור לבנו, כי הלא שלש פעמים ביום אנחנו מתפללים: ולמקללי נפשי תדם כו' ובמצותיך תרדוף נפשי, ועל אחת כמה וכמה שהתוליהם וחרופיהם הם לנו לכבוד, ולאשר נחשוב לנו, כי ממנו יכירו וידעו רבים וכן שלמים מירא ה', כי כבוד לאיש ירא ה', להמתח על עמוד הקלון המצב בעתונם לשומרי דרך אבותינו. יכירו וידעו כל המנצחים על מלאכת ה', כל עובדי עבודת הקדש בבתי ישיבה לת"ת דרבים ובבתי ת"ת לבני עניים, וכל העוסקים במצות ובצרכי צבור באמונה, אשר כפחד אבותינו לפנים בימי הבינים מרבת שומנינו החיצונים, יפחדו היום ההולכים בתורת ה' בדרך אמונה מחרפות מחרפינו הפנימים בשערי העתון העברי — ילמדו אל דרכנו, וישכילו וידעו כי לא חרפה וקלון ישבעו בעמוד הקלון אשר בעתונם כי אם כבוד ויקר.

יכירו וידעו כל המחבאים קולם קול יעקב, מהשמיע אמת ואמונה בקהל ישראל, מפחד יהודים ידי הכתבנים, המתחרים להשחיר פני דוברי אמת בכנותם אותם בשם „בעלי לשכה השחורה" ומעמידים אותם אל עמוד הקלון בעתון העברי הנותן חתיתו על כל אדם של צורה בדרך הזה. יכירו וידעו כי אין כחם של אלו המנאצים אלא בנאצותיהם וליצנותם, וכל אשר ירבו לכסות קלון על שנואי נפשם, כן ירבו להעשות עליהם מעשה תהלה, הנאה לישראל.

יכירו וידעו כל הכובשים את דעותיהם מפחד הציונים, כי האספות הבוליות אינן אספות מנהדרין בלשכת הגזית, וכל הממרה את פיהן איננו זקן ממרא, הנאספים והנאספות אל הקונגרסים שם, אינם עוד באי כח העם, לא מרובו ולא ממקצתו, ובכל ההוד וההדר האיירופיים אשר שוו על הפרלמנט שלהם, גם כי נהנו לו ליות חן בנשים כבודות, אשר לא נלוו עדין אל הגברים בכל פרלמנט אשר למתוקני העמים, ובכל קריאות ההירד ומחיתה הכפים המלאכותיות שהיו ערוכות ומוזמנות מתחלה בהשתדלות ידועה, אשר לא זכה

במדה כזאת כל תיאמרון בעולם, עוד רשאי כל אדם מישראל להרהר וגם לדבר על התכונה הרבה ההיא לאמר: כי לא זו דרך ישראל ולא ממנה הבוא תשועה לישראל.

כן ישיבילו כל בעלי הרגש להביט בהתרוששות נפש על כל הקוראים השאננים המתענגים לראותם מצגים בעתון אל עמוד הקלון. יראו דרכינו ויחכמו לבו להם כמונו.

אם קלי דעת ושפלי נפש, יחשבו את ההלה והתפארת לאיש בעתונים לכבוד, ואת חרופי מחרפיו בהם לבזיון, אשריהם וטוב להם לקלי הדעת לחשות, לבלתי פתוח פה למחרף ומגדף להתם לגדופים, טוב להם לקלי הדעת, להתכבד בסתר או בגלוי בקלון המדומה של הנחשבים לנעלבים בעיניהם, המביטים עליהם בשאט נפש.

המשנים והמחדשים כל חרש האסור מן התורה, אשר המשפט הוא כי ירם על התחתונה, והם המעטים, עושים את רשות הרבים כרשות היחיד להם, יבונים במות לעצמם, לדעותיהם ולהשקפותיהם, בראש דרך הרבים שכבשוה, רק מפני שאין מוחה ומעכב בהם, והם מטמאים את המהרות, ומביאים את קרשי ישראל לידי פגול ונותר. ואלה שעיניהם בראשם לראות את הנולד, מחבקים את ידיהם, מנהקים ומפהקים, ושומרים פתחי פיהם בעת לדבר. יש אשר ייאשו את לבם, יהסו את המון מעיהם באווה מאמרים כמו „גדול השלום ושאנאי המחלוקת“, שיסתפקו למצא בהם שמיני שבשמיניות של הותר, לבלום פיהם ולקפוץ את ידיהם מן התוכחה והמחאה. האמנם גם כי תגע יד בממונם ומה גם אל עצמם ואל בשרם, יבקשו להם היתרים במאמרים לסכלנות? ... לאלה המשנים והמחדשים לא ישאלו: „מי שמכם לבונים בית ישראל בצורת בית חדש?“ וכי יתעוררו בעלי נפש אנשי רגש, להזהיר את העם ולפקוח את עיניו על המשנים והמחדשים האלה, והצדיקו על בעלי הרגש את הדין שהעתונים הנים אותם, לאמר: „מי שם אותם לעורכי דין ומליצים של תרכינו של עולם? אשמם בראשם!“ . האם לא על כן תפוג תורה ואבדה האמונה? הכי לא יתנו הסכלנים השאננים כח ביד המחדשים להכות את בית ישראל לרסיסים?

ואת הרעה היוצאת מאת המחשים בעת לדבר, היא היתה בעמנו, היא בכל קרשי ישראל! על הסכלנים המתכבדים בשתיקתם, יביטו בעלי הרגש במנוח ראש, בעל מוני לב קטני הנפש, שלא איכפת להו גם בראותם האמת נרמסת, האמונה נדרסת, וכל קשט ודת קמתים בנשיקה של חבה ארסית, ועוד יגילו ברעדה פנימית, בקראם מעל העתון את החרופים והגדופים אשר יחרפו ויגדפו בהם את בעלי הרגש.

הננו מתכבדים לתת תודה גם לכל אלה המתחכמים המתחככים להנאתם בגופם של מגדפינו ולכל הניהנים מזיום של הגדופים. בטוחים יהיו מחרפינו, וכל המתענגים על עלבוננו המדומה, כי אנחנו לא נשיב חורפינו דבר, לא נפסיקם בדרכם אשר הם הולכים למלא פנינו קלון לפי דעתם, ולא נבקש מאיש כי יריב ריבנו, אנן בדידן ואינהו בדידהו.

נכונים אנחנו להתענג עוד בשחוק שעשועים על חכמת התכסים הנפלאה אשר יראונו בהתגלות לבם, ובכל האלות והנאצות, הכנוים הנאים, והשקרים הנפלאים, אשר עדן לא שמעתן און בשער הדגים; ולהשביע רצון גם להשמחים על עלבוננו המדומה, אשר לא יסתפקו לראות את שמותינו רק מרומזים, הננו מודיעים את שמותנו מפרשים ברבים. רב לנו רב, לראות כי לא שוא עמלנו, מתוך הסערה הסוערת להפיצנו אי לבהלנו. רב לנו הענג, להביט במנוד ראש ובשחוק שאנן, על אלה המבקשים תקונים בדת ישראל, המהירים להתיר אסורים, המטיפים לכנסיות של בחורים ובתולות, הבונים חיצן במדינת יהודים מאשרת ומקיימת מאת השולטאן וכל הממשלות האדירות, אשר להם הכסף והזהב, להם הדעה והדבור באספות, להם העתונים פתוחים, ולמי כל חסדת ישראל אם לא להם? והם רואים עצמם מוכרחים להתחפש בחלוקא דרבנן, ולסבב על פתחי רבנים שנזואים להם, לבקש מהם הסכמות על מצות ישוב ארץ ישראל!

השמעתם מימיכם הסכמות רבנים על מצוה דאורייתא או אפילו דרבנן? ומי הם המסבבים לאסוף הסכמות רבנים, לא בטלנים חובשי ביהמ"ד, כי אם הכמי מדינה של יהודים הבונים את בית ישראל ברוח לאומי ועל יסודי תורת הלאומיות אשר לא לישראל הם! עוד יותר שחקנו בראותנו בהמליץ תר"ם 267 לאחר הסופרים, המתאמץ להתמס עם תמימים, וקמחא טחינא טחיין, בהעלותו את המאמרים הידועים כבר לכל, מספר דרישת ציון להגרצה"ק ז"ל ומספרי ר' נתן הידוע, ובתמימות יתרה מביא לנו המאמר מפרוש על שה"ש להרמב"ן, אף כי מסופקים אנחנו מאד אם בתמימות יחשוב כי הפרוש לשה"ש הזה הוא באמת להרמב"ן ז"ל, למרות הידיעה המפורסמת שספק גדול אם הוא מהרמב"ן. מביא לנו גם את הירושלמי מע"ש פ"ה הידוע, ובתמימותו היתרה לא יכלא מאתנו גם את דעת הוזה"ק, וכן יתגדר גם בדעת הרמב"ם בעקר המשיח, הכל בתמימות יתרה. וגם לא ימנע טוב מההולכים בתמים, להביא בתמימותו גם את דברי הרד"ק אלה: שישבב ה' גאולת ישראל ע"י מלכי הגוים שיעיר את רוחם לשלחם.

פליאה דעת מאתנו על מה זה הרגיו את המאמרים הידועים האלה, להעלותם אלינו, בזמן אשר אין מגיד אף אין משמיע אפילו ברמו קל,

מהתעוררות איזה מלך ממלכי הארצות לתת לנו ניר על ארמית אבותינו? ולהפך, בעת אשר המתגדרים במאמרים כאלה והתולים עצמם בהרבנים שבקשו ומצאו המאמרים האלה להוכיח כי עלינו להתחיל במצות ישוב ארץ ישראל, הם הם אשר הביאו עלינו בתהלוכותיהם את גורת נעילת שערי ארץ ישראל לפני בני ישראל? ומה למאמרים הצדיקים האלה, שהתגדרו בהם הרצה"ק וחבריו וז"ל כדי לזרזו למצות ישוב א"י וקיום המצות התלויות בה, לזכות על ידן לאתחלתא דגאולה, מה להמאמרים ההם ולגידון רידן, אשר הגנו עסקים להוכיח כי הציוניות הקדימה להביא את העתיד לבוא שמצות בטלות בו, לארץ ישראל רוקא, ומאשרת ומקיימת את בית הספר ביפו לעקור בו תורה מציון ורת מישראל! כפי הנראה, לא הביא המתמם עם תמימים הזה את כל המאמרים, אלא בשביל כח הכובד אשר רמה להמציא במאמר רבנו הרמב"ם וז"ל לאחד מתלמידיו, כי במאמר הזה נמצאה סמיות עינים מגונה מאד, וגלוי פנים בדבריו, אשר מצא אותם ערובים ושמורים לפניו בספר יוסף הן להר"ן הג"ל, כי מבלי הביא את גוף הענין שהרמב"ם מדבר ממנו, הפש בסוף דבריו אלה וז"ל, "אבל אלה שמפתין עצמם ואומרים שיעמדו במקומם עד שיבא מלך המשיח למדינות המערב ואז יהיו יוצאין והולכין לירושלים, עוברין הם ומחטאין וולתן וכו'" עכ"ל.

הקוראים שלא ראו את דברי הרמב"ם אלה במקורם מתחלתם, הלא יאמינו בקראם את הדברים המובאים האלה, כי רבנו מדבר במאמרו זה מארץ ישראל ומחויב הישיבה בה גם בזמן הזה ומאסור ישיבה בחו"ל, ועמדו משהאם ומשתוממים מחרישים לדעת, איך גזר רבנו גזרה שאין כל בני הגולה יכולים לעמוד בה? ומדוע הגיח את ידו מלהביא את החלטתו זאת בספרו יד החזקה? ואיך לא קים בעצמו את דבריו אלה וקבע ישיבתו במצרים?

ועל כן ישימו נא הקוראים המשתוממים את עיניהם ולבם לדברי הרמב"ם האלה מראשיתם אמצעיתם וסופם, ויראו כי גם בדברים המעטים שהביאום לסמא את העינים פסחו על מלות אחדות שאינן רצויות להם, והשתוממו על גנבת הרעת וסמיות העינים המורגשות בתמימותם היתה של סופרים כאלה. ואלה הם דברי הרמב"ם במאמר קדוש השם, וז"ל: "והמין הרביעי מענין זה השמד בין השמדות ומה שראוי לאדם שיעשה בו כו' ואולם זה השמד לא יתחייבו עשיית מעשה זולת הדבור בלבד ואם ירצה אדם לקיים הרי"ג מצות בסתר יקיים וכו', אבל לא יעמוד בטלכות אותו המלך אלא ישב בביתו כו' וצריך מי שעבר עליו זה השמד להנהיג באלה הענינים שאני מציע שישים בין עינו לעשות ולקיים מן המצות מה שהוא יכול, ואם אירע

לו שעבר הרבה. או שחלל שבת לא ימלטל מה שאינו מותר למלטלו ולא יאמר מה שעברתי עליו יותר גדול מזה שאני נזהר ממנו אלא יזהר מכל מה שהוא יכול. ותדע שצריך האדם לידע עיקר מעיקרי הדת, והוא שירבעם בן נבט והדומין לו נפרעין ממנו על עשית העגלים ועל בטול עירובי תבשילין והדומה לו, שלא יאמר אדם קים ליה בדרכה מיניה, לא יאמר זה אלא בדיני אדם בעולם הזה, אבל השם יתברך נפרע מכני אדם על החמורות ועל הקלות ונותן שכר על כל דבר שעושין בו. והעצה שאני יועץ לנפשי והדעת שאני רוצה בה לי ולאחוזי ולכל מבקש ממני עצה, שיצא מאלה המקומות וילך למקום שהוא יכול להעמיד דתו ולקים תורתו בלא אונס ולא יפחד ויעזוב ביתו ובניו וכל אשר לו, כי דת ה' שהגחיל אותנו גדולה וחיובה קודם לכל המקרים הבזוים בעיני המשכילים שהם אינם עומרים ויראת ה' היא שעומדת. ולא עוד אלא אפילו היו שתי מדינות מישראל, אחת מהם יותר טובה במעשיהם ובמנהגותיהם ויותר מדקדקת ונכנעים למצות מן האחרת, שחייב ירא ה' לצאת מאותה שמעשיה אינם כל כך נכונים לאותה מדינה טובה. וכבר הוזכרנו רז"ל אל ידור אדם במדינה שאין בה עשרה חסידים בו וכל זה כשיהיו שני מדינות ישראל, אבל אם היה המקום מן א"י, ישראל העומד שם על אחת כמה וכמה שהוא חייב לצאת מאותו מקום וללכת למקום טוב בו עד שימצא מן המקום הרע שאיננו יכול להעמיד דתו כראוי, וכבר פירש על ידי דגביאים שכל הרר בין הכופרים שהוא כמותם בו וכן חייבו החסידים ויראי השם שימאסו הרע ועושו וכן אמר דוד ע"ה (תהלים קל"ט) הלא משנאיך ה' אשנא ובתקומתך אתקומט בו וכל זה אם לא יכופו אותו הכופרים לעשות מעשיהם, שצריך האדם לצאת מביניהם, אבל בשכופין אותו לעבור על אחת מן המצות אסור לעמוד באותו מקום אלא יצא וינית כל אשר לו וילך ביום ובלילה עד שימצא מקום שיהא יכול להעמיד דתו והעולם גדול ורחב בו (ראו כי רבנו אומר בפרוש והעולם גדול ורחב ואיננו מזכיר אפילו ברמז קל את ארץ ישראל שאיננה ענין לכאן כלל, המעתיקים) יגלה למקום ראוי ולא יעמוד בשום פנים במקום השמר, וכל העומד שם הרי הוא עובר ומחלל שם שמים והוא קרוב למזיד (והמתעתע בדבריו רבינו ומסמא את העינים וגונב דעת הבריות פתח בדברים אלו, המעתיקים): „אבל אלה שמפתין עצמן ואומרין שיעמדו במקומן עד שיבא המלך המשיח לארץ המערב ואז יהיו יוצאין והולכין לירושלים „איני יודע איך יבטל מהם זה השמר" (את המלות המוסגרות האלה השמיט בעל ספר יוסף חן ופסח עליהן, והסופר המביא דבריו השמיטן גם כן מרוב חמימותו, לבל תפקחנה עיני הקוראים על התעותעים וגלוי פנים לכונה זרה בדבריו רבנו, המעתיקים) אלא עוברין הן ומחטיאין זולתן ובכמותן אמר הנביא

ע"ה וירפאו את שכר וגו' כי אין זמן לביאת המשיח עד שתולין בו ואומרים עליו הוא קרוב או רחוק וחיוב המצות אינו תלוי בביאת המשיח אלא אנחנו מחויבים להתעסק בתורה ובמצות כו' אם יזכה ה' לנו או לבני בנינו לראות המשיח הרי זה טוב יותר, ואם לא, לא הפסדנו כלום אלא הרוחנו בעשייתנו מה שאנחנו מחויבין, אבל אם יעמוד אדם במקומות שיראה כי התורה הפסוק כו' והוא אינו יכול להעמיד דתו ויאמר אשאר אני עד שיבא משיח ואצא מזה שאני בו (כלומר מהשמד, גם סוף דבריו אלו לא הביאו, המעתיקים), אין זה בי אם רוע לב ואבוד גדול ובמול הדת והרעת עכ"ל הרמב"ם ז"ל.

והנה אנחנו אלה פה, המתכבדים בכבוד מקלון, עודנו זוכרים את השתדלות הרבנים הגאונים הרצ"ה קאלישער וחבריו זצ"ל להטות את לבב העם והרבנים בראשם אחרי ישוב ארץ ישראל, למען קיים את המצות התלויות בארץ, שהיו בעיניהם מסוגלות לעשות בהן אתחלתא דגאולת הארץ, על ידי אתערותא דלתתא למען עורר אתערותא דלעילא לשלוח לנו את הגואל, וזוכרים אנחנו גם כן, כי מבלעדי מספר רבנים אשר נער יכתבם, לא הודו להם כל חכמי התורה הגאונים הצדיקים והחסידים בדרום, מפני טעמים ידועים, אשר יתבארו אי"ה במקום אחר, אשר אחד מהטעמים ההם הוא, מפני שראו את הנולד, כי אחרית ישוב ארץ ישראל תהי בידי הבאים אחרים, באחרית האפוד אשר הציג גרעון. וכן ראינו בנפול דבר ישוב א"י בידי המבקשים תקונים בדת, אשר המירו את המצות התלויות בארץ, אדירי כל חפצי הגרצה"ק וחבריו בהן — ברוח לאומי הורה לדת ישראל. וכבר עלתה צעקת טובי חו"צ בעצמם על ידי מחברותיהם, "אמת מארץ" מאת הרב החכם רי"מ פינס נ"י באזני כל קהלות ישראל, על בית הספר ביפו אשר הוקם להביא על ידו את ההתקיינות לארץ הקדושה, ולהוריש את הדת והיהדות מהמושבות החדשות. רבות ראינו ושמענו עד אשר ילדה חבת ציון החדשה את הציוניות המשחקת לפנינו על במת העת ברוב תעתועיה ובעצמת אגיתאציותיה, והננו שומעים קול ענות גבורה אשר להציונים המגבירים לשונם, על קול ענות חלושה של מתנגדיהם, שהם באמת באומה רוב מנין ורוב בנין, וכמו שמתאונן הסופר המתמס במכתביו על דבר הציוניות בחמליץ תר"ס 266 וז"ל: "מטיפים רבים שלחו בכל ערי ישראל לדרוש בשבח הציוניות, ומלבד המטיפים בשכר הנה פעם בפעם מתגדבים מקרב טובי הציונים לדרוש בכמה קהלות; חוברות רבות נמכרו ברבבות עכסמפלרים בדברי הרעיון הציוני; בספרות העתונות נוסלת השאלה הזאת חלק בראש, וקול מתנגדיה כמעט נחבא; מכתבים פרטים יפצו ראשי הציונים לעשרות ולמאות להעיר את החברים די בכל אתר ואתר להפיץ את הציוניות כו' והתוצאות האלו השיגו

אחרי שהוציאו מהסבוב הזה כ"ח אלף פרנק על מגידים ומ"ז אלף פרנק על מכתבים כו'. על הרברים האלה יש להוסיף כי מספרם האמתי של הציונים הוא עוד פחות הרבה ממספר השוקלים וקוני המניות מפני שנתבעו ולא יכלו או לא חפצו להשיב ריקם במלתא זוטרתי כזאת את פני המשתדלים. מספר אנדות הציונים לרברי בעל המכתבים הנ"ל עולה קרוב לאלף, אך המספר הזה הוא על הניר ולא יותר" עכ"ל, וכן נובח לדעת מפי רבים מהציונים המתקצפים בהודעותיהם ממחאות כמה מהרבנים וצעקת רבים מהיראים והחרדים נגד הציוניות, כי האומה כלה עומרת מנגד לה. אלה מביטים עליה כעל רעיון רוח אשר בהבל בא ובאפס יד יהי לרוח, ואלה במסתרים תכנה נפשם ומפחדים להשמיע קול אנחה, פן יהי הר קולם, קול מחרף ומגרף בעתונים. מעטים טאד הם הציונים כפי שיגידו בעצמם, ובכל זאת הם נותנים את לבם כלב העם ובמעט ירחיו או ימיששו איזה התנגדות באיש לרעיון ורוחם, והרועו עליו כעל מערער על דעה מאושרת ומקיימת בגושפנקא של דעת הקהל, ומוסכמת מהאומה כלה בלית מאן דפליג עליה, ונתנהו ליוורד לחיי העם החסרים והמוסרים. הוא אשר דברה התורה בתוכחה לפי דברי הספרי (ויקרא כ"ו) "ורדו בכם שונאיכם, שאיני מעמיר אלא מכם וכו' וגסתם מפני אימה, ואין רודף אתכם מבלי כח", אחרי אשר באמת אין כחם בספרותם יפה אלא בדמיון, ובכל זאת, רוב הרואים את הקולות מעל העתונים, יראו חתת' ויראו ויסונו אחר. בן רבים הם אשר ימאנו להשמיע מחאתם על הציוניות מפני ענוה יתרה. ואולם אחרי כל זאת, הגנה נשמעו אנחות רבים מכל פנות עמנו אשר בכל עיר ועיר. רבים הם אשר יבינו כמונו כי אין לאל ידי הכתבנים הציונים כי אם להתחיל כבוד מקלון אשר יכסו על מתנגדיהם, וישכילו וידעו גם כן כמונו לראות את הסכנה הכרוכה בעקב הציוניות לעמנו ותורתנו, והגם משמיעים אנחותיהם איש איש בעירו ובמקומו, וכלום חסר, הלא רק, כפי שאמרנו, לאחד את האנחות והנגיחות הרבות, ולקיים בנו את המקרא (מלאכי ג') אז נדברו יראי ה' וגו', לידע להודיע ולהקדע כי כל האנשים האלה הבאים על העם בשם הציוניות, אינם אלא מפלגה קטנה צעירה ומצעירה, לפי הוראתם בעצמם, והשתדלותם הכבירה והעצומה, עוד לא עמדה להם להמות אתריהם, לא את לב הרבנים הגאונים הצדיקים, ואת היראים והחרדים, ולא את הרבנים הצדיקים ראשי אלפי החסידים, וגם לא את לבב' הגבירים הבנקירים והחכמים המצוינים. ורק מתוך הספרות הקולנית אשר התמכרה להם להיות חצוצרתם, ישימיעו קולם וישאו דַעַם בעם, כמו הם המה מרכז האומה ודעתה דעת הקהל, ולהם הצדקה ולהם גם המשפט, להריע ולהתנפל על כל

רב אלוף וגאון ועל כל חכם וסופר ההוגה דעות ומשמיען כנגדם, כמו על אויב נאץ את שם עמו ותורתו, העומד על דם האומה ויורד לחייה.

עתה בהתאחדות האנחות, שהן דמות מחאות כנגדם, לקול אחד, ידע כל רב ובעל בעמו, כל חכם וירא וכל איש רגש, כי דעת הציונים הקולנים היא דעת יחידיים, והיא בטלה ומבוטלת לפני דעת הקהל, וספרותם הקולנית איננה גערת חכמי התורה, ולא גערת חכמי מדינה, ורשאי כל איש להביע מחשבותיו גלוי בעם כדעת תורה אשר לכל שלומי אמוני ישראל, בל יירא חרפת גבורי החרופים, ומגדופותם לא יחת, כיחתו הנסילים מהמה. ורק בזאת חפצנו, והיא שעלתה בידנו בעזרת ה' מחסנו, כי אחרי אשר זכינו להתעוררות גדולי גאוני דורנו, וקני ת"ח צדיקים וחסידים שכל שמזקנים מוסיפים דעת, ואת דעתם דעת תורה גלו בזה, בהתכבדנו לשאול עצתם וחות דעתם בדבר הזה, והם כתבו לנו את דבריהם הקדושים המוצאים לאור על ידינו, כאשר הגנו מוכנים להוציא אי"ה לאור את דברי הרבנים הגאונים והחכמים אשר עוד יופיעו על עצתנו, לפרסם מהאותיהם ברבים, והיה זה שלום על ישראל ועל רבנן ותלמידיהן ועל כל אסירי התקוה לגואל ישראל וקדושו, כי יתן מציון תשועת ישראל על ידי צדיק ונושע בו לבדו.

ג.

על ציון ועל מקראיה.

משיעים מדומים רבים קמו בתוכנו, אשר אמרו להושיענו בהפית בנו רוח חיים חדשים, ודעות חדשות כפי המטרה אשר שמו להם, לפי מקומם וזמנם, לשלח בה חץ תשועה לתרמיתם, ותמיד נתקם בהם מאמר המלך החכם מכל אדם לא יחרוך רמיה צירו. כי תמיד הכיד העם ממעשיהם את נבליהם אשר נכלו לנו, וידע להזהר.

לא כן תרור הזה, דור ההמצאות והתחבולות. הנה ההתיונות הקדומה אשר שחקה לפנינו בצורת ההשכלה של פרידלענדער וחבריו, פשטה צורתה ותחפש בדמות צורה ירושלמית, והיא כמתאמצת לבנות הנדרסות ולנמוע הנשמות על אדמת ישראל, לבונן בה מדינת היהודים, ולסד בציון אבן

ישראל ומרכז ליהדות, ברשיון כל מלכי הארצות וממשלת תוגרמה, אשר יתעשתו לנו לתת לנו ניר בארץ אבותינו, אחרי אשר יראו ויזכחו כי אכן עם אנחנו, ורוח לאומי תפעמנו להושיע ידנו לנו במשפט וצדק, והרוח הלאומי תקבצנו יחד לאגודה אחת, יען כי היא לא תפריד בין אחים, וגם בן בלי דת כלל, אם רק בן הוא לעמו וחפץ בחרותו יהודי נאמן הוא.

לפנים במרם התחדשו המצאות לבקרים, במרם היו מסלות ברזל, מעל לעגראף ומעל לעפאן, וכל ההמצאות אשר כמוהן, את כח האדם וזמנו אכל מרחק איזה פרסאות, וכל הנעשה והנשמע במדינה זו, לא נודע במדינה אחרת רק אחרי ימים רבים, אך לא בדברים כהויותם וכצורתם, בכל זאת לו יצאה הויה מתפלספת בזאת, להתעות אחריה את העם, אז סבה כתרזה מבקרים עזים, ויפיצו אור על תעותיה, ובימינו, אשר רחוקים נעשו קרובים, וכל כדור הארץ היה כעיר אחת, הרפוס מפליא לעשות מעשהו במהירות נמרצה, אשר לפי החשבון השכלי ושקול הדעת הישרה, אי אפשר למתעים להתעות בימינו, ובכל זאת הנסיון והמציאות יגידו יאמרו לנו ההפך, כי במדה שהזמן והמקום נכבשו לפני ההמצאות והתחבולות, במדה הזאת תקפו צרכי החיים על האדם, העמל והמרדה רבו ועצמו, וההרגשה נחלשה, עד כי אין בקרת אמתית ואין משפט צדק, והנקל לאוחזי העינים לעשות תעותיהם יומם לעין השמש ואין מתבונן ואין מרגיש. עד כי תרבה-הרבה מאד המלאכה על אנשי לבב לפקוח עינים ולהעיר את הלבבות על שקר מוחלט המתנכר בצורת אמת ברורה.

עם הספר אנחנו, ולא מצאנו ראינו, לא בספר הספרים התנ"ך, לא במשנה ובתלמוד, והמררשים והאגדות אשר לרבותינו הקדושים ז"ל את השם "לאומיות" לא כפי שהוא נגזר בעברית מהשם "לאום" ולא בכנוי וברזן בשפת רבותינו חז"ל, אף לא בשפת המעתיקים המובהקים בני אבן תבון ז"ל. בכל הספרות העשירה והכבירה, הקדושה והטהורה אשר לנו, המלאה לה חכמה ומוסר ומדות טובות, ולא יחסר כל בה מעצת חכמים ודעת קדושים, לכל הענינים הנוגעים לגוף ולנפש, לחיי שעה ודרך ארץ, ולחיי עולם כיראת שמים, כאשר ליחיד בן לצבור — לא מצאנו ראינו כל שקלא ומריא, שאלה ותשובה בענין "מה אנו" אם עם אנחנו או בני דת אחת, כפלפול חור והמזור אשר העלה בעל השחר במאמריו "עם עולם", "עת למעת". כן, לא מצאנו ראינו התחכמות, כהאיך והמתי, ובמה" תצלח לנו לעלות לארץ הקדושה ולבנות בה מדינה ישראלית.

זה קרוב לאלפים שנה אשר גמרדנו מארצנו ומבית חיינו, ולא חדלנו מהיות עם יודעי אלהיו ותורתו, כי הלא על פי בריתו הכרותה לנו היינו לעם,

באשר דבר משה והכהנים הלויים אל כל ישראל לאמר הסבת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם א' (דברים כ"ז) וביד הנביא ירמיהו (ל"א, ל"ד, ל"ה) הבטיח אותנו בה אמר ה' נתן שמש לאור יומם וגו' אם ימשו החקים האלה מלפני נאם ה' גם זרע ישראל ישבתו מהיות גוי לפני כל הימים. ירושת ארץ ישראל ושבתנו עליה לבטח, גם דרדקי דבי רב יודעים כי תלויה היא בקיום חקי התורה כמ"ש (דברים ד') ועתה ישראל שמע אל החקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיון ורבותם ובאתם וירשתם את הארץ, ובנאולה האחרונה מבטחת התורה (דברים ל') ושבת עד ה' וגו' ועשית את כל מצותיו וגו'. גם בספרות החדשה אשר חרשו תלמידי פרידלענער וחבריו, לא נשמע לא שם לאומיות ולא חקירות אם עם אנחנו, עד אשר פשמו תלמידיהם את הרגל להבוטחים בהשכלתם, ולא יכלו עוד לאחו בדרך אשר הלכו בה להשכיח תורה ומצות מהעם ולמעט את דמות היהדות, ויאלצו להחליף את שטחם בשטח אחרת ובתמונה אחרת, למען אשר יוכלו להתעות את העם מאחרי הדת בדרך אחרת ובאופן אחר, רק אז העמיקו עצה להביא מן החוץ את הלאומיות הזרה לנו בני ישראל, אשר התורה לבדה היא עשתנו לעם, ולא חדלנו מהיות עם גם אחרי אשר גלינו מארצנו מפני חמאינו.

ואולם הלאומיים אשר קמו בתוכנו, מבקשים תואנה לאמר: חקי התורה מבדילים בינינו ובין עובדי התורה, אשר בכל היותם רחוקים בדעות מאתנו הם אוהבי עמם ומשתתפים בצרותיו ובנחמותיו, ועל כן אין טוב כי אם להחליט, אשר התורה ומצותיה אינן עקר ביהדות, ורק הלאומיות היא עקר היהדות ויסודה, והתורה תהא מונחת בקרן זווית, כל החפץ בה יחויקנה, ואין מוחה בידו, כי הלאומיות מלאה סבלנות, וסוככת על כל חלקי הקבוץ לבל ידח ממנו נדח. אבל אין לאום בלי מדינה, ואין מדינה חביבה על ישראל כארץ אבותיו, ובטרם תצלח ביד הלאומיים להסיר לב העם מאחרי תורתו ואמונתו, בטרם הלכו לעולמם זקני הדור, שהם עדין רוב מנין ורוב בנין האומה, לא יוכלו לבחר בארץ אחרת מארץ ישראל, על כן הסבו פניהם למזרח, ויחלו להתגדר באהבת ציון. אילנות מצאו להתלות בהם, את הרבנים הגאונים הרצה"ק ורא"ג מגרידעץ, אשר יסרו חברה לשוב א"י כדי לקים המצות התלויות בארץ והקרבת קרבן פסח, להחזיק מתרומות ומעשרות את הפרושים הלומדים תורה במהרה, אשר אמנם לא הודו להם חכמי התורה גאוני דורם מפני שני טעמים, האחד: מפני שהתאוו למצות התלויות בארץ על היותן מסוגלות לקרב קץ משיחנו, וכל פעולה הנוגעת בעקבא דמשיחא, גם בהיותה קדושה וטהורה בעצמה, אין דעת חכמי התורה נוחה ממנה, והשני מפני שראו מראש את הנולד היום, שתכף נטפל רעיון רוח הלאומי

אל ישוב א"י, והספרות החדשה אשר החלה לדבר מישוב א"י, מלאה התולים בכל היושבים ומחכים על "העני ורוכב על חמור" ועד מהרה החלו הסופרים להקל דעתם במצות הת"כ, עד אשר רבן של הלאומיים בעל השחר אמר בהשחר שנה י"א וז"ל: זה כעשרים שנה החלו לדבר בישוב א"י עשו זאת (רצה"ק וחבריו) רק בשם 'הדת והאמונה', למען יוכלו לזכות איתנו גם במצות התלויות בארץ כו' אבל לא את הרעיון הגדול הזה שנדבר עתה בו אנחנו כיום (!) כי אז חלו ורגזו וישבו אחור, עכ"ל. הנה מודה הוא, כי הרעיון שמדברים בו חובבי ציון עתה, לא עלה על לב הרבנים הצדיקים בעלי חברת ישוב א"י!

מאז והלאה הביעה הספרות דברים שאסור לשמעם ממעם האמונה והדת, כפי שיבאו הציטאטען ממנה א"ה ממחברים מומחים, ותפמפט פטפומים מדיניים עד אשר סגרה מטשלת תוגרמה את שערי א"י מבוא אליהן כל איש יהודי. ועדין לא היתה שטה קבועה ומסודרת בידי כל אלה שהשתדלו מכבר לבקש תקונים בדת ושלחן ערוך חדש, עד אשר באה רוח מערבית, בפי גואל מדיני חדש דר' הירצל ונורדוי נביאו, ותהי לרוח חיה בלבב המזרחיים, ומרכבה זו השתלמה הלאומיות ותהי לשטה מסודרת בשם "ציוניות" האומרת בפרוש, כלשון מאקס נורדוי המובא בלוח אחיאסף תרנ"ט במאמרו העודת הציוניות, וז"ל: היהודים המצירים בנפשם את התקת הגאולה כו' עומדים מצד אחד תחת השפעת אמונתם העתיקה במשיח, בגואל אשר יבא עם ענני שמיא, ויגאלם מארצות גלותם על ידי נסים ונפלאות כו' יאמר נא כל יהודי בלבו כי גאולתנו תבא לא מחוץ, לא ממעל כי אם בו בעזרתו עכ"ל. וכבר הוכיח הרב צירלסאן כונת נורדוי במלות "לא ממעל" "לא משמים" (המליץ תרנ"ט 94) ובכן מיוסדה היא הציוניות על המובן במאמר "אם אין אני לי מי לי". ולא יחיד וראשון הוא נורדוי בהנחת היסוד הזה לגאולת ישראל, כי עוד בשרם המכונה חבת ציון על הציוניות, דבר מפרש רבן של הלאומיים בהשחר שנה י"א צד 132 וז"ל: "סוד הגאולה היא כי רק הכה הוא המלאך הגואל, אם כח הנרוע (!) או הדעת או הכסף או האחרות, וכאשר יבינו אחינו את הסוד הזה [כלומר: יחדלו מצפות לישועת ה'] ואמרו תושיע ידנו לנו) אז תבא שנת גאולתם" עכ"ל.

נפלא להתבונן, כי במדה אשר אברה לרבים מבני הדור האמונה בה' וביסודי תורתו, בה במדה גברה בלבבם האמונה בדעת אנשים מצוינים באיזה מדע או כשרון, ועוד יותר יגדל כבודם ותרבה האמונה בהמצאת דעת האנשים ההם, אם הדמה ידועים לחפשים ברעותיהם ובמעשיהם, ומה גם אם בני חו"ל הם, בני מדינות החכמה והמדע... אם אנשים כהירצל ונורדוי,

אומרים ליסד מדינת יהודים בארץ ישראל ברשיון ממשלת תוגרמה, ובהסכם הממשלות, אף כי הדבר הוא בגדר נמנע מכל צד בדרך המבע, נמצאו להם מאמינים אדוקים נלהבים באותה ההתלהבות אשר נראו בכל הנתעים לפנים אחרי משיח השקר. כנים הם, נאמנים הם, חכמים מחכמים הם, וכל רז בחכמת מדינה לא אנם להם. הם עומדים למעלה מכל פניה ונמיה להנאת עצמם, לא יוכלו לשנות, ומה גם לעשות מרחה.

לז גם לא נאסרה לנו הכניסה לארץ ישראל, היאמן כי הארץ הקדושה לשתי האמונות השליטות במלא התבל, והנכבדה ממעם עיני מדינה לרוב הממשלות האדירות, ולרובן ישנן חברות לקנית אחוזות בה ולהושיב בהן אכרים ויוגבים מבני אמונתן; להן שם בתי מקלט לנזיריהם וקדושיהם; ארץ אשר עליה נשפכו נהרי נחלי דם בני האמונות האלה בהתחרות אלה לנרש מפניהם את אלה לרשתה; להן העשר והיכלת, ואנחנו הננו תמיד המעטים והדלים מכל העמים, ולז גם נאמין ללא יאמן כי יאות השולטאן לתת לנו ניר בארץ הקדושה, וגם אחת הממשלות תתן רשיונה, היאמן כי הסכימה יתר הממשלות? לבעלי שכל בריא לא תוכל מדינת יהודים לבוא גם בחלום, מפני שאיננו בא אלא מהרהורי לב, ולב נבון לא יחשוב בדבר נמנע בדרך המבע מכל צדי צדדים, כפי אשר יבארו חלקי הנמנע בזה אי"ה במקום הראוי, וכאשר באמת גדולי חכמי עמנו האמתים, והבאנקירים הגדולים מאחינו היהודים באיראפא מביטים על הציוניות כעל רוח מתעה.

וכמו שנמנע הדבר מפאת חמרו, כן נמנע הוא מפאת צורתו. במרם תבא נבואת יהוקאל ל"ז וקרב אותם אחד אל אחד, במרם יבא אליהו והשיב לב אבות וגו' לא יוכלו בני ישראל לשבת יחדו במדינה מיוחדת להם לבדם מבלי שיתערבו בתוכנו ממשלות חוץ, ותקיפים מבית ילמדו אלופים לראשינו עריצים חיצונים, והשליטו על נכסינו החמרים והרוחנים איזה פומפיוס או אפולוניוס, ושנאת חנם המחויבת לבוא בהכרח מאיש לאחיו בחשדם זה את זה, כי לבו הולך בסתר אחר מפלגה זו או זו, והיא שהתריבת אותנו, תשוב התנכר בינינו לסכסך איש באחיו, עד אשר תקיא אותנו הארץ כאשר קאה את אבותינו.

המבלות אשר הציונים מכחיזים אותנו, איננה רק דרשה נאה שהם מתנאים בה בפיהם. יתבוננו הקוראים במכתבי הרב הגאון ר"ש מאהיליווער ז"ל המובאים בס' דרך לעבוד גולים מאת מל"ל, ויראו ויוכחו, כי לבני המושבות שומרי דת ימדו חו"צ את המיכתם בעין צרה ובאפפת רנון ועומה, וידם פתוחה ועינם טובה רק להקלונסמים המטים עקלקלותם מדרך התורה, ודי לנו להוכיח את דברי המכתב שם צד 102 וז"ל: "במכתב

הגאון הזה מיום ז' טבת הוסיף כדברים האלה: הן קראתי בס"ע, "הצפירה" שנשלח אחר החג עבור בני "גדרה" סך 23 אלפים פראנק, ובאותו הגומר כתוב שבני פ"ת צר להם מאד. ומה יענה על זה כבודו הרם, ומה יאמר כל האנשים אשר יראת ה' נגע בלכם ובינת אדם להם: עבור תשעה רווקים. 23 אלפים פראנק ועבור שלשים משפחות 2600? "עכ"ל.

כן די לנו לקרות בהשלוח שבט תרנ"ח מאמר השקפה כללית מאת מ— ארז, אשר דן ברותחים את הצדיק ממשורמקוב אשר הואיל לתת ידו לחברת אהבת ציון בתנאי שישים עין פקוחה להשגיח על הנבחרים להאחו במושבות שיתנהגו בדרך התורה והמוסר, אשר גם מתוקני האומות לא יראו עמל בתנאי כזה אשר יטיל רב צדיק על יהודים צאן מרעיתי, כאשר כן גם הגדיב: ראם השילד העיר למוסר את אזני האכרים היושבים על אדמתו בא"י, אבל הסופר הציוני הזה יגעשירעש וינאץ בזעם אפו, ומסיים שם: "טובים לנו חיים של חרות הרוח בגלות מחיים של עבדות רוחנית בארץ אבותינו".

הנסיון הגיד בדברי ימינו הרבים והרעים, מזמן כן בויזא והלאה, כי בכל עת אשר עלה על לב בני עמנו רעיון רוח מדיני, לכונן להם איזה מדינה וממשלה, אם גם נמצא להם מלך עוזר אחריהם, ולא חסרו להם גם כסף גם הזדמנות טובה וסמוכה בחכמת מדינה, היתה אחרית תקותם מפח נפש, יאוש ואבוד הדת לרעת. כן נפלא להתבונן כי גם ממשלת היהודים הערבים, וממשלת הכוזרים ספו תמו מן בלחות, המקרה לא יתמיד, וכמו יגיד הנסיון הבא בכמה עתים ומקומות באופנים שונים כי לא חפץ ה' לתת לנו יד ושם במדינה מיוחדת לנו עד אחרית הימים. ועל כן, גם לו קמו מקרבנו אנשים מדיניים, כהשר עמנואל נח אשר אמר ליסד מדינת יהודים באמריקא (בכוריה העתים תקפ"ו) ויפיתו רוח לאומי חזר לנו בני ישראל, להתאחד ולהתאמץ לכונן לנו מכון שבת באיזה מקום אשר בקצה השמים, ולו גם נמצאה לנו איזה ממשלה תומכת בידינו, גם באופן הזה היתה המצוה על יודעי בינה לעתותינו, להעיר לבבות ולהשכילם בינה כי לא זו הדרך הטובה ללכת בה להרגיע ישראל. אך בכל זאת, אלו בחרה ההויה הלאומית הזאת ליסד מדינת יהודים באחת הארצות ולא בארץ ישראל, לא היה רב הנזק כל כך, כי מעט הוא כח המושך אשר בחו"ל למשוך לאחד המקומות את לב איש ישראל ודעתו, ובטרם יתן איש יהודי היודע חשבון את כספו, נמלך הרבה מאד ולא ארכו הימים, והעם פקח את עיניו על מוליכיו תהו לא דרך. אך לא כן ארץ ישראל, קסם היא על שפתי המתעבים לצוד נפש איש ישראל לשמה ולזכרה. כי ידבר מארץ ישראל, ישבח היהודי דעת וחשבון, וימהר להניח מעותיו ודעותיו על קרן הצבי בכל הארצות הזאת.

לארץ הצבי יקרא מנער ארץ זבת חלב ודבש, ארץ אשר עיני ה' א' בה מראשית עד אחרית השנה. את כל מחמדנו שהיו לנו מימי קדם, ואת כל הטובות והברכות, הישועות והנחמות, העשר והכבוד, הנצח וההוד העתידות, יחזה רק בארץ ישראל. היא סמל האשר הנצחי, החפש המחלט, והמנוחה השלמה שאנו רוצים בה. כי יספר מאחינו בני ישראל, כי במדינה פלונית הם יושבים שלווים ושאננים, יאמר על דרך ההפלגה: „הם יושבים ממש בארץ ישראל“, וכי יאמר איש לעשות דבר אשר לא יתכן להעשות ממעם דרך ארץ, או אשר יתנהו לבו בעיני עם הארץ, וגער בו השומע ואמר: „איך מלאך לבך לעשות בה, האם בארץ ישראל אתה?“. אוירא דא"י מחכים, אוירה חיי נשמות, אדמתה מכפרת עון הקבורים בה, ופומרתם מגלגול מחלות לעתיד. אין תורה כתורת ארץ ישראל, ורוב המצות הללויות בה. הישיבה בה היא מצוה בפני עצמה, ולכל שמחה אשר יעשה היהודי, לכל חג ומקרא קרש, יתברך לאמר: „נזכה לשנה הבאה בארץ ישראל“. ועל כן מה נקל מאד לכל שונה ומשנה, העומה אור מתעה, נאור בגבורה של מאמרים רבים ועצומים, ושם לבו כלב ההולך להרניע ישראל בארץ אבותיו הקדושים, להעיר ולעורר אליה את האהבה העזרת המקלקלת את שורת הדין והחשבון, ומעותה משפט הבינה הישרה, ומה גם בשעות הרעות המתרגשות מכל צד, אשר במדה שהרחיבו צרות לבבם, קצרה דעתם להבדיל בין האור האמיתי ובין האור המתעה. ובעת אשר כשל כח הסבל, יבקש מעוז מכל הקם מתוך העם בתור מושיע רב.

וכן ידעו משיחי השקר לכוון את השעה המטורפת, המסוגלת לאחו את עיני העם. וכן כונו גם ראשי הציונים את השעה. החשוכה הרצויה להם, להתעות את בני עמנו אחרי מדינת יהודים אשר תתכונן בארץ ישראל, רק אם אמור „יאמר כל יהודי בלבו כי גאולתנו תבא לא מחוץ לא ממעל כי אם בו בעצמו“ (דברי נדודי).

* * *

*

העסק בצרכי הצבור באמונה גכבד וקדוש הוא בעמנו מעולם. והעומקים הלא ברוכים המה בפי כל מדי שבת בשבתו ב„מי שברך“. וכן מעולם לא פסקו מישראל שתדלנים לחיטיב מצב העם, לרחות או להקל מעליהם את הגזרות הקשות, בעתים ובמקומות שקמו עליהם להצר צעדיהם בדרכי החיים. דחמרים וחרתיים.

אבל העסק והעוסקים בצרכי הצבור, נשמרו תמיד בעמנו, לכל יצאנו

שני גדריהם אשר הם גדרים בהם מעולם, האחד: שיהי העסק אך ההשתדלות להטבת מעמדם וקיומם בחיים החמרים והדתיים, רק במדה אשר יוכל לעמוד ילחיות באמונתו ותקותו לאחרית הימים אשר בהם עולם יושע, ולבל יצא מגדר הזה בהשתדלות לישועה כללית בטוהה שהיא מעין הלכתא למשיחא, כי כל פעולה העשויה בחכמה כהכנה בכונה להחיש תשועת עולמים לעמנו, גם אם הפעולה טובה בעצמה, והיא ערוכה ושמורה על טהרת הקדש, אין רוח חכמי התורה נוחה ממנה, והיא לא תצלח, כאשר כן פרצה מחלוקת נוראה בסוף המאה השלישית לאלף הזה שנת הרצ"ח בין שני גאוני עולם קדושי עליון רבינו יעקב בי רב ורבינו הרלב"ח ז"ל בדבר הסמיכה בארץ ישראל, אשר אמרו לעשות רבנים סמוכים בארץ ישראל עפ"י מ"ש דרמב"ם, שחכמי א"י יכולים לסמוך אעפ"י שאינם סמוכים, אשר בכל המעשים הגדולים והנכבדים, אשר היו להחפצים בהסמיכה — שהם: להרים קרן התורה, להרבות השלום, לאחרות הדעות והכחות בעמנו, היה המעם העקרי והיסודי, שהיעוד העתידי תלוי בה, שבתחלה ישובו השופטים להיות סמוכים כבראשונה, כמו שיעד הנביא ואשיבה שופטך וגו' ואח"כ ציון במשפט תפדה. וכל המסתכל בעין חדה במחאת הרלב"ח על הסמיכה בהשוותיו, יראה ולבבו יבין, כי המעם העקרי הזה, הוא שהביארו לערער על הסמיכה, בהיותה כפעולה סוכנית לביאת הגאול.

וכן לא הורו רוב חכמי התורה גאוני הדור להגאונים רצה"ק וחבריו, אשר החלו ביישוב א"י ובקיום המצות הת"ב בכונה לעשות אתחלתא דגאולת הארץ, כנזכר לעיל.

והגדר השני, שיהי העסק ביד העוסקים שמור ומשמר בפיהם ובידיהם מעין הרע, מיצר הרע, ומשיחתן של בריות ופספוסיהן בו, חלילה להמוני עם ונשים לפטפט ממועצות ודעת אשר בצרכי העם הכלליים.

אין אסון גדול לעם ממועצות חפציו הכלליים מרשות היחידים המפקחים לרשות הרבים עד שיתערבו בהם צעירים וצעירות במחשבה דבור ומעשה. לא עשו כן בישראל בלתי אם משיחי השקר, אשר על יד נביאיהם חווי שוא ומדוחים, הפיצו הבטחותיהם בין ההמון והנשים, קלי הדעת, הנוחים להתפתות, והשפעתם עלתה ממנה למעלה, מהתלהבות ההמונים השפלים עד השדרות העליונות בעם. אך בגואל האמתי הראשון נאמר (שמות ג') לך ואספת את זקני ישראל, ואליהם דבר ברבר הגאולה.

את השתמרות שני הגדרים המבארים האלה ראינו מעולם בכל העסקים והעוסקים בצרכי צבור באמונה בתוכנו, משהדלים רבים ושונים עמדי בישראל, היו עתים אשר נעשו לנו ישועות קמנות וגדולות; היו עתים אשר ממשלת

תוגרמה אספה אותנו ברחמים ותתן לנו מנוחה בארץ ישראל, היו לנו רבנו שמואל הנגיד כו', ר' מנשה בן ישראל, ר' יוזלמאן, השר הצדיק ר' משה מונטיפיורי ז"ל, פועלי טוב בחברה הנכבדה כ"ח בפאריז, כאגודת אחים היקרה בלונדון. מהרבו צדקות היעדים הנכבדים אשר הושיטו יד עזרה לאלפי פליטים מתגרת יד האנטישמים. ומי יתנה תוקף פעולות הצדקה והחסד אשר פעל ועשה הבראאן הירש ז"ל, ומי יערוך ערך יקרת החברה יק"א אשר כל ישעה וחפצה להיטיב. כל המשתדלים האלה שמרו את גדרי עולם מפרוץ בם. עם ישראל צריכים פרנסה, יושבים אל עקרבים בכמה מקומות, לחוצים ומדכאים, וישתדלו לחלצו מצרותיו ומחסוריו, להחיש לו עזר מצריו, ולרפא את שבדיו.

כן היו משתדלים כאלה אשר היו גם מורים ואורים גדולים בעמנו, רופאי הנפש והנפש יחדו, וכרפאם לישראל ממחץ מכותיו, רפאו גם שבדיו רוחו והחלואי נפשו, הקימו ישיבות, העמידו תלמידים הרבה ותקנו תקנות להגדיל תורה, ולחזק את הדת. וגם הם נשמרו לבל יצאו משני הגדרים הנזכרים. והנה באו הציונים ופרצו גדריו עולם האלה. את ההשתדלות להמכת מעמדנו וקיומנו בחיים החמרים והדתיים המירו בהשתדלות לישועה כללית בטוחה שהיא כעין הלכתא למשיחא, ותחת ההשתמרות שיהי העסק בצרכי צבור רק בידי העוסקים לבל יצא מרשותם לרשות הרבים, מלאו את המוני עמנו שכרון של יין המשומר לישועה כללית נצחית, להסיה דעתם מצרכי חיי שעה, להשניא את ההשתדלות להמכת המצב היומי הרעוע והפרוע, ולכוז לקטנות כאלה, והנם מתעים את העם במשאות שוא ומדוחים הסותרות זו את זו. בעצמם הם אומרים כי החזון הוא לימים רבים ולעתים דחוקות, ובכל זאת הם שולחים דברים ביד מטיפיהם וסופריהם אל הנשים וההמון להבטיח על שקר ישועה קרובה, והמונים המונים מאמינים, כי לכלם יתנו הציונים בזמן קרוב שדות וכרמים. ומדינת יהודים מוסכת שם, "משרטר" לפי שעה, הוא, "הפירמאן" העתיד להגות מאת השולטן, לפי תקותם, למעין ישועה ומקור חיים ישיתוהו, להחיות עם רב מישראל, בבתי-חרשת המעשה ומסלות ברזל אשר יקימו.

כוס זהב, הבנק בירם, משכרת את כל קלי הדעת. כלם ישיחו וידברו "מסקלט בטוח", "ממרכו לאומי", "ממדינת יהודים" המקופלת ומונחת בדמיון. בחורים ובתולות חזיונות יראו, זקני עמי הארץ ומזורות בלבנה חלומות יחלומון, וצעירים וצעירות ישאו דעם בעם לעתידותיו וטובותיו, לקים בנו קללת ישעיה (ג') ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם.

וכי ישאל השואל: „מה ראו על ככה ראשי הציונים להפוך עלינו את סדרי עולמנו ולהחליף את השמה הקבועה בידנו עד לפרוץ גבול שנבולו לנו ראשונים?“ הננו להעמיד אותו על ברור הדבר כהיותו לאמתתו, וזה הוא: מלחמה קדומה להמתיונים מתוכנו בעמנו ובתורתנו הקדושה. הם פושטים צורה ולובשים צורה, לפי הזמן והמקום, מתלבשים הם בצורה צדוקית, קראית, פלוסופית והשכלה פרידלאנדערית, ומחליפים כחם לחדש מלחמתם בנו ובתורתנו בכל עת צרה, אשר יראו כי אולת יד ואין עוזר לנו ומחזיק בתורתנו. נפלאה היא המלחמה הזאת, כי לא בגוויותינו הם נלחמים כי אם באמונתנו ודעותינו, בהסכלנות הנפלאה היצוקה ברוחנו לשאת ולסבול ולחכות, מבלי פרוץ גדר עולם אשר אנחנו גדורים בהם. כל ישעם וחפצם להפוך עלינו שפה ברורה ללא תורה וללא אמונה.

התורה היא בעיניהם המקור אשר ממנו תקרנה כל הרעות הבאות עלינו מבית ומחוץ. ולדאבון לכבם ימצאו יראו כי אכן יש כח חיים נפלא ממיר ונעלם בתורתנו למחזיקים בה, אשר כל כלי יצר עליהם לא יצלה לכולתם. אבל הם ימאסו בחיים כאלה אשר לא כחיי כל האדם, ואין חכמה ואין עצה אפוא להטעימנו חיים טובים כחיי כל העמים, בלתי אם להסיר מעלינו רק את המות הזה, הנותן בנו חיים מרים, והיא תורתנו אשר בידינו, אשר יכונה מות אשר חיים מרים בו.

בימי דור אחר, אשר נלחמו להשכלה הפרידלענדערית, האמינו כי ההתיונות תביאנו אל המנוחה השלמה בחיק העמים, וכה פתו ויכלו לרבים מתוכנו, והנה נוחלה אבדה תקותם מאת העמים. ובכל זאת לא אבדה עצה וגבורה למלחמתם בנו ובתורתנו, באמרם: אם נהרפנו אחור מאת העמים, העל כן יגרע חלקנו בחיים ולא נוכל היות עם, חי חיים אנושיים ככל העמים? נעשה זאת אפוא, תחת אשר נלחמנו לההתיונות להביא את העם אליה, הבה נתחכמה לו להביא את ההתיונות אליו, נקרא לה „קולמורא“, או כאשר שנו את שמה בהקונגרס השלישי „חנוך עברי“, „תרבות אנושית“, „החיות האומה“, נפית רוח לאומי, כאותו הרוח אשר בכל העמים, בה יראה ימצא חיים אנושיים, חיים שיש בהם ענג ושמחה של משאלות עינים ולב, וכמעט ישעם חיים טובים כאלה, עד סהרה ימאס יקיץ בחיים אשר הוא חי על פי התורה. ותחת המנוחה השלמה אשר הבטחנו אותו בחיק העמים לרגל בואו אל ההתיונות, וההבטחה היתה לו לאכזב, נבטיח אותו להביאו אל המנוחה ואל הנחלה על אדמת אבותיו בהביאו את ההתיונות אל קרבו, בדמות זרם של חיים אנושיים, כשיעזוב כל איש יהודי לבקש על הארץ חיי שמים, יחזל לחכות בחבוק ידים על „העני ורובב על חמור“ ולא ימלא שפקו רק בהטבת

מצבו וקיומו בדחיים בסבלנות ובתקוה לחזיוני החזוים, אז „יאמר כל איש יהודי בלבו (כפתגם מאקס נורדוי), כי גאולתנו תבא לא מחוץ ולא ממעל כי אם בו בעזרתו". אם כה יהנה העם בלו, אולי יבאו ימים אשר ירכוש לו את ארץ אבותיו, על פי סוד הגאולה הסמאלענסקית שהבאנו למעלה, „כי רק הכח הוא המלאך הגואל, אם כח הזרוע, או הדעת או הכסף או האחרות" אך בכל אופן, רב נצחון ההתייגות שיהי במשך הזמן ככל הגוים. בית ישראל.

ההתייגות המיוחדת הזאת היא שנתאשרה ונתקיימה מאת ההילכים המצמיגים בשנוי השם „ציוניות". והציונית היא בעקרה יותר רוחנית מאשר היא חמרית, כאשר כן יאמר אחד המרגישים (במאמרו שלומים לריב ציון המליץ תרג"ט 65) וז"ל: „הנה כי כן לא תצמיין התנועה הציונית בתקוהיה החמריות בלבד, אבל היא תטיבה יקרה (?) לנטוע בה כל טוב, והיא רוחנית עוד יותר משהיא חמרית" עכ"ל.

על פי הדברים האלה יבינו הקוראים מדוע הפכו ראשי הציונים עלינו את הסדרים והחליפו את השמה הקבועה בידנו, יען כי ההתייגות מוסבת שם ציוניות, הפכה את הקערה על פיה בחמרית וברוחנית. בחמרית העמידה את התקוה לגאולה האחרונה על כח העם בעצמו על פי סוד הגאולה הסמאלענסקית והנורדיית, וברוחנית עמלה היא לתת תורה לאומית תחת התורה הקדושה אשר בידנו. מוכן מאליי, כי גם ההצעה החמרית גם הרוחנית לא תוכלנה להתקבל על לב העם מבלי אמצעות בני ובנות הנעורים. הויה נאורה כהתיסדות סדינת יתורים ברשיון השולטאן ובהסכמת כל הממשלות, אשר תוכל להיות לנו למקלט בטוח ולמרכז לאומי, הויה שהיא חרפה לכל אשר מוח בקרקדו להעלותה על לב, ומדע גם על לשונו, לולי שהויה מקושמת בקולמורא איירופאית ומבושמת בכל מיני הריחות הנודפות מרוחות המתהלכות בין העמים — הויה כזאת מחזרת על פתחי כל המבקשים לעשות להם שם עסקנים ושתרלנים, כל הזוכים מן ההפקר לשאת דעם ולקפוץ ולפסוע בראשי עם קדש, אשר העזות מברחת מפניהם כל אדם של צורה.

ותורה חדשה כההתייגות המיוחדת גם היא איננה מסוגלת לזהקבל על לב אנשי אמונה, שומרי תורה, ורק אלה בני ובנות הנעורים, וחפצי החיים והחדשים, הם יקחי את התורה החדשה אשר הספרות הציונית מטפת להם בשפת עברית וישורגנית, בדברים מושכים את הלבבות המשוחררים מכבד, ובהם יבטח לב ראשי הציונים כי עשה יעשו וגם יוכלו להקים דור חדש אשר לא ידע דרך עמנו. האבות ילכו בדרך כל הארץ, ומפי הבנים אשר לא יהיו באבותם תשכח תורת ישראל.

אוי לעני ישראל הרואות ולאזניהם השומעות, מטיפים נשלחים ועולים על הבימות, להטיף דברים מלהיבים את לבב ההמון והגשים לרעיון הציוני, ובני הנעורים הנלהבים, אשר לתורה ולתפלה לא יכירם מקומם בבית המדרש, נאספים בסרדיוטים לעמוד לימין המטיפים המשמיעים דברים שאסור לשמעם, לבל יערב כל איש ירא ה', להניא אותם מלדבר ככל העולה על רוחם.

אספות שלא היו כמותן בישראל נאספות על שם ציון. אספות אנשים ונשים, בחורים ובתולות כאלה, אשר לא השתתפו מעולם בצערם של ישראל, וגם בימים שכל אבלי ציון מתאבלים על חרבנה, לא נמנעו ללכת לתואטרונות ולכל מקום שחוק ושמחה של הוללות, ולא בטלו את הישיבה מסביב לשלחן הירוק, הם עושים נשפי חשק למען ציון, הם עושים אנימציות, ועושים כל מה שלבם חפץ על חשבון ציון וירושלים, על פי התורה החדשה הפוטרם מן המצוות ומכשירתם להיות יהודים נאמנים, במובן ידוע, עוד יותר מהמאמינים. בכל כנסיה לשם ציון, ובכל חג לאומי, אשר הם בודים מלבם, יטיפו מטיפים, ודברנים נושאים מדברותיהם, ונואמים נאומים אשר אין הדעת והדת סובלתם. ולדוגמא, נביא בקצרה דרשת הסופר בן אברהם מריגא המבואה בהמליץ "הרנ"מ 274 אשר דרש בחג המכביים אשר בדו מלבם לימי החנכה, וז"ל: "מעולם לא הרגיש היהודי בימי חנכה אף מקצת מהרגשת הענג הרוחני והגשמי שהוא חש ומרגיש בפורים, גם לא היה מוכשר כלל כו' להבין את רגש הגאון הלאומי המתנלים בדברי ימי החשמונאים כו' ליהודי הגיתה מתקבל על הלב רק גם פורים, פה הוא רואה מין פריצים הדומים לפריצים הפולאנים. מין שהדלנים הדומים לשתדלנים שבימיו. מין שירת מה יפת, וגם מין תשוקה ע"י אינה אסתר הדומה לתשועת ישראל בפולין בימי קזימר הגדול, ואסתר-קה הידועה".

מכלי הביא את כל דרשתו המקלת בכבוד כל מועדי ה' ומתקלסת בנסים, דגם דברי הביו והקלץ אשר יבסה על כבוד אסתר הצדקית אשר כתבות לדורות ברוה"ק, בהשוותו אותה לאסתרקה אדוכת המלך קנימיר. דברים כאלה שראוי לקרוע בהשמעם, נאמרים תמיד באספת ציונים וציוניות, ומתקבלים במחאות כפים, תשואות חן וקריאות הידד מכל הנאספים, והעתון המתמכר להם, ממרר להוציא דברים כאלה לאור להפיץ חשך בישראל.

התיוגות מתייחרת כיצד? את זאת ילמדנו המיוחד בתוכני ציון המתכנה "אתר העם" בהפרס "הרנ"מ צד 4, אולם סגנון לשונו איננו מובן היטב לכל קורא, ועל כן הננו מבארים את כוונתו במאמרים מוסגרים

בתוך דבריו, וז"ל: שאלת כל השאלות בחיינו הלאומיים הוא אפוא: „היכול עוד לב העברי לשוב ולהתנער משפלותו, לשוב ולהתקשר עם החיים בלי אמצעי (ר"ל בלי תורה ומצות) ולהשאר בכ"ז לב עברי" (בתבונתו הלאומית המבנית) והוא הולך ומבאר (שם צד 5) ואומר: „את הדרך לתחית הלב בכלל הראתה לנו ההשכלה בדור שלפנינו לעזוב את האבות לנפשם ולתקן לב הבנים בהשכלה אנושית על ידי החנוך והספרות בו וזרם של חיים (אנושיים ולא דתיים) כזה יוצא באמת בעת האחרונה מתוך עצם היהדות בצורת אותו הרעיון שאנו גיללים לקרוא בשם חבת ציון. זאת כל נגמתה (של חבת ציון) להעמיד במרכז היהדות שאיפה חיה בלב לאחדות האומה; לתחיתה ולהתפתחותה החפשית (ממצות) לפי רוחה, על פי יסודות אנושיים כלליים (כלומר לא יסודות ישראלים פרטיים) זאת היא כמדומה לי, הדרך לשחרר לב העם (לא את העם מצרותיו כי אם את לבו המקשר באמונתו ודתו) ולשוב להביאו עם חיי העולם כולל מבלי לתת את צורתו העברית כופר חירותו" עכ"ל.

בדברים יותר ברורים ומפרשים כי היהדות איננה תלויה בדת משה וישראל, כי אם ברוח הלאומי, כי התורה האמונה והדת אינן אלא אפשרויות, מקריות, ורק הרוח הלאומי הוא העצם החיובי בהיהדות, בדברים יותר מבארים ומפרשים משמיעים לנו הסופרים ליליענבלום ורעיו, וכמו שליליענבלום במאמרו „תשובה כהלכה" בהמליץ תרג"מ מתפלפל בהשאלה שנתחדשה בספרותנו העתית, וז"ל: איך יקרא היהודי האוהב את עמו וספרותו, וכל קניני הרוח אשר לו, חפץ בתחיתו על אדמת אבותיו ושואף לחירותו אך יחד עם זה חפשי הוא ברעותו במובן הרחב והכולל של המלה הזאת (כלומר שהוא חפשי מכל אמונה ודת) מכיר את הטבע וכו' ואינו מכיר את היוצר המשגיח הפרטי (שלפי דעתו אין יוצר ובורא ומשגיח) ועל אחת כמה וכמה את נותן התורה לעמנו עם כל התולדות הנובעות מזה (שאינו מאמין בתורה מן השמים ולא כמצותיה, וספורי האותות והמופתים, ונבואת משה רבנו עה"ש ולא בשכר ועונש הכתובים בה) הלנו הוא היהודי או לצדינו? כו' עכ"ל.

והנה רבנו הרמב"ם הלכות ע"ז פרק ב' הלכה ה' פוסק ולית מאן דפליג עליו, וז"ל: האפיקורסים מישראל אינן כישראל לדרב מן הדברים כו' והאפיקורסים הם התרים אחרי מחשבות לבם בספלות דברים שאמרנו עד שנמצאו עוברים על גופי תורה להכעיס בשאט נפש ביד רמה ואומרים שאין בזה עון, ואסור לספר עמהן ולהשיב עליהן תשובה כלל שנאמר

(משלי ה', ח') ואל תקרב אל פתח ביתה"*) עכ"ל הרמב"ם.

אך מל"ל לא על פי חז"ל והרמב"ם הוא חי, והוא העלה שם בהמליץ בפלפולו אשר שם כפי אחד הלאומיים החפשים, כי כשם שאין מבדילים בין צרפתי אדוק ובין צרפתי חפשי, העיקר שיהיה צרפתי ברוחו ולבו, וכמו שסוקראט ואריסטו לא חדלו להיות יונים אם גם לא היו תמימי דעים עם בני עמם בעניני אמונות לבם, כן לא יחדל החפשי מכל אמונת ישראל להיות יהודי, והוא מחליט שגם כופר כזה שהוא מתאר למעלה הוא יהודי גמור. וכן שם בהמליץ 241 במאמר הלאם ודתו מאת י"ה ש"ג מחליט גם כן על יהודי כזה החפשי בדעותיו מכל דת ומכל שכן ממצות, והשובתו קצרה ומחלטה, וז"ל: "יהודי אשר כזה לנו הוא, בן נאמן לעמו ורוחו, לא רק ככל המון המאמינים, כי אם במובן ידוע, יותר מהם", עכ"ל.

במאמרים כאלה מלאה עתה הספרות הציונית. הננו שומעים עתה דברים שלא שמענו און יהודי מעולם, כגון "החניטה הדינית" "יוצרי החניטה הדינית מימי הביניים" (שהם הסבוראי הנאונים רש"י הרמב"ם וחכמי צרפת, לוגילזלותר עד מחבר השו"ע ובעל הטפה ז"ל) "האומה החנוטה" (שלומים לריב ציון המליץ תרנ"ט) "היהדות הישנה והחדשה" (המליץ ט"ז מרחשון תר"ס מאת יהודי). הבאור הכולל לכל הכתובים האלה הלא מובן במאמרי אחר העם ומל"ל המוכנים לעיל, אף הסופר ראזנפעלד במאמרו הרבנות והציוניות (לוח אחיאסף תר"ס) הואיל באר לנו באור מבאר באריכות, ולנו יספיקו הדברים הקצרים ממאמרו, וז"ל: איננו יכולים להבטיח כי התחיה בעתיד לא תגע בענף זה או עקר אחר בדת (הלא תבינו קוראים יקרים, כי גם הסופר הזה מגלה טפח ומכסה טפחים מסור המיתה הדתית שהם מכנים תחית האומה) איננו יכולים להבטיח שגשגה תהיה על כל אותן המצות המעשיות המקבילות בידי העם (כלומר תורה שבעל פה), אנחנו נוכל לאמר בברור רק אחת: כי כשישתנו פני חיינו באמצעות תנועת התחיה, אז תקבל גם הדת, בלי ספק, פנים אחרות מן הראשונות וגם מן האחרונות. איכה? נחיה ונראה" עכ"ל. דבריו מבארים היטב ואינם צריכים באור (**).

(*) כתובים אנחנו בהקדמות הנכונים כי יבינו, כי כל אלה החפשים מקום החירה ומצותיה, רק מפני הפעם בזהים חפשים או מפני שכן נתגרלו לפי מקומם וזמנם, אין דינם כן ברמב"ם שם. ומחויבים אנחנו לאהבה אותם אהבת אחים, וללכד עליהם זכות, כאשר כן מבקשים ומצאים להם זכות כל יראי ה', וכמו שמוסרים מודעת לפני תפלת כל נדרי על דעת המקום בו' אנו מתירין להתפלל עם העבדונים. דברי הרמב"ם מוכיחים על כל אלה הטבתישים בפרהסיא, ועוצים את הכפירה לשבת קבועה ומקיימת.

(**) סיפרים אחרים אמנם נס' לפור אשר בעיני התמימים לאמר כי סיפרים כראזנפעלד

נשימה עין בוחנת בדברי הסופר ניסן טורב (הצפירה תר"ס 292) וז"ל:
 אין הברל עיקרי גדול בין מפלגות הציוניות, וחלוק דעותיהן נוסד רבו ככלו
 עד השקפותיהן השונות בדבר יחס הכמות אל האיכות. מפלגה אחת אומרת:
 אין לנו חפץ במספר גדול של נושאי דגל רעיונו, בלתי אם יבינו היטב את
 ערכו הנשא האמתי כו' אשר רוחם עשוי לבלי חת ואשר לא יסנו אחר מפני
 כל מעצור שבעולם, ולאנשים כאלה עלינו להפך לאט לאט — לו גם במשך
 דורות מספר — את בני עמנו, ואז רק אז הבא תשועתנו, והמפלגה השניה
 עונה לעומתה: אין לנו צרך לחכות כו' עד אשר יעלה בידנו לתת לב חדש
 ורוח אחרת (?) לבני עמנו, ומוטב למשוך במהרה את כל העם אחרי רעיונו
 לו גם בחבלים דקים, עד כי יאות לתמוך אותו בכספו; וכשיענה הכסף את
 הכל כו' ישנה מאליו רוח עמנו לטובה והתרומם למראה הנצחון הגדול. עכ"ל.
 כמסית לפי תמו יגיד לנו הסיפר הזה, כי אין הברל עקרי בין מפלגות
 הציוניות, שאיכות הרעיון היא שנוי עקרי בהיהדות, "לתת לב חדש ורוח
 אחרת" לבני עמנו, מתאים עם דברי אחד העם המובאים למעלה בלשוננו זה:
 לעזוב את האבות לנפשם ולתקן לב הבנים בהשכלה אנושית, וזרם של חיים
 יוצא כו' בצורת אותו הרעיון שאנו רגילים לקרא בשם חבת ציון להעמיד
 במרכז היהדות שאיפה חיה לאחדות האומה לתחיתה ולהתפתחותה החפשית
 (מהדת) לפי רוחה עפ"י יסודות אנושים כלליים כו' לשחרר לב העם
 (מאמונתו). והסופר הזה נ' טורב הואיל לכאר לנו את כונתו בהאיכות,
 שהיא הקולטורא, באמרו שם וז"ל: "ננסה נא כו' ולשער בנפשנו כי
 הציוניים הקולטוריים (מפלגת האיכות) חפצים לתת היתרון לאיכות על הכמות
 כו' ובהשענם על החפץ הזה פותחים הם בית ספר, אשר מטרתו לחנך את
 ילדי ישראל ברוח עברי מהור" עכ"ל. לפני דבריו אלה יאמר שם באותו
 המאמר את הדברים האלה: ולראבון לבנו כו' בתי הספר האלה אינם ממלאים
 את תפקידם כראוי, ואין להן אף אחת מכל אותן המעלות המובנות שרשאים
 אנחנו לדרוש מבית ספר לאומי בעל מטרה ידועה כו' כל זה מוריד את בית
 הספר כמעט למדרגת "חדרים" ממין הידוע השנואים כל כך לכלנו" עכ"ל.
 החדרים השנואים להציונים, אשר מהם יצאו בכל ימי גלותנו הרבים גאוני
 דור ודור ואלמלא החדרים נשתכחה תורה מישראל, בהם אפוא לא נתחנכו
 כל זרע ישראל ברוח עברי מהור? בהם לא היו "המעלות שרשאים הציונים
 לדרוש מבית ספר לאומי בעל מטרה ידועה"? וכונתו בולטת שיתוקן בית ספר

חזון לבם ידברו ולא דוח הציונים דובר בם, אבל האמת תורה דרכה, כי מופרים כראוענפעלד
 הנות לב הציונים כלם ידברו, ויגלו טפח ויכסו הרבה אמות ...

בזה אשר רוח אחד העם דוברת בו: „לעזוב את האבות לנפשם ולתקן לב הבנים בהשכלת אנושית, לשחרר לב העם (מהדת) להביאו לחיי עולם כולל“, חנים אשר לא לישראל הם.

וזאת המצית תורת הציוניות, אשר אין הכדל עקרי בין מפלגותיה באיכותה, שכל שאיפתה היא להוציא מתורת ישראל רק את העקס טראקט, שיסאר לב העברי, במדות ומוסר המיוחדים לו מתולדתו, אך בהתפתחות חפשית מכל המצות המעשיות, מן־ן על יסודות אנושיים כלליים!

והנה הדוגמאות מהדעות המוכאות מאתנו בזה, שהן כמפות מים הספרות הציונית, אינן דעות יחידים אשר אין אחריות דעותיהם על כל הציונים, כי באמת מקובלות ורצויות הן לרבים ככלם. בכל שלשה הקונגרסים בבזל, קיסטוקבלו הכל דעות כאלה שנשמעו מפי הירצל, נורדוי, נאסטר, בירנבוים ומאנדלשטאם וכו' בתשואות חן ומחיות כפים וקריאת הידד. מאמר הד"ר מאנדלשטאם בהחלטותיו הידוע, נתקבל מכל הציונים ברצון, וכלם צדדו בזכותו והרשיעו את בעלי הדגש האחרים אשר יצאו כנגדו בהצפירה. ודי להזכיר את דברי הסופר שמואל אייזענבערג בהצפירה תרנ"ט 79, אשר יצא להתל ולהגים לבו בהחכם וסופר הרב א' אטלאס האומר כי תקת המשיח בין כלל ישראל בארצנו ככחה או כחה עתה ובכל יום יחכו לו שיבא, והסופר אייזענבערג מהתל בו ואומר כמה המימות ובטלנות יש בהחלטתו, ומדבריו שם מובן כי בעיניו כמו בכל אחיו הציונים כבר תמה נכרתה אמונת המשיח מלב רוב העם, והציוניות תקח עמדתה עתה. אך לשוא יצטרקו סופרים אחרים מהציונים, כי חלילה להם לנגוע באמונת המשיח בפרט ובהדת בכלל, וכי אין אחריות הסופרים הוגי הדעות הקיצוניות על כל הציונים; ורק למען הוגות את בני ישראל, הם מצטרקים, כי באמת הם בעצמם מתהלכים אחוה יד עם החפשים הקיצוניים שבציונים, ומלבד אשר טרם שמענו ודאינו כל מחאה נגד הדעות הקיצוניות המלאות בספרות הציונית, הנה עוד הם, המצטרקים בעצמם, מטיפים לאספות בתנרים ובתולות דברים האסורים להעלות על לב עברי, שוכדים עלינו את תלמידיו בלעם בן בעור להיות מטיפים לבלות עיני אמוני עם סגולה ולאדיב נפשות צדיקים באמונתם. יש בירינו פידכות ורמיות מדברי המצטרקים בעצמם, השמים אפר התמימות על עיניהם, להתמס עם המימים, בשעה אשר בידהם יחזקו בדיהם, ובפיהם ושפתם יכזבו

באמנות המשיח (*). הפירכות תבאנה אולי אי"ה במקום אחר.

אין לנו וכו' וכל משא ומתן עם הציונים בעצמם, כי רק אל התמימים הישרים בלבבותם אנחנו שולחים את דברינו, לפקח עיניהם ולהעיר לבנם לכל יכשלו ולכל יתעו אחרי המסיתים האלה. ורק למען התמימים, ראינו למפל גם בשאלת השואלים שהם ציונים למחצה, ציונים שנתבעים ונותנים לציוניות מפני הבושה או מפני שדרכם לנענע ראשם לכל רוח מצויה. וכדי לצאת ידי כל הדעות, מעמידים פניהם בצד תמות, כמו עיניהם לא ראו את הספרות הציונית המוציאה תורה חדשה להלכה ולמעשה, וכאלו אוניהם לא תשמענה את הקולות ורעש המחולות, את דרשות המטיפים וגאומי הנואמים, למקלט בטוח, למרכז לאומי, לתחית האומה החנוכה, והגם שואלים, לאמר: "חלילה להציונים לנעת בעקבות משיח, ולדבר מהגאולה העתידה, רק כל ישעם וחפצם של הציונים אך לבקש מנום ומפלט ליהודים הלחוצים ורצוצים האוכלים איש את בשר רעהו. והארץ הקדושה, הן מלבד אשר איננה נרועה משארי ארצות, עוד יתרון לה, כי בה יואילו רבים מאחינו בני ישראל לשבת בה ישיבה של מצוה, ולעבוד את הארמה מפני קדושתה, וכל כונתם אינה אלא להת יד עזרה לאביזנים מדכאים. ואחרי אשר הענין בלו אינו אלא השתדלות חמריה לעזרת אחינו, הלא כמו שיש לכל אדם הצדקה לקחת לו עורך דין מומחה, מבלי הביט אל אמונתו והלך רוחו, כן יש לנו. הצדקה לקחת לנו את הירצל וגורדו וכו' וכו' בתור משתדלים ועורכי דין, יודעי בינה לעתים ולמקומות, אנשים אשר כח בהם לעמוד לפני שרים אשר בידיהם עתותי המדינות. והכי לא ישתתפו המיד היראים גם עם החפשים הקצונים, בדברים הנוגעים לטובת הכלל, מבלי שבדקו הראשונים בציוניותהם של האחרונים, ומה כל החרדה הזאת אשר נפלה על היראים, רק בנוגע לטובת ישובה של א"י, כי יקשו לשאול שיהיו העושים והמעשים רק ותיקים מובהקים?" אכן מה קשה להשיב

(*) מאז התחוללה תנועת הלאומיים והציונים לא חדלו לדבר דברים טפורשים או כרמוזים כי התחיה הלאומית היא הגאולה. "העני ודוכב על חסור" היה ללעג התול. זה כח"י שנה אשר היתה הלאומית כפי הספרות לזעין הגאולה, הגאולה היא טבעית, וזאת היא מהמפורסמות בהספרות הציונית, ואלה המתכחשים והמכחישים את הדבר המפורסם הזה, הם בעצמם יביעו ידברו כן כי הגאולה היא רק טבעית חלויה ברוח הלאומי, ולבלי הלאות את הקורא לחפש חרבה, דים תמאמרים מהעת האחרונה בהמליץ תר"ם גליונות 267, 268 מאת א"י סלוצקי, ומכתב ב' ממנו שם 287, ובהצפירה גליון 5 מאמר חפון מאת יהל"ל האומר טפורש כי אמונת המשיח נולדה 'בעמנו רק בזמן הגלות והצלות'. וזאת היא הכחשה גלויה בעקרי הדת, וכן בקונטרס קריינא דאגרתא, מאת אלעזר פרידמאן, ציוני גלחב, שיצא גם כן בשנה זו. די לעת עתה הדוגמאות האלה.

על שאלה כזאת, אשר השואלים, בלי ספק, יודעים בעצמם, אשר אין בה גם משהו מן האמת והתמימות! ידוע מאמר החכם: „אם עלינו להוכיח לאנשים אמתת הדברים המאומתים והמבוררים על פי עצמם, אזי מראש נוכל לראות כי לשוא יהי עמלנו. יען במצב כזה, אות הוא, כי הסבה המעכבת הכרת והודאת הדברים ההם, תהי' איך ואיכה שתהי', אבל בשום אופן לא בהכרת הרעת" עכ"ל החכם.

ואולם הלא ישנם תמימים כאלה, שהשאלה הזאת תמצא לה מקום בלבבם לחרור אולי צודקת היא, ועל כן עלינו להשיב את הדברים הנכחים והנאמנים האלה: רשאים ומחויבים אנחנו להשתתף עם כל מי שיש לאל ידו להחיש עזרה חמרית, יהי חפשי בדעותיו ובמעשיו, אם יש לאל ידם, ואם האמצעים שהם משתמשים בהם בחונים ומנוסים, לרחות או לבטל איזה גזרה רעה, או להביא ישועה קרובה. והרי הם כעורך דין המוכא למשל בשאלתם. אבל במה דברים אמורים, אם המשתדלים, אשר להם ההשתדלות למעננו, אינם מתערבים ומשתתפים עמנו בהשתדלותם כדי לשנות דעותינו ואמונתנו, וכדי להשפיע על הנעזרים מידם את דעותיהם במחיר העזרה אשר יקחו מידם. אך אם משתדלים חפשים קיצונים, באים אלינו ועלינו כבעלי טובות, כמושיעים, רק למען השריש דעותיהם הזרות והאסורות לנו בלב הנושעים מידם, להם יאמר: „לא מעוקצך ולא מרובשך". כבר קמו פעמים רבות מן הכתות אשר יצאונו, בעלי טובות כאלה, אשר אמרו לעזור אותנו הרבה במחיר דעותיהם ומחשבותיהם אשר הפצירו בנו לקבל מהם, ולא אבינו לקחת מהם גם עזרה קלה. ומה נאמר ומה נדבר בענין שלפנינו, אשר עזרתם החמרית בעצמה היא עזרה הבל. האמצעים שהמושיעים משתמשים בהם, בחונים להרע והיטב אין אותם. לפי דברי המושיעים בעצמם, חזון הישועה הוא לימים רבים ולעיתים רחוקות, הארץ הקדושה נסגרה לפנינו רק בסבת השתדלותם. השמעתם סימכם, כי עורכי הדין בעצמם, יתנו תודה במו פיהם, כי לא יוכלו עתה עשה דבר לרוחתנו ולישועתנו החמרית, ומסופקים הם אם ימצאו יריהם לעשות אחרי מתי עוד, אך בין כה וכה ימילן עלינו תנאים לקבל עלינו את השפעת דעותיהם באמונה ורת, למען אשר בזכות זאת נזכה נחיה שיצא משפטנו לאור!

והנה מלבד שהשאלה הזאת מעידה בעצמה על התמימות הותרה שבה כי יתר כנשול דמי, היא גם שאלה שלא מדעת בעצם הדבר שהוא רנה עליו, לאמר: כי כל ישעם והפצם של הציונים אך לבקש מנום ומפלט ליהודים הלחוצים בו וכל כוונתם אינה אלא לתת יד עזרה לאביונים מרובאים.

הבאמת ידמו כי בא"י, לו גם לא היתה סגורה בפנינו, מצאו אחינו המדכאים והמבקשים מנוס ומפלט ממחסורם וענים מקור חיים?

מלבד זאת, אם באמת ובתמים כל ישעם וחפצם של הציונים אך לבקש מנוס ומפלט ליהודים הלחוצים וכל כונתם אינה אלא לתת יד עזרה לאכיונים מדכאים, מה קול ענות אשר אנחנו שומעים? ממיפים יטיפו דברי מינות, נשפי חשק, רקודין דקדושה לשם אהבת ציון, ומה דעתם בהבטוים „מקלט במוח“ „מרכז לאומי“ „תחית האומה החנוטה“, „החנוטה הדינית“? אכן זאת היא שאלה תמה ותמימה!

כבת מינה ובת גילה של שאלה זו, תבא לפנינו שאלה גם היא בתמימות יתרה ואומרת: „אבל לו יתעשתו כל הנאמנים כברית התורה והמצוה יהיו לציונים נאמנים, הכי לא יהיו הציונים הלאומיים במלים ברובם של אמוני ישראל עד שלא יוכלו להרע בקדש ה' להחלו?"

שאלה כזאת יוכלו לשאול רק אנשים היודעים בעצמם שאין ממש בשאלתם, או במלגים שאינם מן הישוב.

ראשונה נשאל אנחנו: וכי בשביל אשר כל אלה שבקשו הקונים בדת ישראל ושו"ע חדש, התחבמו לתלות עצמם באילנות גרולים כהרה"ג הרצה"ק וחבריו, מפני שכוננו את השעה הרעה הרצויה להם לצודר נפשות, להשתמש בשם מצות ישוב ארץ ישראל, לא רק לבטל את המצות התלויות בארץ, כי אם להעביר על דת ממש, בתורה חדשה אשר המציאו, כמבאר לעיל, העל כן מחויבים גם כל שלומי אמוני ישראל לאחו בדרביהם כדי להתחזק עליהם ברוב מנין וברוב בנין? הלא רואים אנחנו מאמר חז"ל שבטלו כמה דברים מובנים משום תקנת המינים. כמו (ברכות י"א) שבטלו לקרות עשרת הדברות בפני תרעומות האפיקורסים וביומא מ' אל תתנו מקום לצדוקים לרדות ופי' רש"י לרדות ולמשול בכם לקפת אתכם בדברים שיאמרו לפי רצונם עושים הכל. הבטות אהובה היתה לו ביומי האבות ונאסרו, רש"י מספרי. וכי לא אסר דבנו הרמב"ם ובית דינו לדורו את החפיפה שהיא מתקנת עזרא שלפני מבילת גדה, כדי להעביר את הנשים הטועות שבה תלואה כל מהרהן ופומרות עצמן בזאת מן המבילה? (קובץ השו"ת הרמב"ם קמ"ט).

אך גם מבלעדי שאלתנו זאת, הכי אינם רואים השואלים האלה במקומותם, כי החפשים האלה בעלי ידוע הם, בעלי לשון הם, תקיפים הם. וכל יראי ה' וההמון הגדול, אף כי הוא נמשך אחרי היראים, יחד הם מפחדים תמיד מפני חמת התפשים היחידים, שהם, רק הם בעלי הדעה והדבור בכל עסקי הצבור, בקהלות ישראל.

לא סן הנמוס הוא להביא דוגמאות מכל ארצי וארצי, כי לא כל מה

שהלב יודע ומבין, ויכל הפה לדבר, ויתכן להעט לכתוב ולהוציא לאור, והמשכילים יבינו ממעשה החפשים הקרובים להם טובתם של בעלי המובות האלה הרחוקים. ואלה הרבנים והתמימים המעטים, אשר רובם נספחו עליהם גם כן מפני אימה יתרה שהציונים העוים ממילים על כל אנשי הקדש אשר בקהלה, או מפני תמימותם היתרה; ואשר לצרך האנימאציע וצידת נפשות, נחוצים הם להציונים, למען אשר תקדש הציוניות בעיני העם בגללם, אלה הרבנים והתמימים המעטים, עוד לא זכו כי תקבל לכל הפחות בקשתם הקטנה שלא ישבו הציונים המסובים אתם פרועי ראש, למצער, בשעה שהם, הרבנים, יושבים בתוך אספותיהם, לכל יביטו עליהם אחיהם הוראים במגוד ראש ובעיני בוש, ושלא תתערבנה כאספתם גם בנות ציון...

שימו לב להגיון אשר יהנה לב ראשי הציונים ומנהליה בדבר הרבנים הנספחים אליהם כאופן החמישי אל העגלה, ולהלך רוחם בדרך הציוניות, כפי שמביא סופר המאמר, "התקיששו וקשו" המליץ תר"ס 259 בדברים האלה: "עורך המכתבים לציוני המזרח שהמכתבים הם הד קולם של ציוני המזרח במכתבו הרביעי בבקרו את פעולת הקאנגרס השלישי, לא מצאה מחיאת כפים זאת חן בעיניו, ולוא רואה אך הנופה לרבנים שהיו באותו מעמד וז"ל: גם האופורטוניזם כיחס לרבנינו ועשירינו עוד נתגלה בין צירינו באופן ברור, והדבר הזה היה כולט בתוך השמחה המויופה לפי דעתנו, שהיתה לרגלי ההודאה הידועה מכבר כי הבאנק ישובת ביום השביעי לא יעשה בו מלאכה. מה מויופים היו מחיאת הכפים וקריאת הרצון שנשמעו מפי כמה מאות של "אפיקורסים" שחפצו לעשות בזה נחת רוח למתי מספר של רבנים שעוד לא חרלו ומוסיפים לברוק בחורין ובסדקין ולנקר באשפה למען מצוא תואנות ולהשליך עלינו שקוצים. אנחנו עוד טרם באנו לכלל דעת, כי באופורטוניזם כזה לא נמצא את המערבים והמזרחים, וכי הסגולה היותר טובה היא — לכמל כעפרא דארעא את שקריהם וכזביהם", ובכן לדעת עורך המכתבים לא היתה הודעה היושב ראש על דבר שביחת הבאנק ביום השבת חשובה כל כך לפגשה במחיאת כפים, ואם כן אתם אפיקורסים, שלדעתכם אפשר היה שיעשה הבאנק שבתו חול, ואך ההכרח המר מעכב בדבר, אם כן לשמחה מה זו עושה? צריכים הייתם לקרוע גם את בגדיכם גם את לבבכם למראה הנסיגה לאחור הזאת, ואתם מנפשים עוד המחאו כף! עכ"ל.

היש צורך לנתח היטב את דברי בעל המכתבים ואת דברי בעל המאמר, "התקיששו וקשו" המביאם כדי להעיד ולערער עליהם גם כן מפני צורך השעה, לכל יסוגו אחור הרבנים והתמימים המעטים מהציוניות, אשר

ראשיה בעצמם מגלים את המסך מעל פניה לראות בה בפריצותה. הן גם מבעל המכתבים, גם מהסופר המערער עליו רואים אנחנו כי חשודה היא הציוניות לחלל שבתות בפרהסיא, ורק לבלתי הכעים את האוים, כלומר, את הרבנים והתמימים, החלישו להודיע שישבות הבאנק ממלאכה ביום השבת, ועל בשורת הסבלנות הזאת מטעם ראשי הציונים טחאו כפים גם אלה שאינם מודים בקדושת יום השבת. אך בכל החשד שהציוניות חשודה, הן לא נמנעו אלה התמימים לבוא על הקונגרס ולקחת חלק בהציוניות. ואם יצויר כי גם כל הנאמנים בברית התורה ירצו ידוהם אל הציוניות, הכי לא יהיו בהם רבים כאלה התמימים שהם רוקדים יחד היום עם הציונים העושים בהציוניות מה שלבם חפץ, והוראים הנאמנים הרבים במנין יהיו תמיד יחידים כבנין שדעתם תהי בטלה ומבוטלת.

חוצ' מונים מספר לחברתם שמונה אלפים, רוב הנותנים לקופת הועד האדעססי, מחשבתם וכונתם לשם ישוב ארץ ישראל, ובית הספר שביפו שהוא ממש כבית אבירן, מהנהג בכסף הנותנים על ידי יחידים תקיפים, לבלות עיני טובי חוצ' ולאדיב נפשם, הצועקים ואינם גענים.

כן רואים אנחנו בשלשת הקונגרסים הבזילים, וכן מראים ומורים לנו סתו מספר הציונים די בכל אתר ואתר, הנותנים חתיתם ומוראם על הרבים והנכבדים מהם בחכמה ובמנין, כי יד העוים והתקיפים הוא תמיד על העליונה, ובמה יאשר חילם ויגדל כחם הנאמנים של בברית התורה, לשמור את הציוניות על מרתת הדת והאמונה, אם תמיד יהיו בנייהם קלי הדעת מזה, ונקיי הדעת מזה, אשר בחלישותם יהיו בטלים ומבוטלים תמיד מפני החפשים התקיפים והעוים.

ובאמת, דבר שאי אפשר הוא, שיקובל ענין ישוב ארץ ישראל על לב כל איש ישראל. הן אם רעיון ישוב ארץ ישראל אשר הורו והוגו מלב הרבנים הרצה"ק וחבריו, שהיה כלו מהור קדש לה' ולמצותיו התלויות בארצנו הקדושה לא נתקבל על לב רוב חכמי ישראל, מפני הטעמים המבארים לעיל, עתה אחרי הקלולים המוחשים שיצאו על שם ישוב א"י, אחרי שנעשה העגל, הוא בית הספר ביפו, ואחרי פריצות המסיפים, ונשפי חשק, על אתה כמה וכמה שלא יקובל על לב שלומי אמוני ישראל ענין ישוב ארץ ישראל גם אם יצויר שיבדל מעל הציוניות. וכל אלה שיבאו ונוספו על מספר הציונים ברעיון רוח הבל זה, שאם נרבה עליהם במספר נבטלם ברוב, לא ייטיבו כי אם יוסיפו כח להציונים לקרובם אל מטרתם, להפוך את כל בני הדור שיהי לכלם שפה אחת ודברים אחדים להמיר את תורתנו, דת משה וישראל, בהתיונות מיוחדת.

עוד עלינו להתבונן על אחיות עיני התמימים אשר להציונים המתפארים כי הציוניות מרבה בעלי תשובה, וכמה מהמתבוללים שבים אל עמם ואל אהבת ארצם הקדושה, והתמימים הנזחים להתפתות ימהרו ויחלטו לאמר כי על זאת כונו הו"ל באמרם כלו כל הקצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה אם עושין תשובה נגאלין.

מה שפלה ובוזיה היא תמימות יתרה כזאת המאבדת את הדעת לדעת! עוד טרם ראו תמימינו אלה המפותים כי איתוספו כמה ספסלי בבית המדרש לתורה ולתפלה, כי עלה מחיר תפלין ומוזות מפני שקצו עליהם זבני מבעלי תשובה משונים כאלה, וכי נהחזק הקול קול יעקב ממנעימי זמירות ישראל חדשים כאלה, ותמימינו אלה מסתפקים במועט, ומתירים לבעלי תשובה כאלה את כל חפצי שמים, רק מפני שהם מעמידים פניהם כשונים באהבת ציון, וחושבים להם לצדקה גם את אספותיהם עם בנות ציון בנשפי חשק ורקודין דקדושה ושירים לארמיים אשר ישירו ויזמרו יחד עם בנות ציון במחולותיהם, הלא טוב האספם יחד למען ציון מאשר יבקשו לתאותם להיות נפרדים מעל עמם... אבל כמה סמויה היא התמימות הזאת! הן ראשי הציוניים הקדימו לעשות את הרגל לפי מדת המנעול. הם הקדימו להחליט כלל גדול כי היהודי החפשי אשר אינו מאמין בה' ובהשגחתו ובתורתו ובכל הכתוב בה אם רק הוא אוהב את עמו וכו' הוא יהודי נאמן, במובן ידוע, יותר מהיהודי המאמין המוסר נפשו על קיום התורה ומצותיה, ובזאת הלא הקדימו לפתוח שער מפולש לדופקים בתשובה כאלה, על הנאי להיות ביהודים ואינם יהודים נמורים בנושא אחד. לא שיהיו אלה היהודים לא-יהודים כבעלי תשובה בעיניהם, מתחרמים על מעשיהם, ושבים אל אלהיהם בשובם אל עמם, כי אם להיות כמופת לרבים, שאין בתנאי התשובה אל היהדות כל מעשה בדת משה וישראל. בקצרה: הם פתחו שער לדופקי בתשובה כאלה להמיר את הסמיעה בין העמים להתיונות מתיהדות כדי לערער יסודי הדת ולעקור עקרי האמונה משרשיהם. הכי אינם קשים לישראל בעלי תשובה כאלה בתשובתם מדהבוללותם, כי באו וגוספו על הלאומיים המתיהדים בהתיונותם הקדומים, לשאת דעה רחבה ותקיפה בקהל עם בתור ציוניים, לרד לפנייהם את הדת והתפשיה ומחזיקיה בעתים האלה. אם ענותנותו של ר' זכריה בן אבקילום התדיבה את בית חיינו, תמימותם של אלה, בכחה להחריב חלילה את בית ישראל כלו!

היוצא מדברינו אלה:

א) כאמנת הבל אשר שלטה לפנים בלב רבים בה אל כעסיע כי בכחה להפוך ברזל לזהב, וככה הגבירו הציונים היום את האמונה בהזיה

נאורה, כי אכן יש בכח חפצנו בעצמנו כלנו, לכונן לנו מדינת יהודים ו"מקלט בטוח", ויכלתנו רק בחפצנו קשורה, והקונגרסים והאגנטיציות המרכיבים את החפץ בעם מרבים היכלת לבנות את בית ישראל עדי עד. ולהפך, המתנגדים הממעיטים את החפץ, ממעיטים את היכלת, ועל כן לפי שטתם של הציונים, הדין עמם, במה שמריעים וחוזרים ומריעים בלי חשך ובלי הסח הדעת, כעל עוכרי ישראל, מהרסיו ומחריביו, ומותר להם להציונים, לחרף ולגדרף ולבדות דברים מגונים על מתנגדיהם, ולתתם לעומדים על דם אחיהם ויורדים עד לחיהם של כלל ישראל. ואולם באמת אין יתרון להזיתם הנאורה של הציונים, על אמונת ההבל שהאמינו בהאליכמייע, וכאשר אי אפשר להוציא זה ב מברזל, כך עוד יותר אי אפשר לעשות לנו מדינת יהודים בכל מקום ומה גם בארץ ישראל. כי התיסדות מדינת יהודים בארץ ישראל, על ידי השתדלות בעצמנו, בכחנו, בכספנו, או בהשכלתנו, ואפילו בשלשה אלה יחד, היא רעיון רוח המתנגד לדעת תורתנו ואמונתנו, ומופרך מטעם הכינה הישרה. ונח ורצוי ומתקבל יותר אל הדעת, להאמין בנפלאות כימי צאתנו מאהנו מארץ מצרים, המובטחות לנו על ידי הנביאים הקדושים, מלהאמין בהזיה נאורה כזאת, ולכן מתנגדים לה ראשי גאוני הדור הרבנים הצדיקים והחסידים שליט"א, וגם רוב הכמי המדינה הנאורים מאחינו ב"י בכל המדינות אינם מסכימים להתפשטות הרעיון האוילי הזה, והאומה ברבה ככלה מרגשת הרגשה פנימית כי הבל הוא.

(ב) מקלט בטוח לא היתה ארץ ישראל מעולם לעמנו. הבטוחות שלנו תלויות רק בשמירתנו את התורה ומצותיה, ובכל עת אשר עזבנו אותה צוה ה' לעקב מביביו צרי. בה העירה בנו התורה מראש עוד במרם באנו אל הארץ הקדושה, ובה ענתה בנו שירת האזינו, וספורי הנביאים, ודברי ימינו וקורותינו בכללם, ידועים גם לבר בי רב. כבר גלינו מעליה מפני חמאינו פעמים, ובהתפלה השגורה, "ומפני חמאינו גלינו מארצנו", ולו גם יצויר בדמיונו כי תוכל להקדם מדינת יהודים לפי רעיון רוח הציונים, מי יערב לנו כי תהי לעמנו מקלט בטוח מעקת אויבים ומחוי, וכי לא יקמו עמים רבים ועצומים ממנו לנשל אותנו מעל אדמתנו? וכאשר לא תהי לנו למקלט בטוח, כן לא תוכל להיות לנו למרכז לאומי אשר לא היה לנו בארץ ישראל גם ברוב ימי קדם, כי מלכד הימים הטובים המעטים כימי דוד ושלמה, יהושפט וחזקיה, גיינו

ברוב העתים למפלגות מתרועעו בקרב ארצנו, ולא תשוב להיות לנו למרכז לאומי עד אחרית הימים אשר תר בית ה' יהיה נכון בראש ההרים ומציון תצא תורה וגו'.

(ג) הנסיון יגיד בדברי ימינו, כי בכל עת אשר קמו בתוכנו אנשים בתור מושיעים או משתדלים, להביא את עמנו להכלית טובה, בדמות גאולה, או אתחלתא וגאולה, הביאו לישראל צרות רבות חמורות ורוחניות מבית ומחוץ.

(ד) המתיונים המתכנים בשם "ציונים", אשר לא יוכלו עמוד בנסיון מפני רוח העת, יכנו בשם "התאבנות האומה", את עמידתה על דעתה, דעת תורה, כסלע איתן, מבלי לזוז מכל רוח הזמן והמקום, ועל קיומה בחיים אשר היא חיה מפי התלמוד, יקראו לה "האומה החנוטה" אשר המובן בשם הזה מכואר הוא גם בדברי בעל "חמאת נעורים" הידוע, וז"ל: (שם צד 22) "אני סן מתי עולם של תלמוד בבלי, שהחיתה הספרות העברית, ספרות שהיא עצמה מתה ואין בכח טל של תחיה להחיות את המת, אלא להביא בו כעין תחיה ולהניחו שיפרפר בין החיים והמות כל ימיו" עכ"ל. ואחד המרגישים במאמרו: "שלומים לריב ציון" (המליץ תרג"מ) יכנה לפי זה המובן, את ההלכות שהעלו דבותינו הסבוראי והגאונים מהתלמוד בשם "החניטה הדינית" ואת רבותינו בשם "יוצרי החניטה", ואת הכנסת זרם של חיים חפשים לגמרי מהתורה והמצוות המבארות והמקובלות במשנה ותלמוד, יכנה בשם "תחית האומה" וכפי שיבאר "אחד העם" (פרשת דרכים צד 104): "הכנסת זרם של חיים חדשים בתמונת שאיפה חיה בלב לאחדות האומה, לתחיתה (מחניטת התלמוד) והתפתחותה החפשית (מהרת) לפי רוחה (רוח הלאומי והמוסרי שלה) על יסודות אנושיים כלליים". ואיך ובמה יכניסו את זרם החיים החדשים לתוך האומה? בהקמת בתי ספר כזה שביפו, שיחנכו בהם את בני הנעורים בחנוך חדש, אשר לא כתורה ובמצוה? שמנהיגיהם ומחנכיהם יהיו מהחפשים הקיצונים שבציונים עד שיוציאו תרבות אנשים לאומיים עבריים ללא תורה וללא דת משה וישראל!

(ה) בעלי תשובה משונים עשתה לנו הציוניות, שבהם מתפארים עלינו הציונים לאמר: לכו חזו מפעלות הציוניות, עד כמה השיבה רבים מעון, בי נהפכו ממתבוללים לשבים אל עם, הנדברים וסרעצים תמיד בדבר עמנו וארצנו.

בנוהג שבעולם, כי הפושט את הרגל לא ידע שלו בבטנו מחיל זרים שבלע, עד אם יתפטר וישהה עם נשוי לפרוע איוה % לזמנים ידועים.

רבים הם בעונינו, אשר קראו שמטה לקיום התורה ומצותיה, אבל בסתר לבבם נפשם יודעת מאד כי חייבים הם; יודעים הם כי היהודים הנאמנים והאמיתים — הם שומרי התורה והמצוה, וכי אין יהדות אלא באמונה ודת ישראל; יהודים כאלה אעפ"י שחוטאים ישראלים נמורים הם, הנם אחים לאחיהם בית ישראל: הם לא יזידו לבקש פשרה בדת, ואף עפ"י שחוטאים הם הם מלאים חרטה ותרדורי תשובה.

אכן יש רבים המבקשים תואנות ואמהלאות בתנאי הזמן והמקום, ושואלים ודורשים שיתפשרו נושיהם עמם בהנחות שיעשו להם, והם המבקשים תקונים בדת, הרי שמודים הם כי אכן יש דת ויש עליהם חובות, ואולם עד כמה נרתע לאחר, בשעה שהקוראים שמטה יעזו פניהם בפני בעלי חובם, לאמר: מאתנו אין לכם כל תביעה, מפני שקראנו שמטה רק למטבעות שכבר אבדה צורתן, ואינן שוות כלום, ושטרי החוב שבידכם עלינו אינם אלא חספא בעלמא. אך להיפך, בבית והון נחלת אבות אשר תחזיקו אתם, בעלים אנחנו לא רק כמובן, כי בסובן ידוע, עוד יותר מכם, כי אתם בשפלות ידיכם ידלוף הבית, ואנחנו בתבונות כפינו נחזק את ברכיו, ונביא בו אויר חי חפשי, והגנו שבים אל נחלת אבותינו, שהגנו בה שותפים עמכם ובעלי דעה יותר מכם.

וכך ממש היא תשובתם של בעלי התשובה המשונים שבציונים, אשר מבלי חרטה על העבר וקבלה על להבא, להשתות ולהתפטר, למלאות אחרי דת משה וישראל שפשטו לה את הרגל, לכל הפחות באיזה % לפרוע, עוד לא חזרו מדבריהם שדברו כי האמונה והדת הן מטבעות שנפסלה צורתן, ושטרי החוב שבידי כנסת ישראל עליהם אינם נחשבים בעיניהם לכלום, ולא עוד אלא שבכח החדוש שנתחדש בבית מדרשם של הציונים, שהיהודי האותב את עמו, ושואף לחירותו וחפץ בתחיתו החפשית, אעפ"י שאיננו מודה בהשגחת ה' ובתורה מן השמים וכו', הוא יהודי נאמן, בסובן ידוע, עוד יותר מהיהודים המאמינים המקימים את התורה — בכח הזה באים כבעלים משותפים על בית ישראל, לקרוע לו חלונות ולהכניס בו רוח חיים חדשים עד שיהיו ככל הגוים בית ישראל, והתמימים הרבים, אלה מחסרון ידיעה בהספרות הציונית, ואלה מעקשנות שבהבטלות היתרה, די להם השיחות מאהבת ציון וישוב א"י שבפי הציונים לחשבים כבעלי תשובה, אעפ"י שהם חיים חיי הפקר לעצמם כמלפנים, וקשים אפוא בעלי תשובה הללו לישראל ממתבוללים גמורים, שהם אינם ממעים אחריהם, ואלה כשבי פשע מתעים ומתעתעים בבית ישראל.

(ו) „אחד המרגישים" במאמרו „שלומים לריב ציון" (המליץ הרנ"ט) יאמר

על הציוניות כי היא חטיבה יקרה לנטוע בה כל טוב והיא רוחנית עוד יותר משהיא חמרית, וכן מחלימים כל הציונים.

והנה במושג המלה „רוחנית“ הבינו כל ישראל מעולם תורה ומצות, מוסר ומדות טובות. אך מה הנה הפעולות הרוחניות אשר פעלה ועשתה חבת ציון והציוניות זה כח"י שנה? האם הקימו ישיבות חדרות או למצער חוקי הישנות, או תקנו תקנות טובות להדריך את הצעירים והצעירות בדרכי ישראל ולחנכם במצות הרהות, ונשי ישראל תשמרנה דת משה וישראל במהרה? זאת לא ראינו. הרוחניות הציונית הראתה הדרה ופעלה על בנינו ובנותינו, רק בציוני מגן דוד שהם נישאים, ובנשפי חשק שהם מרבים בכל מקום שיש שם ציונים וציוניות, ומי הם המשיעים שפע הרוחניות והמריקים מעשיהם את הנער והתיקה, המכם והמחר, בקרב הציונים? לא המורים האורים הגדולים בתורה ובחסידיה, כי אם החפשים הקיצונים, שבקשו תקונים בדת ושו"ע חדש, אשר משתדלים להטיר את התורה והדת ברוח הלאומית וזאת היא „החטיבה היקרה לנטוע בה כל טוב שהיא רוחנית עוד יותר משהיא חמרית“, אשר הציוניות מתאמצת להביא בה תחית האומה!

(ו) הציונים, למרות התפארתם לצורך משרתם, שהם כמאתים אלף משפחות, יכוזבם הנסיון המראה בעליל ממספר הנותנים לחבת ציון והציוניות, שהם רק מספר אלפים אחדים, ואינם גם חלק אחד מאלף ברבבות אלפי ישראל העומדים מנגד, או מביטים על הרעיון הציוני כעל רעיון רוח, אשר בהבל בא ובחשך יקסה. וכלום צריכים אנחנו לעדות ברורה יותר מעדות הסופרים הציוניים המתאוננים בעצמם, על אשר העם והרבנים בראשם עומדים מנגד להם, ולרונמא, ידאו (בהמליץ תר"ם 263) התאוננות הסופר במאמרו „מכתבים ע"ד הציוניות“, שמתאונן כי למרות מאמרי חז"ל וגדולי ישראל המפליגים בשבח ישוב א"י, העם כולו והרבנים בראשם עומדים מנגד.

כי יבא מטיף לעיר ועשה איזה נפשות להציוניות, ימהרו הלבלרים לבשר נצחון. ובכל זאת שומעים אנחנו כי בכמה קהלות סוגרים גכאים את בתי המדרש בפני מטיפים ציונים; כי רבנים דורשים ברבים או משיחים כנגד הרעיון, והכל רואים ונוכחים כי הציוניות חדשה היא בישראל, ורק מחזיקה היחידים, מתאמצים להפיצה בעם בחזקה ובהבטחות בדויות, גם במוראים גדולים אשר הם מראים את כל המפסיקים בדרך הסתתם להעמידה אל עמוד הקלון, ובכך הם היחידים היוצאים לכבוש את הרבים להלעיטם את החדש האמור מן התורה, ולעשוק את זכות

הדעה והדבור מאת האומה כלה ככלל, ומאת הרבנים הגאונים, הצדיקים והחסידים בפרט. אלה הרבים במנין ובבנין האומה, רחוקים הם מכל מחשבה המביאה לידי מעשה בפועל נגד הציונים והציוניות, וכל התנגדותם אינה אלא גלוי דעתם בדבור או גם בכתב לבד, ורחוקים הם אפוא מכל מחלוקה, ובכל זאת לא יבשו הסופרים להגיד, אשר מתנגדיהם הרבים מחזיקים במחלוקת!

(ח) ובמה כח היחידים האלה גדול, לעשוק את זכות הדעה והדבור מאת העם, אם לא במה שלקחו להם במונופולין את העיתונים, לזכר מתוכם ככל העולה על רוחם ולהמטיר על כל מי שידבר כנגדם חרפות וגדופים מגונים ומשונים, ועל כן עלינו להחזיק בזכות דעותינו ודבורינו, להוכיח קבל עם, כי הקלון אשר הם שמים על שנואיהם הוא כבוד לכל ירא ה' הדובר אמת בפיו ובלבבו, הרחוקים מהתחרות במגדפיהם ומהחזיק במחלוקת נגדם, כי המת באהבתם את האמת והשלום יביאו שלום על ישראל.

ה.

עקבא דמשיחא.

לולי שהיתה לנו הקבלה שקבל משה רבנו עה"ש מפי הגבורה, לפרוש ובאור על הכתב הכתוב באצבע אלהים, כי עתה לא היתה תקומה לישראל, ותהי אחריתו ערי עזוב, באכזרן כל הכתות אשר בתשו בתורה שבעל פה.

הקבלה באה מאת ה' בפי מוקבלי התורה. עין תחת עין ממון, וקצות את כפה ממון, ונתה איש בהן כי תחל לעות וגו' באש תשרף אשה איש, וכו' וכו'. וכמו בחלק ההלכה כן בחלק ההגדה. ענות השעבוד במצרים נצטוו בבית המהקת הדינים, במה שהקב"ה חשב את הקץ של ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה מומן לידתו של יצחק, והוכחה הפיגה מרידותה לפי הדרשה, למשל, ולא תאמין בחיידן זה הלוקח פת מן הפלטר (מנחת קייג), שקלים פ"צ ה' ג' בניך ובנותיך נתונים לעם אדור זו אשת האב. כה נתפרשו ונמתקן הדינים אשר בכמה נבואות נביאים וחזיונות חז"ל בכוח הדרש, ולמשל: קללת ישערי ירהבו הנער בוקן וצפית תו"ל לעקבא דמשיחא אשר במשנה

דמוטה, לא באו כתמן כפשוטן וכמשמען, כי הפינו מרירותן בדרשה. יש נתפרשו על היצה"ר, על דרך מה שאמרו (סוכה נ"ב) ואת הצפוני זה יצה"ר, אעפ"י שפשט המקרא הצפוני זה הארבה. ויש אשר נתפרשו על הגלות, כי אין מעצור לה' להושיע את עמו מפשטי היעודים הרעים, על פי הרש אשר ימוד בו מדה כנגד מדה, למחזיקים בתורה שבע"פ.

וזכרים אנחנו דברי פי חכם הדרשן המפא"ר חייקל ז"ל משאדעווע, שאמר: „כל עוד החזיקו בני ישראל בחלק הדרש שבתורה, ההנהג גם נותן תורה עם במדתם, והנחה עשה להם מתוכחתו על פי דרשת חז"ל בנין ובנותיך נתונים וגו' זו אשת האב, אך משעה שנמצאו מתחכמים, לעזוב מקור מים חיים — התורה שבע"פ, בהתהללם כי מחזיקים הם רק בפשט המקרא, גם ה' יבוא עםם במשפט התוכחה כפשוטה". הנה כן בדורנו דור פשטן, דור סני נהור, אשר רבים ממתחכמיו לא יאמינו בנסים ובנפלאות, בלתי אל הטבע עיניהם, יקוים בהם דברי הנביאים כפשוטם, ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבונים הסתתר — כפשוטו של מקרא. משיח שקר, לא כימי קדם באותות בדים ומופתי שוא, כי אם הזיה קולטוריה, משיח שקר מבעי, איירופי מכף רגל ועד ראש, מקרבל ומקשט באיצטלא ירושלמית. ירהבו הנער בזקן כפשוטו, חוצפא יסגא בעקבא דמשיחא כפשוטו, הצפוני הוצר הדע, איננו מלאך כי אם כפשוטו, או ערב כבוד ארבה של מטיפים ליון, לבצע, ולכלל שרירות לב. מטיפים שלוחים מהציונים לצודד נפשות, להשמיע על השקלים.

אין אסון בודד לעצמו ומסתפק במלאכה הצריך לגופו. כל צרה גוררת צרות רבות ורעות. הרעב מביא לרגלו השחתת המדות, קנאת איש ברעהו, צרות עין, חטט ושוד. מלחמה מביאה חלאים רעים ודבר תות. וכך היא הציוניות, מלבד אשר בעצמה היא הומיה וסודרת מדרכי אבות ומסורת חז"ל, בהיותה מיוסדת על „אם אין אני לי מי לי ותושע ידי לי" בהפך מכל יעודי הנביאים וחז"ל ומכל תפלותינו, אשר כלם ערובים ושומרים על שאיפה רוחנית, בנין ביהמ"ק, צמח דוד, החזרת שכינתו לציון, השפעת הנבואה, אשר נקוה לזכות להן כמו שאנו מהפללים ותחוננה עינינו וכו', כי היא, הציוניות, בלה אומרת אשר אין נפשה לכל אלה, מלבד שהיא עוקרת כלאחר יד את כל היעודים האלה, עוד הביאה עלינו את המשחית הזה — את הערב של מטיפים.

לפי רוחם בוחרים הציונים באנשים בעלי לשון מדברת גדולות, הראוים אולי לשחק על במת התיאטרון. אנשים אשר דבריהם כאש יוקדת באהבת ציון ובחבת ירושלים, ותחת לשונם ניהנום

של שלג לקרר את לבב ההמון מאש דת, ומכל הקדוש באומה. דבריהם לקוחים מלקחי הסופרים החדשים, מלהיבים את ההמון בדעות כוזבות, משום לפניו מדינת יהודים, מדמים את הירצ'ל לגואל הראשון, להבדיל, באופן שמשפילים את מעלת משה רבנו עה"ש עד הדימוא התחתונה.

פה בעירנו נעזו מטיף ידוע להטיף בפומבי מעל הבימה, את דברי עתק האלה בלשון הזה: כשם שמשח (לא תאדוהו בתאר רבנו) היה איש מצרי, הדור בבפתורי זהב כסרדיוט, יכול להיות גואל ישראל ממצרים, כן יוכל להיות גם הירצ'ל, אף כי מתנהג בכל דרכיו כנכרי, לגואל ישראל בימינו". דבריו אלה הרעישו אז את כל לבבות בעלי הנפש פה, ודברי בלע שיצאו מפי המטיף הזה, ויכורונו מה שדרשו מעריציו של פלוני הידוע מסמירנא (ספר השנה הר"ס צד 169): "ויל תהפוכותיו אלה לא הקציפו את אחיו בני אמונתו הישנה, כי מעריציו התנכלו ויעבירו קול במחנה אחרו בגדו ברתו לאמר: „צדק המשיח בהמירו את אמונתו למען יוכה במשלחתו, כי כאשר התחפש משה ויהי למצרי בהיכל פרעה כן השכיל ש"צ להתנכר כמשלמאן בחצר השולמאן טב מלגאו וביש מלכר" ע"כ.

והננו מעתיקים דברי הספר „על הציוניות" מאת המחבר היקר והנכבד ר' אהרן בן נחמן מקישינב שיצא לאור בשנה זו בווארשא, צד 19 וז"ל: „ראינו חובה להביא בזה תוכן דרשות מטיפי הציונית אשר הטיפו פה קעשינוב במעמד קהל גדול, אשר כלל בתוכו אישי כל מפלגות עמנו. — את זאת דרש בחורף העבר אחד מראשי הציונים ומנהליה, בעירנו עיר קעשינוב: (א) חק הוא לישראל מימים ימימה כי אם יבנה איש בית ישאיר חלק אחד מהכותל או מהספין והתקרה מבלי ימשחרו בסיד ובנתר, למען עשות זכר לחורבן, וכי יקדש איש אשה כדת משה וישראל, שוברים תחת החופה צלוחית של זכוכית, למען זכר לחורבן, בכל יום ויום יאמר העברי „אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח", אלה הן מועצותיו ותחבולותיו של עם ישראל להשקים המית רוחו ועצבנו על תלאותיו וצרותיו, ובה גדלה תקותו וחזקה אמונתו עד שלא ימצא עיד דרוש לפניו לנחוי לעשות דבר מה לתשועתו. ולכן אך לשוא, למותר וללא תועלת נחשוב להטיף מוסרינו לפני החסידים האדוקים מחזיקי נוסחונות, כי מלכד שלא ישמעו אלינו עוד יקומו לסקלנו ולרגום אותנו באבנים, אבל אתכם אחי הצעירים שכבר מעמתם מצוף דבש ההשכלה, אתכם הגני שואל, עד מתי תאמינו בהבל? הלא ראיכם כי שנים למאות וגם לאלפים כבר עברו וחלפו ומשיח בן דוד עוד לא בא אף כי בכל יום אתם אומרים „אני מאמין". לכן אל תחכו

לו עוד, אם התמהמה זמן כביר כזה ולא בא, אות הוא שלא יבוא לעולם, ורק בנו עזרתנו, כלומר, אנחנו מצדנו הגנו מחויבים להשתדל בכל אשר נוכל ולהביא תשועה לעם ישראל. אולם יען שאין כל אחד מאתנו מוכשר ומסוגל לבוא להתיצב לפני מלך ושרים להוכיח צדקותנו ולהראות גלוי כי גם לנו הצרקה לדרוש ממלכה מיוחדת, לכן זאת היא עצתי לכלכם כאחד כי תשימו עליכם לראשים ומנהיגים את האדונים מאקס נאהדא. והירצלו ותאמינו בהם כאשר האמינו בני ישראל לפניכם יב' ובמשה עבדו. ואז רק אז, אם תהיו נאמנים להם בכל נפשכם ובכל מאדכם יבוא לציון גואל.

(ב) דרשה שניה בתמונה אחרת: הלא ידעתם אחי כי התפילין המה לנו אך לאות כי בחוק יד הוציאנו ה' ממצרים, וכידו הכח לקבץ נדחינו מארבע בנפות הארץ ולהוליכנו קוממיות לארצנו שזה כמה חכסוף נפשנו וגם תכלנה עינינו. לבוא בשעריה לחנן עפרה ולנשק אבניה, ולכן אם נושאים אנחנו היום על לבנו האות הזה (בדברו הרברים האלה הראה באצבעו על הושעמאן העשוי ממכתב שמעבר מזה כתוב עליו „אם אשבחך ירושלים תשכח ימיני“ ומעבר השני כתובים וחקוקים הדברים האלה „ראשון לציון הנה הנם“) אין מן הצורך עוד לשום אות אחר על ידינו ומוטפות בין עינינו רק זה האות אשר עיניכם רואות היום, והאיש אשר יאמר לצאת חובתו אל היהדות עם התפילין מבלי שיהיה גם ציוני, יהדותו איננה שוה מאומה, והרי הוא כסובל ואוחז שרץ בידו, אכן לעומת זה נוכל להחליט כי מי שהנהו ציוני אף אם מעולם לא התקשט בתכשיט הזה „התפילין“ ושם ה' — לפי דרשת חז"ל שאמרו אלו תפילין סבראש — לא נקרא עליו, יהודי גמור הנהו לכל פרטיו ודקדקיו. ועל אנשים כמותו נשבר וניחל שירבו בקרבנו להגדיל מחנות צבאותינו כי אז יכלנו לקוות לימים טובים בואלה ועד מהרה נבוא אל המנוחה ואל הנחלה.

(ג) אחי! הוי ימים שהיינו מאמינים כי רק היהודים המטונפים והמרוחצים המעלים צחנה ובאשת ע"י המשא לעגמין שאוכלים בכל שבת בתאור רבה ויתרה, רק המה קיומו של עמנו ורק בזכותם ובעבורם נברא העולם וגם הוקרנו גם כבדנו אותם עד כי פחדנו פן יעצרו ויהמו מאתנו ואז תגוע ותתם כל הארץ שעליהם היא נשענת, אכן עתה נוכחנו לדעת כי לא יהודים אמהים המה, אך יהיו בעוכרי ישראל לבושת ולכלמה לנו לפני העמים אשר לבעבורם ישנאו אותנו, ורק על ידם הגנו סובלים עול הגלות, לכן התכוננו אחי בעוד מועד, התרחקו מהם ככל אשר תוכלו, וכל אחד מכם ישתדל לבער מקרבו תמדות הרעות שנמצו בכם

אלה הפאנאטיקים הבורים בעם, רחצו הזכו מן הצואה והחללאה, ששפכו עליכם, והייתם נקיים מרפש היהדות לפי מושגיהם המה. הנו ידכם לאחיכם החרשים מאקס נאדרא והירצל שזה עתה מקרוב התקרבו אלינו ולכם בוער באש אהבת קדש לארץ ישראל, רק יהודים כאלו יתכן לכנות בשם „יהודי“ אבל לא את אלה בעלי זקן ופאות שלא ילכו ד' אמות בלי נמילת ידים בקומם ממשכנם, ועת יקיימו בשבת הסעודה השלישית יאחרו בנשף ויספרו ספורי מעשיות מצדיקים שונים כאלו רק כזה תלוי ועומד כל אושר עמנו, עוד הפעם הנני אומר לכם אחי! חדלו מבוא בין אנשים רעים וחמאים כאלה, ששונאי ציון המה, ובחרו לכם לאוהבים ורעים את הציונים שרעת המקום (מי בא בסוד ה' וירע זאת עד שגלה רז זה גם להמטיף?) ודעת הבריות נוחה מהם.

(ד) המטיף הרביעי אמר מוסר להציונים עצמם בזה"ל: מעשה באיש אחד שקנה לו בית ישן שרבו בו הבקיעים, ויאמרו לו הבקאים במלאכת הבנין, לוא לעצנתו תשמע, כי אז הגדנו לך שתהרוס כליל את הבנין הזה ובמקומו תעמיד בנין חדש, ואז מלבד שיהיה הבנין בנוי כחפצך וכרצונך ולרוח הזמן והעת, עוד חדש יהיה לך תחת הישן המלא בקיעים ולא יעלה לך הוצאה יתרה מן תקן הבית הישן כי רבות עליך לפזר טרם יעלה בידך לתקן הפרצות שבקירות ביתך וגם אחרי כן אך בנין ישן יהיה ולא תשבע ממנו נחת, אבל בעל הבית שחם על כספו וביותר באשר זה דרכו דרך כסל לאהוב כל דבר ישן נושן לא שמע כמובן בקולם, ולכן היה סופו, שהשקיע כסף רב בהבית הישן בתקוניו, ובכל פעם עשה תקונים ושנוים, בכל זאת מוכרח ונאלץ היה אחרי עבור שנים רבות להרוס כליל כי הפרוץ בכל שנה היה מרובה על העומד. הלא תבינו אחי את הגמשל מה הוא? חפץ אנכי להגיד לכם כי לא תשתדלו לעשות רק תקונים ושנוים בדת מעט מעט כי עמלכם יהיה לריק, יעלה בתו ויאבד, והועיל לא תועילו לעם ישראל הזקן והשב. אם באמת תאבדו להיטיב את עמנו, עצתי אמנה לכם שתעבירו קו שחור על כל התלמוד והשו"ע שכבר אבד עליהם כלל, וגם רבות סכלנו על ידם ותסולו לו מסלה חדשה בארחות החיים, מסלה שתובילהו למחוז חפצו, ועל ידה יהיה תחלה איש בין אנשים למצא חן וחסד בעיני מלכים ושרים ואז ירחמנו גם ה', אבל אם ישאר עוד במצב הבערות והסכלות כמו שהנהו עתה, אך שוא תקוהכם וצפיתכם הבל, ואם תבינו שעל הזקנים לא תוכלו לפעול עוד כי כבר טבעו בבזך הרפש עד הצואר ובודאי לא ישמעו בקולכם, עליכם להשתדל למצער לחנך את הדור הבא לפי רוחנו כי יהיו אנשים יותר מיהודים.

(ה) ביום א' ז' אלול תרנ"ט פה קעשינוב דרש אהר מנסייף הציוניות דרשה ארוכה אשר מטרתה לחלל את הקדש ולכוזת את התורה. בתוך דבריו אמר על הפסיק ושמרו בני ישראל את השבת לדורותם, במה שאמר „לדורותם” יורה כי אנחנו בני ישראל יכולים ומותרים להפשיט צורת השבת ולהלבישו בכל פעם צורות חדשות לפי רוח הזמן והעת. אז כשהיו הדורות בריאים כבני ראמים, והאיש הישראלי היה יכול לחיות מבלי שישתה מי חמים, קיבתו היתה מעכלת טמוני התנור מה שהוכן מאתמול, הוצאות השבת היו קטנות ומעטות, הנשים לא דרשו מאת בעליהן והעלמות מהוריהן כי יקנו למו תכשיטין יקרים ובגדים נאים, אז חלילה היה לאיש מישראל להשיק את התנור בשבת להכין צרכי אכל נפשי להחם את המיחם והמוליאר, לצאת לפעולתו ולעבודתו או לפתוח חנותו ומרכלתו ביום השבת, אבל בעת נשתנו העתים, חכחות הולכים ומתמעטים, חלשים אנחנו כנשים, רגילים אנחנו לשתות מי חמים בכל יום ויום ואם יעבור יום אחד ולא נשתה נתמעט חלבנו ודמנו, קיבתנו איננה מעכלת טמוני התנור מאתמול, ההוצאות עלו למעלה ראש, נשינו ובנותינו כעלוקה הב הב לתת להן תשוקת לבבן בכנדים ותכשיטין לפי המאדע הארורה אשר בין הסבות הרבות אשר פנו לנו דרך אל הדלות לחרור אל חררינו יושבת המאדע ראש. בעת כזאת הכל מותר לנו ביום השבת, וזהו שאומר „לדורותם” שנשמור את השבת לפי שנוי העתים והדורות. דברי בלע ומשחית אלה המיף המסיף לצאן בקהל רב ויבצר את כפירתו מדברי כופר חפשי גדול יותר ממנו בהקדמת ספר המפתח שכתב פרושו על הברייתא, תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח וכו' שהוא לדורות: שילמוד ההלכות לפי רוח כל יום ויום, לפי השתנות הזמנים. משתנות ההלכות — אלה מסיפך לציון ישראל! עכ"ל ספר „על הציוניות”.

אך מי עזר כהמון, וחרש בעם השומעים את הקולות של מחרפים ומגדפים את התורה ואת האמונה מעל הבימה, מבלי שמוע שמיעת הלב והבן דבר בליעל היצוק בהמפה כזאת! המטיפים האלה מכחשים בעקרי הדת בפומבי, מגלים פנים בתורה, מלעיבים בנביאים ומסתעהים בדברי הז"ל להכניסם על כרחם בקופא דמחטא שהם מתפרים בו כסתות לצודד נפשות. עיני ישראל סבא תכחינה מבעש בניהם ובנותיהם, המאשרים נדים המתימרים בשם מטיפים, ועמם יד גדולה מבעלי תשובה המשונים שנהפכו ממחבוללים לציונים, אשר חכמי הספרות הציונית פתחו להם שערי תשובה חפשית, לאמר שדי להם לאהוב את עם ישראל, מבלי האמן במציאות אלהי ישראל והשגחתו

ותורתו, ובאהבתם את עמם הנם יהודים נאמנים, במובן ידוע, יותר מהיהודים האמנים בי"ג עקרי הדת (עי' מאמרנו „על ציון ועל מקראיה“). בכח בעלי תשובה שהתורה ותשובת המשקל אינן מתישות כחם כלל, לא כח ידם ולא כח פיהם, עולים מטיפים כאלה בחזקה על הבטת לדבר היות לבם, למרות עיני כבוד הוקנים וכל לומדי התורה. החזיון הנורא הזה, ישוב נגד עינינו דמות הכהנים הקאטולים בימי הבינים, אשר פרצו אל בתי המדרש אשר ליהודים, ועלו על הבימות לדבר ככל העולה על רוחם למטרתם, לבלות עיני ישראל, ולאדיב נפש גוי צדיק אשר באמונתו יחיה.

ומטיפים כאלה עוברים מעיר לעיר, ובכך מקום בואם יבא זדון ריב ומשטמה בבית ה'.

אל ידמו הקוראים, כבוא אחד המטיפים האלה לעיר מושבם, כי מקרה הוא, פרטי הוא, ואין מקישים ממנו על השאר, כי לדאבון לב, מכת מדינת יהודים המה, מכת ירושלים הבנויה בעיר שחברה לה יחדו ההויה והחפשויות בחלומו של הגואל המדומה. כל המטיפים כמו מרועה רוח אחד נתנו, משטמה אחת יצאו ולמטרה אחת הם שלוחים, לענות את הדעות, לקלקל דרכי אבותינו, להשניא את התורה ולומדיה ונוצרי פקודיה לעשותם, לעקור עקר המשיח ועמו את יתר עקרי הדת, וללמד את החמון לדבר תועה: מאן הנהו רבנן ומאי אהנין לן.

אוי מה היה לנו! רבותינו ז"ל אמרו (ד"א וזמא פ"א) תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם. מ"ו מדות נאמרו בת"ח נאה כביאתו חסיד בישיבתו כו' שם פ"ג ת"ח נאים בחבורה. שם פ"ו ת"ח צריך שיהיו צנוע. תכף לת"ח ברכה (ברכות מ"ב). צדיק בא לעולם טובה באה לעולם, סנהדרין קי"ג. והלופיהם במטיפים האלה, בני דתן המלאים נכלי דתות, בני מדין המכאים מדנים בין אחים, ובני קרח המרבים מחלוקת בכל עיר ועיר. מעולם לא נתקיימו בני קללת ישעי' וחזיונות המשנה דסוטה, כפשוטן, עד אשר הביאה עלינו הציוניות את כל הקללות והחזיונות האלה בדמות המטיפים, וכל המזיקים העומדים לימינם וסוככים עליהם.

וזאת היא תחית האומה, אשר לתחיה מלאכותית כזאת, לשרפה נשמה וגוף קים, קבעו תרומה, המודעת בשם תרומת השקלים, אשר ירימו גם מבני דלת העם, ממשרתים ומשרתות הנהגים אחריהם. וכל הבסף הזה המאסף בכל עיר ובכל כפר ממושבות אחינו בני ישראל, הנותנים לעגל לשם כרובים, לא יובא לישוב ארץ ישראל, כי קדש הוא להם, לצרך האגיטאציע להחזיק מטיפים

כאלה, לפתות את העם, למשכם ברשהם אחרי חלומותיהם והבלי כדוהם, לשכר סופריהם העושים אינקוויזיציע ספרותית לשם ציון, לכרות שקרים מגונים, ולהוציא שם רע בשערים המצוינים בליצנות ורכילות, על כל מי שחזותו מוכיח עליו, כי הוא מהרהר אחרי מעשיהם ונקיון כפיהם. התכלית מקרשת להם את כל האמצעים... עד כי החליטו בהקונגרס השלישי להלכה ולמעשה, שאין תרומת השקלים נכנסת לחשבון כלל (הצפידה שנת עשרים ושש 208).

הנה כי כן, יקחו להם תרומה חדשה במינה, להחזקת פמפטנים זדוניים מוסבי שם מטיפים, ולתמיכת סופרים מחרפים עקבות ההולכים בדרך אמונת ישראל, המחשישים את גאולת ישראל בקיום עתידות המשנה רסומה בפעל כפשוטן. וה' עוז לעמו יתן לעמוד על דעתו דעת תורה בפני בויה גונבי דעת, עד אשר יתן מציון תשועת ישראל בב"א.

ה.

מכתב גלוי.

ב"ה א' התתכ"פ ה'ת"ס, קאוונא.

יאריך ה' ימי כבוד הרב הנאון הגדול האמתי המפורסם בתורתו בצדקתו ובחכמתו, נר ישראל ע"ה פ"ה פאר הדור וכו' בקש"ת מרן ר' אלי' חיים ג"י מייזיל, הנאבד"ק לאד"ן שליט"א.

מאד מאד שבענו נחת ועונג מהשמועה הנעימה כי הדר"ג פרסם דעתו גלוי נגד שיטת הציונות. האח! אמרנו, עוד אין הדור יתום שהדר"ג שרוי בתוכו לאוי"ט, עוד לא פסו אמונים גודרי גדר ועומדים בפרץ עמנו ודת קרשנו, ואם אמנם ידענו צדקת הדר"ג ורגשותיו הכוערות בשלהבת יה, ואיננו נצרך לאש מן ההדיוט וקטורת תהלה תועבה היא לו, אבל משום עת לעשות נמצאנו ביושר לבוא במכתבנו זה להביע עליצות נפשנו על פעלו, כי לעת כזאת ראוי אשר יראי ה' יתעודדו ואיש לרעהו יאמר חזק ותחזקנה יריהם לעשות חיל למען ה' ודת קרשנו.

הן רוב יראי ה' בכל עיר ועיר מתעבים ומשקצים את הדעה „ציונית“, וזנם רוב המון בית ישראל רחוקים מזה תכלית הריחוק, אלה מהכרה וידיעה ברורה, ואלה מרגש דתי פנימי ממסורת אבות, אבל כאשר בימינו רבתה הקריאה מתוך הכתב ורשעי הדור מתגברים למהיו כספריא ומרבים מכתבי עמל אלי חוק, ואינם לוקחים שום מאמר מיראי ה', לכן לפי ההשקפה מתוך הכתב, ידמו הקוראים מדור הצעיר, כי רוב הכתבים הללו הם רובא דעלמא, ואין להרהר אחרי דעותיהם ומעשיהם כלל שהיא דעת כנסת ישראל כלו, לכן לעת כזאת, אשר בעוה"ר נתקימה הנבואה: ואמרתם שוא וגו', חובה עלינו לקיים גם אזהרתו: אז נדברו יראי ה' וגו' ויקשב וגו'.

כל אשר עינים לו לראות מישרים יחזה ויכיר, כי הדעה הזאת קשה לישראל מכל משיחי השקר שקמו בעמנו, המה לא התחרו להדיח העם מאמונת עקרי התורה והמצוה, רק בשקר עשו את עצמם למשיחים, לא בן המשיח השקר החדש בשם „ציונית“ הבא להתחפש במסות האומיות והדאגה בעד צרכי עמנו החמריים, יסודתו על עקירת כל חוקי התורה והמצוה, שפורש אומרים כי חוקי התורה והמצוה הנם פגרים מתים, וכי רבותינו המה יוצרי החניטה שחנטו את העם ויהיו כל בני עמנו חנוטים, ורק המה בלאומיותם, ר"ל בעקירת התורה והמצוה יחיו את העם כלו, ולמרות נבואה גלו': חנם נמכרתם ולא בכסף הנאלו, מתחרים להביא את הגאולה רק בעזרת הכסף, ובמרים עשו גם מקצת לטובת ישראל מתנשאים כאלו כבר פעלו ישועות בקרב עמנו, בעוד שע"י הצעד הראשון שלהם בהדעה הזאת, כבר גרמו אסון איום, כי סגרו שערי אה"ק בפני עמנו שהיתה הנחומות זקני הדור שהתנדבו לפרוש עצמם מצרכי העולם ולשבת באהלי התורה לפני ה' בציון, ועוד מתנשאים בעזות ובחוצפא לפועלי ישועות ולמנהיגי הדור בפעולותיהם הבזובות והרחוקות מהמציאות בדרך טובה הרבה יותר מקריעת ים סוף, אשר למותר להאריך בכל אלה, שבאמת יודעים זאת גם בעצמם, רק שמצאו את הרעיון הזה לסגולה כבירה לעקור על ידה את כל חוקי התורה והמצוה, ולפסוע על ראשי עם קודש, ולקחת את כל הנהגת האומה תחת ידיהם, כל החברות של החנוך וכל מעשי הצדקה יהיו למו למשען רב לסופריהם וחזניהם, ולהשכיח את עמנו מתורה"ק, דברים מפורשים כאלה על מחשבתם זאת נקראים ומתורגמים מפורש בהמכתב גלוי של הד"ר מגדלשטאם מקיוב, ראש נשיאי הציונים בארצנו, בהצפידה גליון 60

עיתר מאמריהם הרבים.

אין אדם שלים ברוחו לכלוא את הרוח בשעה שמנשב בחזקה, ולא זה חזבתנו לערוך מלחמה נגד רשעי הדור לעת כזאת, אבל זאת היא מצוה חזובה עלינו למנוע את אלה הרבנים ויראי ה' מלחוסף כח להם, שרק ע"י כח נצוצת הקדושה של יראי ה', אלה הרבנים שנשפחו אל רגלם, אלה בדרך ואלה בשגנה ובהעלם דבר הכרה וידיעה איך שיהי', והוא רחום יכפר, אבל על יסוד הקדושה ההיא מצאה לה אחיזה בקרב עמנו, שרבים מבני ההמון התמימים וצעירי הדור מתפתים ואומרים, הלא רבנים מקדשים ומעריצים את הרעיון הזה ושולחים דרשות ומטיפים בדרשותיהם הנלהבות, וע"כ רק המה הבסיס להדבר האמור הנה, והדבר הזה חזבה ויכולת בידנו לתקן, אם רבותינו הגדולים יגלו דעתם בנערה ובנויפה, אזי יבדלו הרבנים הצעירים מהם וישארו רק כתה של מהרסי הדת בלי לחלוחית של קושט ורת, ויפלו מאליהם ככל הכתות שקמו בעמנו, אם אך ורק יבדלו הרבנים מהם, לא כן אם נחשה חלילה ובכל יום ויום יתוספו למו רבנים, אזי יהיו רק הרבנים מהרסי ומחריבי הדת ויהיו עתידים ליתן וכו' ואין קץ להרעה ר"ל.

לכן הגנו פונים בזה אל הדר"ג, שיבוא בדברים עם זקני הדור לגדור פריצות בני עמנו, כי לו יאתה, ויתיעצו על האופנים הטובים והישרים איך להוציא הדבר אל הפועל, וה' יתקננו בעצת טובה למען קדושת שמו ותה"ק. הגנו הבעה"ח

יעקב משה כרפס.
שלמה זלמן לאנדא.
יוסף ראבינאוויטץ.
שמעון מערקיל.
זלמן רובין.
וואלף טראכטענבערג.

ו.

דעת קדושים.

יכלכל מכתבי אדמו"ר הגאונים הגדולים זקני הדור ראשי נולת
אריאל ציס"ע שליט"א הכתובים ביד קדשם ובהתיסת ידם מסמ'.

מכתב כבוד הגאון האבד"ק לאדו שליט"א.

כבוד מטיבי מעש

הגבירים המפורסמים המופלגים בתורה ויראה כ"ש מו"ה ...

אחר"ש באהבה. חלישת כחי, שיבתי גם חליי ומרדתי הרבות לא
יתנוני להרבות דברים, יסלחו נא לי כי אניד להם מענתי בקצרה.
מאז החלה החברה המעוקשה לציץ ותפרוס עלי' גם ציון
לסתרה לה', הודעתי בפה כי לענה ומרה יזרעו ומוות יבשילו
להמית הנפש הרוחנית. לא באתי בכתובים יען ידעתי כי על כל
מלה ומלה יסבוגי מכתבים רבים, ואֶלֶץ להשיב דבר למען שלא יתאמרו,
כי נצחוני בהכליהם, ואנכי איש שיבה ומרדות. מטרדות שונות ידליכו מנחתי,
זע"כ לא יצאתי בכתובים ואמרתי עם לבי די לי מה שהגדתי בפראנקפורט
דמיין להרבנים הגאונים שי' ומה שפרסמתי בפה לאדו. הן העיר לאדו, הודות
לה', עיר גדולה לאלקים, עיר המרכלה, אלי' יבואו מאפסי ארץ, והבאים
לפה הלא ישמעו מאשר צויתי להכריו, ובשובם לביתם ולרעיהם והגידו למו
אשר שמעו ואשר ראו ויצאתי ידי חובתי בפרסום דעתי.

ועתה כבוא לידי מכתבם היקר עם מכתבי הרבנים הגאונים והצדיקים
שי' לא אוכל לעצור ברוחי מלהשיב פני כבודם. והנני אומר לכבודם:
הציונים אינם דורשים לציון, הם אוסרים ידינו תרום
ושפתינו אתנו, ולהשועת ה' לא ייחלו, ואדרת ציון לבשו
להונות בה דכי לב ולצודם בחרמם, כהברדלס אשר בפנשו איש
ירקד לפניו, יצחק גם יבכה עד אשר ימשכנו כחבלי היללות אל חורו, ונפל לפניו
ואז ימין לשד מוחו. וע"כ כל איש אשר יראת ה' בלבבו ירחק
מהם, אל ילך בדרך אתם וימנע רגלו מנתיבותיהם. יאמין
כי לא ביר אדם תשועה'ינו, ואך לה' התשועה; ילך בדרך

התורה כאשר הורו לנו רבותינו לאהבה את ה' ולאהבה את עמו ואת כל האדם, ואז ה' יהא עוזר לנו וממרום ישלח לנו את הנואל האמיתי, וחלילה לאיש הישראלי לבקש תחבולות ולחשוב מזימות. אנו אין לנו רק ליחל אל ה', הוא תקותנו והוא ירחמנו. הנני הדו"ש באהבה מצפה לישועה אלי' היום מיוזל אב"ד דק"ק לאדז. ג', ג' טבת ה'ר"ס לפ"ק.

מכתב כבוד הנאון האבד"ק קארלין שליט"א.

בעו"ה יום ג' כ"ה מא"ב ה'תרנ"ט מגרש ווילנא,
שנת ירהבו הנקלה בהזקן ונכבד לפ"ק.

כבוד מהו' הרב המופלג ונגיד יא"מ וכו',
כ"ש מ' יעקב משה נ"י כרפס,
ברכה ואושר ישינו עם יתר חבריו בזה.

מכתבו מן יום כ' דנא... דעתי בענין זה ידוע אשר אחשוב שיטה זו בשיטת הש"צ שר"י ורמיסת ברגל כל קודש, אך דעתי כשאני לעצמי*) לשמוע לעצת החוזה, והמשכיל בעת ההיא ידום, והשתקה בזה יפה מהדבור, ויבוא בעל הכרם ויכלה הקוצים מהכרם או יכור הנפנים מהקוצים, ונחנו מה, בעת אשר רבים מבני... והי"ת ירחם על עמו ויקנא לארצו ולתורתו אשר חללוהו זרים, ויגדור פרצות הדת אשר נהרס ע"י התעלולים האלה. יחינו ויקימנו עד עת אשר יתבררו ויצרפו הדברים ויתברך כבודו בכל ענינו כחפצו וחפץ מחו' המברכו באי"ט ומחכה ומיחל לתשועת הי"ת אשר יושיע אותנו מידי המהרסים והמחריבים אשר ממנו יצאו, ויאר עינינו ונחזה בכישרת אויבינו ומגדרינו.

דוד פרידמאן חו"ק קארלין ונמצא עתה במגרש ווילנא.

*) הדברים האלה יצאו מכבוד אחר מוקני גאוני דורנו שליט"א רק בעין התנצלות. והוראת היתר לעצמו על שלא יצא בראש המוחים כראוי וכיאות לאלוף גאון כמותו, ו"ב. בפני חולשתו, יחוקהו ה' ויארץ ימיו.

מכתב כבוד הנאון האבד"ק בריסק שליט"א.

יכתב ויהתם לאלתר לחיים טובים וארוכים כבוד הרב הגביר מופלג
וחו"ב יר"א מצוין כ"ש מ'ר' יעקב משה נ"י כרפס ברכה זכ"ט.

אהרי הברכה ממע"כ שי', הגיעני מכתבו, ורב תודות על פעולתו
לטוב. כן קראתי יתר דבריו בנידון „כת הציונים" שנתחברו ונתאגדו עתה
בחזקה, ולא אבוש מלאמר כי לא אדע איך למצוא מסילות לצאת נגדם, אחרי
כי האנשים, הלא מהם נודעים במקומות לרעה, ותכליתם
כבר הודיעו ופרסמו כי הוא לעקור יסודי הדת — ולתכלית זה גם
לכבוש את כל מקומות מושבות ישראל בכדי שיהי' זאת
לעזר למטרתם וכאשר כבר הודיעו את כל אלה וגלו מחשבתם
במכ"ע, ומה נוכל עוד להוסיף דבר בזה, האם יאמנו דברינו עליהם
מאשר הם אוטורים ומגלים בעצמם.

לא יאומן כי יסופר כי אחרי התגלות זדון לבם מפי עצמם
עוד ימצאו מהישרים בלבותם שיתחברו להם — אשר זה מביא תמהון גדול
על כל קהל הגולה, כי יהנו להם מקום ואחיזה לענינם ואיך ימצאו גם משענה
בעת שנודע כי הוא חסאת הרבים.

ועכ"ז מצאתי כי הצדק את מע"כ שי' כי ידברו יחד יראי ה'
ויצעקו מרה בפרסום בהודעת הדברים מה שהודיעו הציונים
בעצמם וזאת אחת ימצא בה יתירה לטובה כי יהיו הדברים יוצאים מלב
מדור, אולי תהא זאת לרפאות המון בית ישראל אשר עוד לא הושחת
לבותם ושבו מעליהם ורפא להם וידעו להזהר בנפשותם לבלי
להתחבר לענין שהוא הירוס הדת ומכשל לבית ישראל.

וברכה רבה למע"כ שיחי' וכל היקרים יחד אשר לבם חם והתעוררו
לעזרת ה', תחזקנה ידיהם להוציא כל מפעל בזה לאורה, והיו מסוכי
דברים ממש ויבורכו ויאשרו, ולשנה טובה יכתבו ויחתמו.

מקירכם חיים הלוי סאלאווייצ'ג.

יום ו' י"ט אלול ה'תרנ"ט בריסק יצ"ו.

מכתב כבוד הנאון רב דע"ק דווינסק שליט"א (המפורסם בש"ק הראצאווער).

ב"ה ג' י"ג טבת, תר"ס.

להנ' הנכבדים שיחיו ברכה וכ"ט.

קבלתי מכתבם אודות כה המעוקשה אשר מכנים עצמם בשם ציונים לא לחנם רק משום מ"ש רש"י יומא דף ע"ז ע"ב דציון חיץ לירושלים, והוא שוק העליון המובא בשקלים פ"ח ה"א וזה קצרן של גוים המובא שם כי המינים הדועים היו בשוק העליון בכל מקום, עי' ע"ז דף י"ח ע"א וזה ר"ל הירושלמי בפ"ד דתענית סוף ה"ב חזרנו על כל המקרא ולא מצאנו שנקרא ישראל ציון אלא זה כו' דר"ל דרך ע"י תורה ועבודה אז יקיום ולציון יאמרו עמי אתה, ועי' סנהדרין דף צ"ט ע"ב דרך ע"י הורה יעו"ש ומ"ש הרמב"ם בפרה"מ בפ"א דסנהדרין שתרבה תשוקתם להי"ת ולתורתו ע"ש וזה נראה לעין שאין בהכת הזאת לא מיני' ולא מקצתה. — ושלא תהא שתיקתי כו' ח"ו כעין שכתב הרא"ש ז"ל במכתבו לרא"מ במנחת קנאת מכתב צ"ט יעו"ש כתבתי וחתמתי

יוסף ראזין רב דע"ק דווינסק.

מכתב כבוד הנאון המד"א דק"ק הוראדנא שליט"א.

בשם ה' מוש"ק כ"ח טבת, תר"ס, הוראדנא.

אל אצילי ב"י הגבירים הנכבדים, חכמים ושלמים במעלות ומדות תרומיות, דורשי טובת עמם, עומדים בפרץ ומסחוקי תורת ה', ה' עליהם יחיו וחפץ ה' יצליח בידם לעד לעולם!

נתכבדתי בקבלת מכתבם מן י"ט טבת דנא, וגם אנכי ידעתי את ההירוס הגדול אשר הטה עושים בבגסת ישראל, ולכי עלי דוי, ועיני כהו ואוני הכבירו מראות הנעשה והנשמע, ולא לאמונת גברו בארץ ובדגל לאזם ידגילו (ואנחנו בשם אלקים נדגול) ואי' לאום? אם משליכים תוה"ק ומצוותי' לארץ ח"ו, ואיכבה

נקרא „מדינת ישראל“ ללא תורה ומצוה ח"ו. — אולם כל יאשימוני מורי ורבותי אם אחיה לכם העתי הקמנה, כי לא זו הדרך אשר בחרתם, יבוא אור ליהודים ולא ברעש רבנים, יעצור לעם ולא ברעש ה', כי רבים וכן שלמים נפלו ברשתם, בהם מורים ורבנים, בהם בעלי מע"ט, בהם אילי הכסף, ולשונם אתם, וב עלי מכתבי עתים, מכתבי עמל בכסף יחפאו, ואולי ח"ו יחפאו עוד, וימצאו אומץ לדבר תועה... ועל משיחו, וגמצא ח"ו שם שמים מתחלל א; ; וימצאו עוד רבנים וג"א וגדולים אשר יכנו כל העומד לנגדם בשם: „צורך ישראל“, כי מפריעים מושיעי ישראל מעסק בפדיון גפשות, ומבעטים בטובת הלאום ונותנים מכשולים על דרך הישועה, לזאת כשאני לעצמי אומר אל הצאו לריב, ואל תשמיעו במרום מכ"ע קולכם ב), הנח להם עד ישקיף וירא ה' בעני עמו ושפלות התהוה"ק ומצותי, ויתן בלבם לשוב לה', ויתן חכמה בלבם להביר דבר אמת, ולא יתעו בשוא, ואז תרום קרן ישראל כנפש כל יראי ה' ושוברי מצותיו ומצפים לישועת ה' ובתוכם אחשב גם עני ברעת כמוני.

אליקום שלמה שפירא.

מכתב האדמו"ר המפורסם בכל קצוי ארץ שליט"א מליובאוויטש.

בדבר שאלתם אודות הציונים והבאנך שלהם, הנני להשיב להם בקצרה: א) הנה אם גם היו האנשים האלה שלמים עם ה' ותורתו, וגם היה מקום לחשוב ששיטת מנהגם, אין לנו לשמוע להם לדבר הזה, לעשות נאולתנו בכח עצמינו, והלא אין רשאים גם לדחוק את הקץ להרבות בתחנונים ע"י רש"י בתובות דק"א ע"א ד"ה שלא לדחוק את הקץ ועמ"ש במ"ר שש"ה פ"ב עפ"י השבעתי אתכם) וכש"כ בכחות ותחבולות גשמיים, דהיינו לצאת מהגלות בזה"ע אין אנו רשאים, ולא בזה תהיה נאולתנו ופדות נפשנו, ובפרט שהוא נגד תקותנו האמתית כי כל צפיתנו ותקותנו היא שיבא הקב"ה לנו

א) לא נחשדו חבירים על כך. המו"ל.
ב) שמתנו מאד כי ובוגנו לדעתו הגדולה לבלי לצאת במכ"ע כ"א ליתר ספר מיוחד בסני עצמו. המו"ל.

מ"צ בב' אותה' גאולתנו ע"י הקב"ה בעצמו, כ"ש במדרש רבה ע"פ כי עמך מקור חיים כי גם הגאולה שהיתה ע"י משה ואהרן לא היתה גאולה שלמה וחזרו כו', וכ"ש הגאולה שע"י חמ"ו כו' גם שעשו עפ"י נבואת ירמיהו ועפ"י נביאים האחרונים שהיו עמם. ובהגלות הנה עלינו לצפות רק לגאולתנו וישועתנו של הקב"ה בעצמו שלא ע"י בור' ודה" גאולתנו שלמה. (ב) עוד זאת באמת כל עניניהם וסודותיהם בדמיון לבר, כי חפצם בלתי אפשר לבוא לידי פעולה כאשר לא יהיה ע"ז הסכם בשום אופן, וגם אנחנו מצד הכונתנו אין אנו מסוגלים לזה, ורק שוחד החפש והשררה מעור עיני המתעסקים הראשים בזה, ואחריהם הכסילים בחושך ולכו — (ג) והעולה ע"ז אחרי אשר המתעסקים הראשים בזה המה מנגדים גמורים לה' ותורתו, וכל חפצם ומגמתם הוא לפרוק עול התורה והמצות ולהחזיק רק בהלאומיות וזה תהיה יהדותם, כאשר יצא לא מכבר אחד מראשי החברה המיוחדים שבהם במאמר גלוי לחרף ולגדף את כל היהדות לעיני כל ישראל, ויעיו ויאמר לעין כל, אשר לא כל המקיים תורה ומצות הוא יהודי וכו'. ועל הרבה ממצות התורה אומרים שהמה — (ויסכרו פיהם) — חרפה לישראל, וזה רוצים להשריש בלב הנעורים בהחינוך שרוצים לכבוש תחת ידם בבתי ספר שלהם, למען השרש בהם רעל וארס הכפירה ר"ל, בתורה ומצות, ורק הלאומיות יהי' דגלם, וכאשר העיו אחד מראשיהם לעשות תורה חדשה והוא חמשה חומשי תורה, אך לא כמו שנמסרה למשה מסיני כ"א דלג הרבה פסוקים והרבה פרשיות ודינים אשר לא ישרו בעיניו, וידו נטויה להדפיס התורה החדשה וזה ילמדו עם הנערים בבתי הספר, וזאת תהיה אחת מפעולות הבאנק ליסוד בתי ספר לנערים לחנכם בדרך הנ"ל, ועד אשר יעלה בידם לבנות בכח הבאנק את הריסות ארצנו לתקן דרכים ומסילות ויתר הדברים האמורים בהפראגמטמט שלהם יתנו כחם על חינוך הנערים והקלטורא בכלל להשריש בהנערים וצעירי הדור שורש פורה ראש ולענה, ושלוחיהם כמותם המה המטיפים הציונים, אשר ידרשו באוני התמון דרשות של דופי ומדברים סרה על נביאי ה' גם על משה דבנו, דכן של כל הנביאים, ככל העולה על רוחם. אי לנו, שכך עלתה בימינו, וכל אמצעי שימצאו להטות לב הדמון לדעתם ורוחם אין לזה שום מניעה ועכוב כלל ואין מעצור לרוחם הרע, כאשר באמת רובם חפצים להסיר ח"ו לב ישראל מאת ה' ותורתו ולהשפיל בעיניהם את כל קדשי ישראל שזה חפץ הראשים וגופא בחר דישא גריר, ואם ת"ו יעלה בידם להחזיק בארץ

במו שמדמים בנפשם, יממאו וישקצו אותה בשיקוציהם ומעלליהם הרעים ויאריכו כזה ח"ו את אורך הגלות, ואחרי כל הדברים האלו האמיתים, התבוננו אתם אחינו הישם, האם בעיניכם כאלה חפץ ה', והאם על ידם תהיה ישועתם של ישראל. לא, לא נקבל זה בשום אופן; גם את טוב האנשים האלה נזרק לפניהם. לא בטוב הזה אנו חפצים, כ"א בה טוב אשר נתן לנו ה', ע"י קיום התורה והמצוות כמ"ש: אם בחוקותי תלכו ונתתם גשמיכם ונז' בזה אנו חפצים ולזה כל תקותי והמסייעים בידי הציונים הנ"ל עתידים ליתן את הדין, כי מחזיקים המה ידי מחטיאי הרבים, ולזאת מי לה' ולתורתו לא יתחבר לעושה רעה ולא ידבק אליהם, אדרבה ינגד להם בכל מה דאיפשרי, ועד אשר יהי רצון ה' לגאלינו, עלינו לקבל עול הגלות לכפר על עונותינו. ועלינו להתחזק ולעמוד נגד כל גל וגל ולהיות אמיץ וחזק בקיום התו"ם אשר זאת ה' דורש מאתנו, ולקות אליו ית"ש כי קרובה ישועתו לבוא ויבא משיח צדקנו בב"א, ואם יתמהמה — חכה לו, ובנו הדבר תלוי בתקן מעשינו. והשי"ת ירחם עלינו ויחיש וימדר גאולתנו בב"א.

ומה שמוענים הציונים, למה לא יעמדו היראים והחרדים בראש?

א) איך יעמדו היראים בראש התנועה המתנגדת לכללית אמונתנו בענין הנאולה האמתית כנ"ל. ב) היראים לא יוכלו להשתתף עמכם, כי המה לא ישמעו לדברי היראים בעיניי הדת והחינוך, ויעשו זה מעשיהם כחפץ החפש הנמוע ומושרש בנפשם, ועוד יעיזו לאמר שגם היראים מסכימים לזה. והרבה מהמון אחב"י יאמינו בתמימות שכל מעשיהם הוא גם בהסכם היראים והחרדים ואם יתחלקו מאתם אחרי כן ויצעקו מרה נגדם (אם יתנו לדבריהם מקום במכ"ע) לא תפעול כ"כ התחלקותם וגם השתתפותם הקודמת. וכאשר אנו רואים עתה לאחר מהגדולים שלהם יצא ונתחלק מהועד הפועל לנגד להם, ומ"ם לא פעל התחלקותו והתנגדותו עתה מה שפעל קודם ההשתתפות שלו.

ג) באמת הם אינם רוצים כלל שישתתפו היראים אתם, מפני שמ"ם יעמדו לנגדם בדרךם ודעה שבתור להם (לפרוק מעליהם עול התו"ם לגמרי וכל יהדותם יהי רק הלאומיות כנ"ל). וכאשר באסיפות ווארשא דרשו הרבנים שעל ועד הפועל יהי גם ועד רבנים לא הסכימו ע"ז בשום אופן. ושלוחי הדין שלהם — המה המופרים — יצאו במכ"ע בטאמרים נגד הרבנים ועשאוים ללעג וחרפו אותם שהרבנים העיזו בנפשם לדרוש כזאת, ועוד בלשונות כאלו. ומה נראה בעליל שאינם רוצים בהשתתפות היראים שלא להפריעם ממחשבתם הרעה והשי"ת יפר עצהם, וירום קרן אחב"י.

ומה שמוענים עוד שהמה עושים ומעשים לטובת עמם, והיראים יושבים בחנוק ידים ואינם עושים מאומה. נראה מה עשו המה לטובת עמנו? לא נדבר בהציונים אשר במשך קרוב לשלשה שנים שנתעוררה התנועה הציונית לא עשו דבר ולא חצי דבר לטובת אחב"י. רק אחת פעלו שנסגרו חופי אה"ק לפני כל היהודים יהי' מאיזה מדינה שתהיה, ואינם מקיימים שום קנין בית או קרקע ע"י אחב"י שאינו תחת חסות תוגרסה אף גם הישנים עוד מאז התחילה החברה חובבי ציון נסגרו חופי אה"ק לפני יהודי רוסיא ורומיניא ונאסרה קנית קרקע ובהים ליהודי כל הארצות (לכד מאנשי תוגרסה) הבאים מחדש, כידוע לכל כמה סבלו רבים מזה והפסידו מעותיהם בענין רע. וכאשר נתעוררה התנועה הציונית נאסרה הכניסה לכל היהודים וכן נאסר הקנין גם להישנים, אשר בזה הרעו הרבה מאד לאחב"י היושבים שמה מכבר, ועי"ז נעשה הברדל בין יהודי לא"י שלא היה כזאת מקודם, והורידו והשפילו בזה כבוד ב"י בעיני תושבי הארץ. וכל זה עלה לישראל בדמים הרבה, תחלה בחצאי השקלים שקבצו ואח"כ בהאקציות שאספו ממון רב ולא פעלו שום דבר, רק רוצים שנאמין בהם ובהבטחותיהם, ורק עזות מצחם היא שתועיל להם לתבוע מולתם בשעה שהמה הרעיש את העולם ואספו סך גדול וגם הוציאו ולא עשו מאומה לטובת אחב"י. אמנם גם חברת חובבי ציון באדעסא שנתיסדה זה כעשר שנים סרממשלה יר"ה, נראה מה עשו המה לטובת אחב"י? הדבר האחד שפעלו לטובה הוא התיסדות הקולוניא הג"ל קסמינא, וכפי שנודע לי מאיש נאמן ביותר שידוע היטב את הקולוניא הג"ל ומכיר היטב את אנשיה, יש בהקולוניא הזאת רק איזה משפחות, אין להם בתים (כ"א בנינים מנסרים) רק מה שניתן להם עבור יגיעתם בעבודת האדמה, פראנק וחצי ליום לכל עובד (וההכנסה בתוצאות הארץ שייכה להחברה) והמה עניים מרודים, ועוד מחזיקים איזה משפחות במספר מועט בקולוניא, פתח תקוה וזהו טובתם שעושים בכלל ישראל, והטובות והחזקות כאלה עושה כל רב וכל בעה"ב בעירו שמחזיקים ידי בע"ב נמוכים באופן שלא יצטרכו לקבל עוד (לא כהקולוניסטים באה"ק שצריכים תמיכה תמידית, גם הקולוניסטים של הבארן הירש שנתן לכאור"א נחלה גדולה עם כל המכשירין שעולה עד עשרה אלף רוב"כ ויותר לכאור"א; וזה יותר מעשרים שנה שנתיסדו הקולוניות שלו מ"ס צריכים לתמיכה תמידית ורק איזה קולוניסטים יצאו לחיות ע"ח עצמם, וזה ג"כ ע"י רמי הטבה מהבארן שהיטיב עמהם) ומפרנסים את עניי עירם, וכ"ז געשה בלי קול רעש והמילה ולא נודעו לרבים כלל וגם כהעירות שאינם מצפיינים במעשה צדקתם מחזיקים הרבה יותר ממה שמחזיקים החובבי ציון. והרבה

יותר יש לנו לתבוע מהם אחרי הרעש הגדול שמרעישים את העולם ומאספים יותר מארבעים אלף רו"כ לשנה, מה שעשו במשך העשרה שנים לטובת אחינו, אין כחם אלא בפה ובעטם, לשונם מדבר גדולות ובכח עטם ירחיבו ויגדילו כל דבר שעושים ומה שחושבים לעשות, וכשמריחים רוח אווה התנגדות מאחר נופלים עליו כאריות טורפות ושופכים עליו דברי בוז וקלון ורוצים לשרוף אותו בהבל פיהם ופי עטם.

אבל מה יתרון לבעל הלשון, ובהבל פיהם לא יבראו חדשות, אף גם לא יסמו את עיני הרואים, והלא בפועל אין אנו רואים מאומה וכי בהחזקה קטנה מאוד בערכה הנ"ל מסיכים עם כלל ישראל ועוד יתימרו לעושים ומעשים לטובת אחב"י, ואיך לא יבשו להגיד בזאת ועוד טובעים מזולתם על העדר עשייתם אשר באמת עשיות כאלה עושים הנתבעים הרבה יותר מהם כל אחד בעירו ובמקומו. וגם יש בנו הדואגים להטבת רבים להיטיב מצב פרנסתם ואינם מרעישים את העולם כלל ועושים את הטוב בפועל. והשי"ת ידים קרן אחב"י מעלה מעלה וימחר גאולתנו בב"א.

כ"ד דברי ירדמס אמת חפץ באהבתם האמיתית מצפה
לישיעתו של הקב"ה בקרוב שלום דובער.

מכתב מכבוד הרב הכולל דמדינת ענגלאנד הרה"ג הנשר
הגדול מוהר"ר **נפתלי אדלר הכהן שליט"א**.

ב"ה יום ד' כ"ח חשון נשיט לפ"ק לונדון.

ה' ישפות שלום.

את מכתבם קבלתי והנני שולח אליכם הדרשה שדרשתי בכאן אודות
הציונות המדינית ותראו המעמים למה ועל מה זה אני מן המתנגדים, וה'
ישלח עזרו מקדש וינחמנו בביאת גואל צדק כעתירת הדורש שלומכם
הק' **נפתלי אדלר הכהן**.

העתקת הדרשה שדרש בשפת אנגליא, ביום
השבת קודש כ"ז חשון, 12 נאוועמבר, שנת
תרנ"ט, הרב הכולל במדינת ענגלאנד, הנשר
הגדול הרה"ר **נפתלי אדלר שליט"א**.

ובקשתם אתי ומצאתם כי תדרשני בכל לבבכם;
ונמצאתי לכם נאם ה' ושכתי את שבותיכם
וקבצתי אתכם מכל הגוים ומכל המקומות אשר
הרחתי אתכם שם נאם ה' והשבותי אתכם אל
המקום אשר הגליתי אתכם משם,
(ירמיה כ"ט, י"ג, י"ד).

לבבות של חלק גדול מעם היהודים נתעוררו זה מקרוב ע"י אידע
חדשה אשר לבבה אותם והמשכם אחריה לאהבה, ואונייהם ולבם קשובות
לקול הקורא אליהם בדברים כאלה לאמר: הלעולם תשבו תחתכם לשאת
ולסבול את המועקות והרדיפות בארצות מולדתכם? עד מתי תעבדו עבודת

דרך בלי חשך במחיר מצער גם בארצות אשר אין כל הברל בזכויות אשר ביניכם ובין העמים? הן יש לכם ארץ, אשר לכם היא בצדק, ארץ אשר בה ישבו אבותיכם לפני, ומדוע לא תתאמצו בכל כחכם, ולא תשימו כל מעיניכם בה להתאחז בארץ הזאת אשר תוכלו להשיגנה, אם בקנות אותה, או בדרך דיפלומטי או על ידי קולוניאציע כבירה עד אשר תשובכו אותה אליכם? האם אין עליכם לפזר מליוני כספכם על הארץ אשר בה תמצאו מנוחה מדאגותיכם, מרגוזיכם ומפחד תמיד אשר תפחדו יומם ולילה ומעבודתכם הקשה? —

ועל קונגרים של יחידים המחזיקים בהרעיון הזה אשר היה זה מקרוב בבול נגמר, כי להאמצעי הטוב להמציא מקום מנוחה גלוי מאשר ומקיים בפלשתינא ובסוריא יוסר קולוניאל-באנק יהודי פה בעיר הזאת משני מליון פונט, ואנכי נדרשתי בדרישה מיוחדת על אשר אנכי עומד מרחוק להתנועה הזאת אשר בה ספונה אפשרות קרובה להוציאה לפעולה, האם אין בה ערך נכבד הראוי להמשיך אתריה את האהבה מהרגשה פנימית אשר תפיק מאתי רצון והסכמה מעומק הנפש ולהבטיח את ההשתתפות בפעולה נכבדה כזאת?

להשיב על השאלה הזאת, אחשוב לצדק, לפי חכמות אשר תרשני דרשתי זאת, לחות דעי אני וכל ההוגים דעות אשר כמוני.

לפנים, בעמוד על הפרק פתרון שאלה הנוגעת עד נפש האומה, היה מדרך אבותינו לשאול לנער היוצא מבית הספר ולאמר לו: „פסוק לי פסוקך". הדבר לא נעשה בדרך נחוש או סגולה, כי אמנם חכמי התלמוד ירעו היטב את נפש גדולי המורים כי בעת התרגשות שאלות האומה, למדו לתלמידיהם דברים נובעים מהתורה והנביאים כאלה אשר בהם יש עצה ותבונה למתבונן בהם איך לעשות ובאיזה דרך לאחוז. והנני שואל אפוא לנפשי: ההיתה בזמן הנביאים והחזוים תנועה דומה לתנועה כזאת אשר בימינו?

כאשר גלו ישראל מעל אדמתם ויובאו בבלה, היו היתורים כאלה אשר סבלו ולא מצאו מנוחה תחת שכב הנוגש, וכל ישעם וחפצם היה לשוב אל אדמתם, ונביאים אחדים נבאו מלבם הות נפשם למרוד במלך בבל, אז כתב ירמיה הנביא מירושלים אל יתר זקני הגולה ואל הכהנים ואל הנביאים (ירמיה כ"ט) כה אמר ה' וגו' בנו בתים ושבו ונסעו גנות וגו' קחו נשים והולידו וגו' ודרשו את שלום העיר וגו' אל ישיאו לכם נביאיכם אשר בקרבכם וקוססים ואל השמעו אל חלומותיכם אשר אתם מחלמים כי בשקר הם נבאים לכם

בשמי וגו' ובקשתם אותי ומצאתם כי הדרשני וגו' ושכתי את שבותיכם וקבצתי אתכם וגו'. נושא המכתב הזה אמנם ארוך אבל יאות מאד למענה על התנועה הזאת, ואמר אני; אם בגלות ככל אשר היה להם קץ מגולה ותשועתם היתה קרובה להגלות לקץ שבעים שנה, ראה ירמיה להזהירם מאד על פי ה', לשבות תחתם ולבלתי עשות דבר מצדם, עתה כאשר קץ הפלאות סתום וחתום, ובשגם מושבעים ועומדים אנחנו לבלתי עשות מאומה, על אחת כמה וכמה שאין לנו לזוז מדברי הנביא בספר אשר שלח או אל הגולה. אחי! הנני מתבונן על התנועה הזאת בדאגת נפש, יען אחשוב אוהה למתנגדת לתורת היהדות ולהפוליטיקא, וסכנת אסון צרורה בה, ועל כן אינני רואה בה את הערך הנכבד של אהבת ציון. התנועה הזאת התעוררה מהשקפת הד"ר הירצל בספרו "מדינת היהודים" לפני שנתים, אשר חשב כפתרון לשאלת היהודים האחרונה, המהמר הנרעש ונחפז טבעש ומכאוב על שפלות חיי אחיו בארצות נדודם הציע ליסד מדינת יהודים אשר תהיה מקלט להגרים, שהם קרבנות על מזבח אי סבלנות ושנאת הרת, מדינה אשר בה נוכל להרים ראש וקול בכבוד ובכח נגד הרשעה והשנאה אשר בני אמונתנו סובלים מהן. המהמר הנית לשאלה בלתי נפתרה באיזה ארץ תבנה ותכונן מדינת יהודים, אם בפלשתינא או במקום אחר, ורק אחר אשר נודע לו כי רק פלשתינא היא הארץ אשר תמצא הד קול האומה, על כן החליט הד"ר הירצל והנמשכים אחריו לבחור בפלשתינא, אשר לואת אפונה מאד, אם יתכן לכנות את התנועה הזאת "ציונית פשוטה במהרתה", ושוב יותר לכנותה בשם "ציונית פוליטית" או "ציונית הקונגרס הבזילי", אך לא אוכל לקדש את התנועה הזאת בשם ציונית דתית. על כל יהודי מאמין החובה להיות חובב ציון, להרגיש בלבו אהבה וחבה לציון. ציון! מקום רומטתנו והכנעתנו! המקום אשר משם קראו נביאינו בשם ה' האחד האמיתי לכל עמי התבל שהיו משוקעים בהבלי האלילים! שם שרו משוררי קודש את שיריהם אשר הם קודש לכל העם! שם הביעו חזויה את משפט אלהי האמת ושופם צדק לכל עול ופושע... ציון! מרכז תקותינו המוסריים והרוחניים והמקום הנבחר האחרון אשר בו יגלה כבוד ה' ומוראו על כל בשר, והם ימי המשיח המקוה. על כל יהודי נאמן החובה להיות חובב ציון, ולהשתדל לבקש את אשר אחיו הושבים בה; אנחנו כלנו נחשוב לענין נכבד ונכוח להתרחיב את ישוב ארץ ישראל בהקולוניזציע בשום לב ובהשתדלות, אך בזהירות יתירה. — נחשוב לדבר טוב להושיב בה אנשים ישרים, מוכשרים לעבודת האדמה אשר תהי עבודתם אמצעי למחיתם, כלנו נשמה אם הארץ

הטובה אשר היתה לפנים ארץ זבת חלב ודבש, אכן טובה במחשבי תהו ילל ישימון, יער המרים במדבר ציה, אם תשוב לזה למצער רק חלק מכחה לפנים. ואולם התנגדותינו להציונית הפוליטית על הפאקט אשר ידמו כי היא תהיה פתרון שאלת היהודים. באמרי כה, אל יחשדוני כי אין לי ידיעה ברורה מרעיון לבס הצפון בהתנועה וכי לא כמחשבתם הנני חושדם, כי אמנם יודע אני היטב את הרעיון אשר בעיקר התנועה. בהקריאה מחלק המזרחי פה לכבוד מרחיב הרעיון, הודיע זורנאל "יודא" גערמאן בדברים האלה: "שאלת היהודים מחויבת להפתר, הגאולה איננה רחוקה", בהפחזות הזאת לא נוכל קחת חלק. הוצע כי היהודים מכל יושבי תבל יירשו להם את פלשתינא מאת מירקיא, ישלמו מסים לממשלה, ויהנו מחסותה, תחת ערבות הממשלות האירופיות. הנה גם לו יצויר כי הדבר הזה יוכל לצאת לפעולה, איזה תועלת תוכל לצאת מזה לאחינו היהודים הלחוצים? איזה אוטאריטאט, ואיזה רושם הוכל מדינה כזאת לעשות פעולתה על משפט דעת העמים והממשלות, בעת אשר אין לה כל חיל וצבא ולא צי אדיר ביבשה ובים? הישים לב איזה מושל, או שר חיצון, אל ציר מדינה כזאת אשר יבוא להתאונן לפניו על בני אמונתו העשוקים בארץ המושל ההוא? — גם הקולוניזציע אף במדה מרובה ובמעלה גדולה לא תוכל החשב כפתרון לשאלת היהודים. כבר ישנו ישוב יהודים בארץ הקדושה בהשתדלות אוהב אדם הנפלא, אשר פור נתן לדבר הגדול הזה, לא רק כספו וזהבו, כי גם מיטב רגשותיו והשתדלותו בליות הרבה מחו"צ. אך הידיעות הבאות מתוצאת הישוב אינן משמחות הרבה. רק מספר קטן מהם, יוכלו להחזיק מעמד ברשות עצמם. התוצאות הטובות מתאחרות מפני הרבה מכשולים המונחים על דרך שכלולן והשתלמותן. ביחוד בדבר התמורה מתוצאות אדמתם. בכל פלשתינא וסוריא אין נמל טוב, דרכים סלולים וגשרים ומסלות ברזל מעטים מאד. אומרים לנו כי מגמת פני התנועה החדשה הזאת למנות את החסרונות האלה, כי אחת המטרות אשר להקולוניאליזאציע היהודי היא השגת הרשיון לבנות דרכים, מסלות ברזל, מכרי זרים ומנפוליון למסחר במזרח, ואני אמנם מודה, כי הממשלה התוגרית הגינה ותסוכך על עבדיה היהודים, אבל גם זאת עלי להגיד, כי הרשות התוגרית היא רחוקה ממושגי המשטר והעבודה אשר בארצות המערב. לדוגמא: לפני איזה שנים נוסדה קאמיטעט אנגלית לקבלנות בהספקת מים בירושלים, והנה ההצעה פגשה מכשולים רבים ועצומים עד אשר משכו ידיהם מהצעתם הזאת. מאד שמחנו אם לו קאפיטאליסטים מפה וממקומות אחרים יקדישו את שפעת עשרם על חרשת המעשה ומלאכת עבודה

בפלשתינא, אך לא נוכל להסכים לזאת אשר אחינו העניים נתבעים לתת מכספם אשר חשכו מפרי עבודתם בזעת אפם, להניח בהקולוניאל-באנק, אשר לא נראה כל תקות שכר לפעולתם הזאת.

הננו מביטים על ההצעה הזאת, שהיא ילודת תערובות בהלה וכעס ועסקי כסף, במבט מעציב מאד. הנסיון יורה כי העצמים המתנגדים זה לזה בהתערובה הזאת, יוכלו להמיט אסון. גם לא נוכל לחשוב לטוב להתעות את ההמון, הנפתים אחרי תקות נכזבות, כי ימצאו בארץ ישראל עמידה ברשות עצמם, אשר ובטחון. —

נניח, כי יעלה ביד העומדים בראש התנועה, הרשיון לתת ליהודים להתנחל בפלשתינא, מי ומי הם אשר יאבו לעלות ולהתנחל שמה? לא המאשרים מארצות המערב ומארצות הברית, רק האמללים, הרעבים המעונים בתחום מושכם במקומות שהם נבדלים לרעה בזכויות והמון העניים הצפופים והצבורים בכפרי גאליציע, היתכן והאפשר כי תאות הפאָרמע לתת רשיונה למסור את ארץ הקדושה להמון עניי עמנו? הכי אין לפהד כי היתה התחלת התנועה נסבה לתוצאות רעות, כי נסגרו שערי הארץ גם ליחידים, וגם ליהודי אנגליא אין רשיון לבוא להתישב בה ולקנות בה נכסי דלא ניידי.

הנה עוקצים אותנו לאמר: „אין פלא כי משפילים אנחנו ערך הצעת התיסדות מדינת יהודים, יען כי יושבים אנחנו ספונים בארץ בריטניא המובנה במנוחה שקטים ושאננים מפתח באין מתריר“ אבל מה הוא פתרון שאלת היהודים אשר אתם מציעים? איזה דרך תבוא ישועה למליונים מעונים ומדוכאים שהם לשחוק, לקלסה ולהרפה בעיני העמים, מגבלים ומגדרים בכל דרכי חיייהם?

אחים! אין לנו לשום לב להרפה של התתאוננות הזאת אשר הם מתאוננים עלינו. הנני יכול לערוב בעד אחינו יושבי בריטניא, כי מעולם לא האמימו אוניהם ולא אמצו את לבבם לצעקת אחינו האומללים. אנחנו יחד עם אחינו בארצות אמעריקא, לא חשכנו נפשנו מכל אשר רק חי' בבחנו לבקש מחסה ומפלג בעד דגודריכו מארצות אשר לא נשאו אותם, ואם איננו לוקחים חלק בהצעה החדשה, לא מחסרנו רגש האהבה לעניי עמנו אנני מושכים את ידינו כי אם מפני אשר נחשוב אותה ללא אפשרית וכי מבנה ברובה בעקבותיה, כי היא כמו בלה מסוגלת לשוב להתחזק

את העלילה הנושנת והכוזבת כי אין לנו אהבה לארץ מולדתנו וחסרון אמונה בנו, בארץ אשר קבלה איתנו, עם היות העלילה הבדויה הזאת מתנגדת לתורת היהדות. כן עלינו להתנצל משאלה שנית שהם שואלים אותנו לאמר: „אם מתנגדים אתם לרעיון מדינת יהודים ואינכם מאמינים בהתישבות מיליונים יהודים בארץ הקדושה, איך תתאימו את אי אמונתכם זאת עם כמה תפלות המפורזות במקומות רבים המיוסדות בחפצינו ובצפיתנו לשיבת ציון, וכי תפוצינה ערי יהודה מצאן עמנו? איככה ערכתם בפיהם ובשפתכם היום את התפלה: „יהי רצון שתעלנו בשמחה לארצנו ותטענו בנבולנו“, אם לא תתנו אמן בהתנועה הערוכה למלאות אחרי התפלות האלה?“ על השאלה הזאת אני משיב: בספרי הנביאים לא נאמר כי שיבת ציון תלויה בהשתדלותנו ולעת אשר נחפץ אנחנו, מפורש נאמר כי גאולתנו תבא רק על ידי ה' בעת אשר יעלה רצון מלפניו לשלוח לנו משיחו, וכל העמים יתאימו והתאחדו להשיב את אחינו הנפוצים לארץ אבותינו, היש גם רמז קל ואיזה רושם מאותות המשיח בעת הזאת? בשם השם יאמר הנביא ישעיה' (ס') „אני ה' בעתה אחישנה“, כי בבוא עתה של הגאולה — אז אחישנה. על המקרא בשה"ש „השבעתו אתכם בנות ירושלים אם העירו“ וגו' דרשו חז"ל שהשביעו הקב"ה בשלש שבועות לכל ירחקו את הקץ וכו' לפני בואו.

הנני נמנע מהביא ציטאטין רבים לדבר הזה, ורק בשם אוטאריטאט ידוע הנני אימר כי התקוה אשר השרישה דתנו בלבבנו, לא תוכל להביא אותנו לאינטריגעס, לתחבולות דיפלומאטיות, למרד ולקטטות למען רשת את ארץ אבותינו ולעשות בה מלוכה. להיפך אמונתנו תורנו לבקש שלום העמים אשר בצלם אנחנו חיסים ולקחת חלק בעבדותם הלאומית ואשרם ולצפות בדומי' לעת אשר יבאו דברי נביאים המובים, ואם ימצא חבר נלהבים אשר (לו יצויר כי) יצלתו לכבוש בידם את פלשתינא בכח הנשק או לרכוש אותה להם בקנות אותה מיד בעליה, אין לנו לחשוב זאת גם ברק זריחת תקותינו העתידה, זאת היא הדרך אשר קבלוה ראשי האומה בכל העונים, רק לחכות מבלי עשות מאומה.

צוות רבות ודעות כבר עברו עלינו, ואלה האנשים אשר הציעו באיזה עת ליסד מדינה יהודים, היו אנשים כאלה הנתעיים אחרי שבת ציו. לא ה' איש בימינו אשר אהב את ציון יותר מר' משה מונטיפיורי ז"ל אשר השתדל פעמים רבות לרמולין טיב בעד אחינו היהודים לפני מושלי טורקיי, רומיניא ומארוקא ועוד; שבע פעמים נסע לארץ הקדושה, ומה כמה לבבו להיטיב מצב יושביה היהודים, ואם ה' איש אשר יכול לקנות לאפשרות דתתנחלות

לאחינו בא"י הלא ה' הוא האיש, אך הוא לא ה' איש אשר ישים מכסחו בדבר שאיננו מתאים עם החשבון המדיני ולא יוכל לצאת לפעולות. מי יתן וה' לבכם שלם עם הציונית הדתית אשר בערה בלכבו, כמו בלכב כל שלומי אמוני ישראל. — הדת הציונית דורשת מאתכם כי בעת אשר תקדישי את עבודתכם בארץ מולדתכם, בעת הזאת תעבדו גם בעד אחינו היושבים בארץ הקדושה, לשרש אחרי העניות הבויה (פאפעריום) ולגרש את הבערות. הציונית הדתית דורשת מכם עבודת ההכשרה וההודרכות לשרש אחרי כל חסרון ופחתת אשר בנו ולהתאמץ למלאות אחרי התעודות הרמות והנשגבית אשר תורנו אמונתנו, כי כה הבטיח אותנו: ובקשתם אותי ומצאתם כי תרדשוני בכל לבבכם וגו' ושכתי את שכותיכם וקבצתי אתכם מכל הגוים ומכל המקומות וגו' והשבתי אתכם אל המקום אשר הגליתי אתכם משם, אמן.

ז.

מכתב מאת הרב החכם הנעלה מו"ה אלעזר אטלס.

אדוני הנכבדים!

הנה אתם קוראים אלי לאמר: „בוא לעזרת ה' בנבורים. ופקד חלק מצבא המלחמה!“ אבל אדוני, עלינו לדעת בראשונה את הצורך והיכולת, בהמלחמה אשר אתם נלחמים. אמנם כן, „חיבת ציון“ זאת הקולנית והפטרטנית, בכל לבושיה השונים אשר פשטה ולבשה בימים האחרונים, היא מכה אשר לא כתובה בספר דברי ימינו. לא נשא דע למרחוק, אבל נפתח את העלים האחרונים מספר תולדתנו, כמאתים שנה מלפנינו, עמד הסתעה הידוע בעיר אומיר ויתאמר לקחת את הכתר מעל ראש השולטן ולהביא לציון גאולים, או מצא הרבה אונים קשובות בכל מושבותינו — אבל הדבר הזה היה כחזיון מבעי לפי רוח העת ההיא. האמונה במעשים היוצאים מגדרי הטבע, מלאה אז את כל אויר העולם; והאמונה במשיח שיבוא עם ענני שמיא או כעני ורוכב על החמור, מלאה אז את כל חדרי לב היהודי. במאה שנה אחריו עמדו נביאי ההשכלה ויתנבאו במחנה, כי ההשכלה תביא גאולה לישראל באשר הם שם וגם מצאו אונים קשובות להם — אבל גם זה היה כחזיון מבעי לפי השקפת העת ההיא. האמונה בסבלנות העמים, היתה לה על מה שתסמוך; והאמונה ביסוד ההשכלה החדשה, גם כן לא מוזרה היתה — כי רוב נביאייה עמדו או בראשם ורובם בתחום ישראל ואפשר היה לחשבם רק לתועים תמימים אבל לא למתעים. אבל מה דמות נערוך עתה בימינו, לאלה המתנבאים במחנה: להביא גאולה לישראל על ידי הציוניות? האם נוכל להאמין כי באמת ובתמים תועים הם לחשוב, כי ישרדו את מערכות הטבע?

לדעתי, המלחמה בנגד מתנבאים כאלה, היא יוצאת מגבולי היכולת וגם שלא לצורך כלל. בפרשת התוכחה שבמשנה תורה תחשב לקללה: „גוי אשר לא תשמע לשונו“, אשר בהשקפה ראשונה מה קללה היא זו וכי אי אפשר להתרגל בלשונו הוא? אבל באמת לשון כזאת אשר בדרך משל: „האם יש לך תעודת הכניסה אל החוף?“ משמעותה היא: „תן איזה פראנקים לבאקשיש!“ היא קללה שאין חמורה הימנה, מלחמה עם בעלי לשון כאלה אשר ספר המלים שלהם: חיבת-ציון, קולוניות, תחית-הרוח, ציונית, קולטורה.... מתורגם ומפורש ביניהם במשמעות אחרות שלא תורגלו

בהן—מלחמה כזאת יוצאת מגבול היכולת. ולעמת זה לא אמצא כל צורך, להתאמץ ולחקור הרבה על עומק כונותיהם במלים הללו; כמו שלא לצורך הוא לאיש מעולם המעשה לחקור אחרי כונת „המועד לשבתות ואינו מועד לחול“: אם „לפי שהוא בטל ממלאכה“? או „לפי שהוא רואה אותם במלבושים נאים“? ובלבד שידע על כל פנים את ההלכה הפסוקה: „שהמועד לשבתות אינו מועד לימות החול“! ביחוד למותר הוא בעיני עתה לתגר במלחמה, בשעה שרואים אנו בעינינו: כי במשך עשרים השנים אשר יתאמצו לכוש להם את שרה המערכה, כמעט לא עלתה להם כלום—ונהפוך הוא: כי נכיר בהם סימני לאות ועיפות, ורבים מהמפקדים הראשים כבר עזבו את המערכה וישליכו את הרגל מידם, תעבורנה עוד שנים או שלש שנים ויחזרו לחמימותם.

אבל אדוני, לפתרכם בלא כלום אי אפשר—כי על כן הגני שולח אליכם מאמר אחר בשם: „המספרים והסופרים“, אפשר תמצאו בו חפץ. לא אשתעשע בתקוה כוזבת, כי מאמרי זה יסב את ההנועה אחורנית, אבל על כל פנים ימצא בו הקורא מעט חומר לתולדות ההנועה הזאת; וכל החפץ לשפוט עליה בלי משוא פנים ובעינים בלתי משוחדות, יראה בהם גם את הצללים הרבים אשר הספרות העתונית חפצה להאפיל עליהם בחזקת היד.

והגני כו' אלעזר אטלס.

ביאליסטאק, ראש השנה לאילנות, תר"ס.

המספרים והסופרים

מאת

אלעזר אטלס.

לפיכך נקראו הראשונים סופרים שהיו סופרים
כל האותיות, (קדושין למ"ד).

חשבונו ועד החברה לתמיכת בני ישראל עובדי אדמה ובעלי מלאכה
במזריא ובארץ הקדושה: לשלש שנים הראשונות (1890, 1891, 1892).
לשלש שנים השניות (1893, 1894, 1895). לשלש שנים השלישיות
(1896, 1897, 1898). אדעססא, תרנ"ג, תרנ"ו, תרנ"ט.
בטרם נבוא לדון על פרטי החשבונות, ראינו לנכון להציג בראשונה
את תוצאת כל החשבונות בסדר כרונולוגי: פעולת ועד האדירים בלוח
ההכנסה ופעולת הועד בלוח ההוצאה. את מסכנת הפראנק
שבחשבון ההוצאה החלפנו ברובלים שלנו וחשבנו אותו בערך $37\frac{1}{2}$ קאפ',
למען תתאים ההוצאה נגד ההכנסה. אם על ידי תחליף הזה לא יצאו הרובלים
בחשבון מדויק, אין בכך כלום — כי אין עסקנו עתה לקחת חשבון צדק
מהועד: כמה הכנים והוציא וכמה נשאר בקופתו, אבל חפצנו לדעת את
ערכי ההוצאות זה לזה בפניהם השונים. הלוחות האלה יראונו לדעת, כי
באודיסה הוציאו על גבית כסף התרומה והלחזקת הועד $14\frac{1}{2}\%$, ואת אומרת:
מכל 100 ר"ב נדבות נשאר בידם 85,50 ר"ב. ביפו הוציא הועד מכל
100 ר"ב שמקבל מאודיסה — על הוצאתו לעצמו סך 16,85 ר"ב. נמצא
חשבון: מכל 100 ר"ב הוציא מתחת ידי הנדוב, יבוא ליד המקבלים
71,09 ר"ב, ואם נחשוב בערך המהופך נמצא: כי על כל מאה ר"ב
שיקבל הקולוניסט שם, צריך הנותן פה להוציא מידו סך מאה
וארבעים ר"ב.

בשעה שהמספרים ימללו בקול — פלפולי הסופרים יחלופו כצל! אם נקח לקנה מדה לחיבת ציון, את מספר הערים אשר נתנו חלקם לועד הישוב במשך השנה האחרונה 273 — אז נמצאים רק כעשרה אחוזים למאה. ממספר הערים אשר בתחום מושבנו, ואם את מספר החברים 8073 — נקח לקנה המדה, אז נראה כי גם הערים האלה אשר נתנו חלקם, לא הכניסו חברים להועד יותר מחמשה אחוזים למאה מספר כל התושבים מבני ישראל שמה. אבל להוציא משפט על כל הנשואים, כי המה אויבי ציון חלילה או לכל הפחות אינם חובבים במדה מרובה — הוא דבר שאי אפשר להשמע כלל. הן מי לא ידע על פי הנסיון, שאין לנו כמעט עיר בישראל אשר לא יבוא אליה איוה משולח, לאסוף הנדבות בעד עניי ארצנו הקדושה; וגם כמעט אין בית שלא נמצא בו קופסא המיוחדת למטרה זאת, גם במדרגת החיבה של כל אחד ואחד בפרט, אי אפשר להטיל ספק כלל: כי גדולה החיבה שהיהודי הפשוט חובב את ארצו בפיו ובלבו — על איתה החיבה הקולנית שהמעטים נוטלים חלק בה. כן במדרגת התקוה לשוב ולחיות על אדמתנו בימינו בקרוב, יפה כח הראשונים על האחרונים — החפצים לעזור מצדם לההשגחה העליונה לפנות לה דרך ולהקל מעט בעבודתה, האם לא נשמע על כל צעד וצעד, דברים היוצאים מלב איש יהודי פשוט: „מה איכפת לי בעד בני הצעיר כי תבוא לו העת לעמוד לגורל ואז. כבר יבוא משיח צדקנו“! בעוד שנראה חובבים נלהבים כאשר ילד יולד להם, וידקדקו היטב שהרב מטעם יכתוב בפנקס הנולדים את השם מִירָאָן תחת מאיר — שם חדש אשר אך למותר יהיה לו להבין כשיגדל ובכר יושב על ארמתו תחת גפנו ותחת תאנתו!

על החזיון המור הזה — שער כה לא נתנו ידם להועד רקלמתי מספר לפי הערך — ראוי לשים לב, אם נבקש אחרי תשובה הלוגה בספרות העתונתית, המחרשת את האזנים זה מספר שנים בדרשותיה לכבוד ציון והתנועה החדשה — גם שם לא נמצא את אשר נבקש.

העתונתית נעשתה בימים האחרונים כעין מונופולין להציונית — ולכן תשמע אוננו תמיד רק שירות ותשבחות להחלכים בדרכיה וקמגוריא ותערומות על העומדים מרחוק, טובן הרבר כי סופרים כאלה נותנים בכונה מיוחדת, דברים אשר לא כן בפי העומדים מרחוק — בכדי שיוכלו אחרי כן לבטלם בהבל פיהם ולשפוך הקיתון על פניהם, הצייר האחד אשר עליו יסיבו כמעט כל השאלות והתשובות בענין הזה, הוא: כי הרבנים עוינים את החובבים בני הדור החדש ולא יאמינו בתום דרכם, על כן יניאו את העם מלתת ידם עמהם ויעמדו מרחוק. אבל התשובה הזאת מופרכת מעיקרה, על פי חשבונות הועד

המונחים לפנינו. בעיר פִּינֶס ק הרים הגאון רד"פ את נדבתו הגדולה להועד סך מאה כסף ובכל זאת מספר החברים בעירו בעת ההיא היה רק 32 (שנת 91) וכאשר בשנים האחרונות משך את ירו ויעמוד מרחוק, עלה מספר החברים שם עד 145 (שנת 98). בעיר קאוונא נמנה לחבר תמיד גם הגאון ריא"ם ז"ל, בכל זאת לא עלה מספר החברים עד השלשים ועתה יעלו עד 182 (שנת 98). בעיר ביאליסטאק אשר משם רועה אבן הציונית (הגאון רש"ם ז"ל), יחל מספר החברים מעשרים עד אשר עלו בשנת פטירתו למספר 186 (שנת 98). המספרים האלה יורו באצבע כי הרבנים מצדם סבלו את החובכים והראו להם גם פנים שוחקות — ואפשר עוד לחשוב כי החובכים לא יסבלו את הרבנים לעמוד במחיצתם פנימה, רק דרושים להם שנים או שלשה מוסמכים שיחופפו על כבודם מלמעלה, בכדי לתת מעטה קודש לכל פעולותיהם.

אבל לרעתנו תשובה היותר הגונה נמצאה בחשבונות הועד, המסיחים לפי תומם את כל פרשת מעשי הישוב ואשר מהם נראה מה עניה היא ודלה תקותנו להבנות ממנו. בלוח ההוצאה נראה כי הוציאו ליסוד הקולוניא קוסמינה סך 75617 ר"כ; עוד צריך להוסיף עליהם את הסך 22800 ר"כ שקבלה המיכה ממקור אחר (חשבון השלישי צד 50 ובהערה שם) = כס"ה 98417 ר"כ. אם נעמיק מעט בתחשבון נראה, כי מניע עוד להמוכר בעד הארמה סך 34072 ר"כ (שם צד 5) והועד נכון עוד להוציא על בנין הארוות סך 8250 ר"כ (שם צד 12) = לפי זה עליהם להוציא בעתיד עוד סך 42322 ר"כ. כל ההוצאה הזאת תעלה על שבע עשרה משפחות האכרים שהושיבו בקוסמינה, והנה כבר הראינו בפתיחתנו „כי על כל מאה ר"כ שיקבל הקולוניסט שם, צריך הנותן פה להוציא מידו סך מאה וארבעים ר"כ, תצא לנו מזה השורה האחרונה בתמינה כזאת:

$$11590 = 17 : (98417 + 42322) \times 100 : 140$$

זאת אומרת: על הועד לאסוף נדבות פה סך 11590 ר"כ, בכדי להושיב שם משפחה אשר תעבוד את הארמה שנה תמימה להוציא לה לחם צר ומים לחץ, כי כאשר נראה בחשבון השני (צד 12), אחרי סתירת ה' בינשטאק את הנחת הועד: „שהקולוניסט יכול להתפרנס אם יש לו הכנסה בסך 187,50 ר"כ לשנה", גם הוא לא הפריז יותר מסך 450 ר"כ הכנסה למשפחה, המצאה כזאת — להוציא בפעם אחת 11590 ר"כ ולהכניס מזה אחרי טפול ועבודה מרובה 450 ר"כ — לא מעבר לים היא ואינה צריכה לקומיטטים ולועדי הפועל. לו הניתו לקרן קיימת בעד כל משפחה כסך הזה באוצר הממשלה, כי אז היתה לה הכנסה כזאת מהר בית והקולוניסטים

יכלו לשבת כל הימים על יד כותל המערבי ולהתפלל על אחיהם שבגולה. ועתה אחרי הרברים האלה, האם לא נוכל להשיב על השאלה: „מדוע לא נתנו ידם להועד רק מתי מספר לפי הערך?“ כאותה תשובה שהשיב היהודי להשופט אשר שאלהו בראשונה: מה שמך? — יהודא! כנוי משפחתך? — כהן! משכנך? — רחוב היהודים! מסתךך? — בגדים ישנים! אמונתך? — אז לא יכול היהודי להתאפק עוד ויאמר: שמי וכנוי הוא — יהודא כהן, משכני — רחוב היהודים, ומסתרי — בגדים ישנים, האם עוד לך לשאלני על אמונתי? המספר הנורא 11590 רז"ב הבהילנו ככה, עד כי לא יכולנו להאמין למראה עינינו — על כן חזרנו על החשבונות ודקדקנו אחריהם, ואמנם מצאנו מקומות שיש לבעל דין להשיב עליהם, את החוב המגיע עוד להמוכר בסך 34,092 רז"ב, אפשר כי יפרעו הקולוניסטים בעצמם מפרי תבואתם שנה שנה. כן מהסך 8250 רז"ב על בנין הארוות, אפשר שנבלע חלק ממנו בהוצאה הנחשבה כבר (חשבון השלישי צד 50). אבל אם נשים עין בסוף החשבון, אז נמצא לוח ההכנסה מתבואות קוסמינה לשנת תרנ"ח. שם נערכה כל תבואת הקולוניא בסך 16500 רז"ב — מזה צריך לנכות: א) לכלכלת הבהמות סך 5420 רז"ב (על יסוד החשבון צד 48) — ב) להוצאות הצביר סך 3610 רז"ב (שם 49) — ג) לצרכי המסים סך 2224 רז"ב (שם 50) = בסך הכל 11254 רז"ב. אם כן איפוא ישאר לפרנסת שבע עשרה המשפחות לכל השנה: $16500 - 11254 = 5246$ רז"ב דהיינו: ערך 309 רז"ב למשפחה. אמור מעתה האם אפשר להעלות על הדעת כי הקולוניסטים יוכלו עוד לקטץ מזה ולפרוע חובותיהם הישנים? גם מההוצאה המעוהדה לבנין הארוות, אי אפשר לדעתנו לגרוע מאומה; החשבונות יורונו לדעת כי כל הסכומים שיקצוב הועד מראש על הנזיר, יגדלו אחרי כן במדה מרובה כאשר יבואו להוציאם אל הפועל. ובכלל נראה מהפרטיכלים האחרונים, כי שאלה קוסמינה עודנה לא ירדה מעל הפרק והועד עוד מטפל בה עד היום. סוף דבר, המספר 11590 רז"ב הוא נכון וקיים בזה שאין לגרוע ממנו מאומה — ואדרבה ברור הוא ההכרח שיש להוסיף עליו הרבה.

כנראה גם הועד בעצמו, כאשר ראה את השורה האחרונה, נבהל למראה עיניו — ולהחליש מעט את הרושם הרע, מצא את עצמו כמחויב לכתום את החשבון מהוצאת קוסמינה בדברים האלה: „הועד יודע כי שכלול קוסמיני עלה לו במחיר יקר מאד, מלבד איזה סכומים הנונים שקבלו הקולוניסטים ישר מאת מתנדבים אחרים, אך אם נשים לב אל גודל הסכומים שיצאו לשכלול קולוניות אחרות ובארצנו הקדושה ומדת הוון הארוך שהאחרונות האלה קבלו בו המיכה עד גמר שכלולן, ביחס עם מצב קוסמיני אשר אך

שתי שנים עברו עליה, ואם נוסף כי דבר קוסמינה היה ענין חדש ומסובך — אז יכול הועד לחשוב כי פעולתו הצליחה בידו" (שם צד 18). אבל דברים כאלה כמה פטומי מלין בעלמא! גורל הסכומים ומדת הזמן הארוך שיצאו לשכלול קולוניות הקודמות, יזכירו רק על הטעות העוד יותר גדולה שחשבו וטעו המשכללים הראשונים, אבל לא יעצרו כח להצדיק את האחרונים ההולכים בעקבותיהם והעולה להם גם עתה במחיר יקר מאד! גם האמתלא: „כי דבר קוסמיני היה ענין חדש ומסובך“, אינה בנותן טעם. כל קולוניא העומדת להוסיף על ידי אכרים יהודים בשכונת התושבים הערבים, הוא ענין חדש ונכונה למקרים מסובכים וביחוד בפלשתינה — שהארמניסטרציה וגם התושבים בכלל עומדים עידינה במצב מסובך — כי על כן החובה לבעל הנסיון להביא בחשבון מראש גם את המקרים המסובכים העתידים להקרות. והנה בראשית הוסד קוסמינה בשנת 1897 כבר עברו על הועד הפועל ביפו שבע שנים וכבר הוציא הועד האודיסי על החזקתו כארבעים אלף ר"ב, ואחרי כל אלה עוד לא קנה לו את הנסיון לדעת בקרוב כמה תעלה להם הקולוניא החדשה?

נשוב אל הראשונות! נניח כי הועד האודיסי חפץ להוציא את כל אשר הכנים במשך אלה תשע השנים — את הסך 400558 ר"ב — רק להושיב משפחות אכרים ולהעמידם על הקרקע, אז תצא לנו התמונה הזאת: 35=400558:11590 דהיינו: במשך תשע שנים היה אפשר לו להועד להעמיד על איזה בסיס של ששים וחמש משפחות. נמצאנו למדים מזה, כי להושיב רק אלף משפחות דרושה הוצאה: בערך שנים עשר מיליונים ר"ב וזמן: בערך מאתיים וחמשים שנה. דבר הלמד מכל אלה — כי שאלת הישוב בארץ ישראל, לא תוכל להביא לנו אפילו תשובה שאינה מספקת על שאלת המחיה והכלכלה לאחינו שבחוץ לארץ; ואין לה כל שורש וענף בעולם המעשה, להיטיב אפילו כמעט את מצב עמנו שצרכיו מרובים ודעתו קצרה להושיע. אמנם כן, הישוב בארץ אבותינו אפשר להחשב לנו למין תכשים יפה: שאין משגיחים כלל על תועלתו כשהוא לעצמו ואין מחשבים בשעת קנייתו את ערך הרבית מכסף מחירו — אבל מה יסכון להאדם התכשים הזקר שבראשו, בעוד רגליו יחפות וקיבתו תדרוש ממנו את הפקידה? כן עלינו לזכור, כי כשם שפרצופיהם של בני האדם אינם דומים זה לזה כך אין דעותיהם שוות — ודבר שלזה הוא תכשים ומתהדר בו בפני חבריו, יתבייש השני אם מצא ימצא תכשים עמו במחיצתו. בדרך משל, ישנם בני אדם המפארים את חדריהם בארנוי ספרים ואחרים — במרכב בעל דו האופנים. כן הוא עמנו! ישנם הרבה בתוכנו החושבים כתכשיטים של ישראל, את אלה

היושבים על התורה ועל העבודה לפני ה' בירושלים; דבר שההוצאה עליו מעטה זבעיניהם לא נופל הוא בערכו מתכשימים של האחרים. אבל ראינו שגם זה הוא רק פלפול של סופרים, על כן עלינו לשוב עוד הפעם אל המספרים.

* * *

*

כל חברה אשר תוסד לאיזה מטרה ותכלית שתהינה, עליה לתת לב בראשונה לשני דברים עקריים: להרבות בכל האפשרי את מקורי הכנסותיה ולמעט בכל אשר יהיה לאל ידה את מקרי הוצאותיה. להכליל הראשונה תשתדל החברה להרבות בחברים משלמים ולהשנייה — תרכוש לה חברים עוזרים העובדים שלא על מנת לקבל פרס. דברים פשוטים מאד ובכל זאת כאשר נתבונן על חשבונות הועד, נראה כי על התנאי הראשון לא שמו לב כלל ועל השני — כמעט עשו את הפכו. במשך תשע שנות החשבון התאסף הועד ליישובותיו בארבעה מאות פעמים, ואת המצית משאיו ומתניו יציע לפנינו כהקדמות לחשבונותיו; ומה זר ונפלא הוא לקרוא את כל הסכרות והפלפולים שהתפתלו בהם חברי הועד, בפעולות ומעשים המתהווים שם בארצנו הקדושה הרחוקה מהם ומגששים כעורים למצוא הפתח על פי הסברא ואומדן הדעת — ודבור אחד בכל אלה לא מצאנו על מספר החברים פה ההולך אחורנית ועמם גם כסף תרומתם. האם עשירה היא החברה במדה כזאת עד שתשמת בחלקה אשר נפל לה בנעימים? הנה יש לנו עוד חברה אחת בארצנו, "חברת מרבי השכלה", אשר הכנסתה לשנה היא כפולים מהכנסת "חברת התמיכה", בכל זאת אין חצי תאוצה בידה ואם יש לה מנה רוצה היא במאמים. וכאשר נראה בספרי חשבונותיה תחלת דינה הוא: "במשך שנת החשבון האריך הועד בהשתדלותו, עם הקומיסרים המיוחדים לזה, לבקש תחבולות במה למשוך אליו חברים חדשים ולהגדיל את כסף ההכנסה" (ד"מ בחשבונה לשנת 1898 צד 5). ואמנם שם נראה מדר את פרי ההשתדלות, כי במשך השנה נתעלת מספר חבריה עד כדי שש עשרה אחוזים למאה.

נשים עין על לוח הכנסת "ועד התמיכה" אשר עסקנו עתה עמה, או נראה מדר את פרי התרשלותו. נקח לימוד את מספר החברים וסך כסף התרומה שהיה להתברר בשנה הראשונה להיוסדה (1890), או נראה כי החברה ירדה אחורנית באופן מבהיל עד השנה השלישית (1892); מספר החברים עמד על 56% וההכנסה — על 58%. משנה הרביעית (1893) תחל להתנער מעט משפלותה ובכל זאת לא הגיעה גם בשנה השביעית (1896) להשורה

אשר עמדה עליה בשנת הוסדה, בשנה השמינית (1897) והתשיעית (1898) אמנם נראה בה אותות חיים וכבר עברה את השורה הראשונה, אבל מי לא ידע כי הנכסים האלה נפלו לה בהוסח הרעת — על פי התנועה הציונית שהחלה לפעול בחוקה מבחון? כאות על ידינו, נוכל להראות על הערונה השלישית בתלוח: שם נערכו בסדר כרונולוגי מספר החברים באודיסה עיר מושב הועד, ונראה שנה אחרי שנה יתפרדו החברים מעליה עד כי בשנה האחרונה לא נשאר החצי (48%). אם על דבר החברים הפשוטים מאודיסה, אפשר עוד להצדיק את הדין ולתלות את הגרעון במצב ישראל המתגורר בפרנסתו — אבל מה נוכל להשיב על מספר החברים הנכבדים שם, אשר תרומתם היא מאה כסף לשנה וגם מהם, מה אחד ועשרים הראשונים, נשארו רק שנים עשר; וחדשים למלאות את מקום הנופלים לא בא אלא אחד? אמנם כן, אם נערוך את מפעלי החברה על פי מספר הערים אשר תקחנה חלק בה, נראה איזה אות התקדמות בסדרן הכרונולוגי; אבל דא עקא: החברים ותרומתם יפגרו מלכת, בשנה האחרונה, שהיא שנת ברכה להחברה, אמנם נכפל מספר הערים; אבל מספר החברים לא גדל רק כשני שלישים והתרומה — רק החצי, וגם זה לא מגירי דילחון, באשר אמרנו.

על שפלות ידיו של הועד במקצוע הזה, נוכל להוכיח גם מצד אחר. בשנת 1898 מנתה אודיסה מספר לחבריה 457 והכנסתה 4732 ר"כ, אבל הסניף לחברת מרבי השכלה שם, יספור את חבריו באותה השנה להרבה יותר מאלף, אשר תשעים אחוזים למאה המה מיושבי העיר — והכנסתו לסך 18000 ר"כ. בעיר אקירמאן הסמוכה ונראית לאודיסה, נמצאו בשנת 1894 חברים במספר 68 ופחתו והלכו עד כי בשנת 1896 עמדו על 34 ובשנות 8—1897 לא נשאר מהם גם אחד רק המורשה לברו. בעיר איזומאיל הסמוכה גם כן למקום הועד, החל מספר החברים מן 19 עד שעמד על 9 ובשנתיים האחרונות ספו תמו כולם והמורשה עמהם יחד, והנפלא הוא שגב בשתי הערים האלה עוד מצא הסניף למרבי השכלה באודיסה, מקום להתגורר בו והעלה משם חברים אחרים בשנת תתשכ"ב 1898. אמנם כן, אין להרעיש שמים וארץ על כי אנדה החברה איזה מספר קטן של חברים; אבל זהו זה בא ללמד על הכלל כולו — כי כל מעשיהם המה כמתעסקים בעלמא עד שלא ישימו עין על שמתחת לתוסמם, נציר לנו כרמיונו, את אחד הסותרים יושב באדיסה ודגיל הוא כי יבואו אליו שנה בשנה קנים ידועים מעדי הנוף לקחת ממנו את סחורת ידו; אבל לפתע פתאם חרלו האנשים האלה מלהראות על סף בית מסתרו — האם לא שלת אליהם אתה אחד מנאמניו לחקור ולרדוש

אחרים על מה זה ומה זה? ננסה להעמיק בו עוד מעט, בהעמידנו את החברה „מרכי השכלה“ כנגדו לחברת „התמיכה“, עלינו להראות על העבודה הגדולה העמוסה על הראשונה לרכוש לה איזה חבר חדש, ביחס העבודה המעטה אשר על האחרונה, „השכלה“ בימינו אלה האחרונים, היא מין מטבע שפסלתו מדינה. לא נעמיק עתה לחקור אחרי הסבה: מפני מה נפסלה? אם ההשכלה בעיקרה היא מטבע פסולה או מפני שנוכח העם כי מאשריו הראשונים נתנו לו מעות הרעות תחת היפות? על כל פנים השם „השכלה“ איננו עוד כאבן חן למשוך אחריו את לבות בני עמנו כבראשונה. אבל לא כן היא חברת „התמיכה“ — היא אשר הרביקה על פתח חנותה החדשה, את „השלט“ הישן והקדוש בעיני העם: „חיבת ציון“, ובכל זאת לא ירבו הדופקים על פתחה? הלא דבר הוא!

איך תשרך החבתך את דרכה ביחסים להחברים המשלמים, נראה מהר מתוך הערוגה השביעית שבלוח ההכנסה והוא: יחס ההוצאה על גביית כסף התרומה בערי המדינה (אינקאסא) בערך ההכנסה כולה, בראשונה עלתה לה ההוצאה הזאת בערך 2% — ובה יכבד עליה שנה בשנה להוציא מירי החברים את כסף תרומתם, עד כי באחרונה עלתה עד 6%. עתה נקח רק את עודף ההכנסה משתי שנים האחרונות על הכנסת שנה הראשונה, להעריכו מול עודף האינקסות מהשנים האלה, או תצא לנו תמונה כזאת:

$18: 100 = (2 \times 907 - 4165 - 2967) : (2 \times 45799 - 69409 + 52206)$ דהיינו: מה שהכניסה החברה בשנות 8—1897 יותר מבשנה הראשונה היסודית עלתה לה להאינקסא עליה עד 18%. לדעתנו, לו חפץ הועד לגבות זאת בערכאות ולודת לנכסי החברים על ידי שמר אדרכתא למכור אותם בפומבי עם השליח בית דין — גם אז לא עלתה לו הוצאה נפרזה כזאת, וראה זה פלא! נם בסעיף הזה מצטיינות שתי החברות בתכונותיהן המיוחדות: הפמברורנית בקצנותה והאודיסית בפזנותה, חשבון החברה „מרכי השכלה“ לשנת 1898, מראה לנו במספרים ברורים כי לא עלתה לה הוצאת ואינקסא עד כדי 1%. פה מקום אתנו להעיר על צור מבשול, אשר פגשנו בכל חשבונות ועד התמיכה. המה יקילו ראשם הרבה, להשתמש במספרים כוללים ואלים — ועל כן יסוכו כמו בענן מלחודר שמה עין בקרת. בסעיף ההוצאה „חשבון גביית כסף התרומה בערי המדינה“ מסתפק עצמו הועד בהערה אלמית כזאת: הוצאות הנביה ועוד הוצאות כפי אשר תראו בחשבונותיהם המורשים לעריהם (ביחוד בהערים הגדולות, כמו ווילנא, קאונא, קייב, דווינסק, אשר מספר החברים והמתנדבים עולה שם למאות) ואשר נהקבלו על חשבון הועד. בחשבון השלישי נמצאה הוספה על הנוכח הקבוע הזה — וכן שליחת מבקר

לעתים מיוחדות, לבקר פעולות המורשים וחשבונותיהם". אבל הוספת אלה המלים המעטות בהערה, הראתה את פעולתה הנפלאה על הוספת מספר הרובלים הוצאה בהערוגה. בחשבון הראשון עולה זה הסעיף 2538 ר"כ ובחשבון השלישי — 9108 ר"כ. לדעתנו, תשעה אלפים ר"כ הוא סכום מסוים, אשר כדאי והגון הוא לכל חברה המביאה ומוציאה סך כזה — להוציא חשבון פרטי מכל מעשיה. כמו להגדיל את התמיהה נראה כי בסעיף אחר בהחשבון, לא התעצל הועד לחלקו לסעיפים קטנים ולפורטו במספרים מפורשים והוא הסעיף: "חשבון הוצאות שונות", הנועד מראש רק למספרים הכוללים שאי אפשר לפורטם — וסכומו הכולל של זה הסעיף באמת קטן הוא מאד ועולה בס"ה 1379 ר"כ. ואשר יגדיל התמיהה עוד יותר הרבה, היא ההערה המסבירה פנים להמספרים האלמים, למשל, במספר הערים אשר החברים והמתנדבים (ראוי להעיר, כי בחשבון השלישי נשמטה מלת — "והמתנדבים") בהן עולה למאות, הציגו את העיר קאוונא; אבל "לוח מספר החברים לעריהם" שבכל חשבון, מראה באצבע על העיר קאוונא כי בשנות התקופה הראשונה היו בה בערך הממוצע 32 חברים ובתקופה השנייה — 23 חברים, ובכלל, כמעט כל הערים אשר יציגו בהמשלים אינן מצטיינות בחברים למאות וגם לא במאה שלמה בערך הממוצע. את המתנדבים אי אפשר לצרף למנין המאות, כי מעצמו מוכן שאין המתנדב צריך לגובה וזהו מה שבין נדר לנדרה — נדר: הרי עלי! נדרה: הרי זו!

חקרנו הרבה על דבר הסעיף הזה ודקדקנו באותיותיו, כי לדעתנו שם חלקת מחוקק ספון. ממנו יכולנו ללמוד הרבה על דבר התנועה בכלל: השבעית היא או מוכנית? ממנו יכולנו לדעת את תכונת החברים בערי השדה: אם בעין יפה הם נותנים או יתנו רק כמה שכפאם הגובה? ממנו יכולנו להבין ולהסתכל יפה באהבתם הפנימית של המורשים והדורשים לחיבת ציון.... אבל כנראה סתם הועד את הפרשה הלזו — בכדי שלא נוכל ללמוד, שלא נוכל לדעת ושאנו נוכל להבין.

* * *

*

עתה נפן אל העבר השני ונקח את לוח ההוצאה על ידי ועד הפועל ביפו. הלוח הזה ידאנו לדעת, כי מכל הסך אשר שלח הועד האודיס בתקופתו הראשונה להוסדו, הוציא ועד הפועל לצרכי עצמו יותר מעשרים אחוזים למאה. אם נחשוב בחשבון הערכין מה

שהוציאו בשנה השלישית בפני עצמה, נמצא כי אם הכניסו באותה השנה סך 26446 ר"כ, הוציאו מזה באודיסה $14\frac{1}{2}\%$ ונשארו רק 22611 ר"כ. לפי חשבון הכולל של התקופה הראשונה נראה כי מכל הסך 93790 ר"כ שהכניסו באודיסה שלחו על ההוצאה הכללית ביפו סך 78096 ר"כ, דהיינו שלחו להתם ערך 83% והמותר 17% נשאר בקופה הראשית: להצרכים הכלליים של החברה. העולה מזה כי מן הסך 22611 ר"כ שנשאר להועד האודיסי מהכנסיה הכללית בשנה השלישית, שלח ליפו רק 18767 ר"כ. הוצאות ועד הפועל ביפו לצרכי עצמו תעלינה לשנה בערך $3: 15900=5300$ ר"כ ומה נצא לנו התמונה הזאת: $28: 100=5300: 18767$

דהיינו: עשרים ושמונה אחוזים למאה מההוצאה הכללית ביפו, הוציאו לצרכי החזקת ועד הפועל. על הוצאה נפרדה כזאת היה להועד האודיסי לשים לב — לבקש עצה ותחבולה במה להמעיטה. בכל זאת נראה בחשבון הראשון, שהועד לא דאג על זה מאומה ובשנה הזאת השלישית (1892), שנת הרון בהכנסותיה, עוד החליף את הראש בועד הפועל ויתנהו לאחר הטוב בעיניהם — ועל ידי זה עלתה להועד הוצאה יתרה: 333 ר"כ שכר מעון בחנם בעד הראש הקודם, גם 303 ר"כ פרס זמני להראש החדש בנסעו למקום משמרתו החדשה — בס"ה 636 ר"כ (ע"ש צד 5—34).

השאלה מתעוררת מאליה, האם אי אפשר היה לרכוש בארצנו הקדושה מספר חברים עוֹזְרִים, ליסד מהם „ועד הפועל" שלא על מנת לקבל פרס? בסעיף העשרים ואחד מספר „התקנות" נאמר: „להועד הפועל בארץ הקדושה מונים אנשים מבני דת משה וישראל שיש להם ישיבת קבע. ושם טוב בפלשתניא". כנראה, התנאים קלים המה מאד למצוא על פיהם אנשים כאלה. הדברים שועד הפועל חייב בהם על פי סעיף העשרים ושנים: „א) חקירה מדויקת על דבר מצב הקולוניות בסוריא ובפלשתניא... (ב) נתינת תמיכה להקולוניות... (ג) סיוע רוחני להקולוניות... והשתדלות בשבילים לפני הרשות המקומית" — גם את התנאים האלה בודאי מלאו על צד היותר מועיל, אותם היושבים שם משכבר הימים והבקיאים במדה ידועה: בטבע הארץ, בדרכי התושבים, גם בנמוסי המדינה, בכלל לא מצאנו בספר התקנות, שהתוכה על ראש הועד שם להביא תעודה על גמרו את חק למודו בבית מדרש גבות וגם שהתוכה עליו לקחת כסף משכורה 2250 ר"כ לשנה? ממהלך חשבונות הועד נראה שהחברה כבר הוצוקה קטלנית להועד הפועל. עוד לא עברו עלויה תשע שנים מיום דוסדה וכבר החליפה שלשה ראשים ואחרים מחבריו, כפרהדין הללו שמחליפים אותם כל שנים עשר חודש. מוכן הדבר כי מעט הנסיון אשר יקנה לו הראש או החבר במשך ימי כהונהו המעטים,

היה כלא היה כאשר יקום ראש אחר תחתיו — אנשים חדשים, סדרים חדשים וגם שניאות חדשות! האפשר ממנו תוחלת: לחקירה מדויקת על דבר מצב הקולוניות, להביא סיוע רוחני להאכרים, או להשתדל בשבילם לפני החדשות?

ואמנם ראינו את פרי השתדלותם „במשפט האדמה והעמדת הגבולים עם הפלחים השכנים" בהקולוניא „פתח תקוה", שעלתה להם בהוצאה לא פחותה מסך של שתי אלפים ר"כ (חשבון הראשון צד 30). כנראה הרגיש הועד שהמספר הזה יעורר תמהון בעיני הקורא לתומו, על כן התחכם להעיד במאמר מוסגר: „על ידי זה זכתה הקולוניא ערך אלף דולאם". אבל השאלה היא: מה נפשך? אם האדמה באמת שייכה היתה להפלחים, הלא לא לכבוד הוא להתפאר כי זכתה במה שאינה שלה? ואם באמת קנויה היתה האדמה להקולוניא על פי הרין והמשפט, מה זכות הוא לה שהוציאה בחמשים למאה על דבר שהיה ברשותה? גם בדבר חקירתם המדויקת על מצב הקולוניות, נפלא הוא לראות באחד מהפרטיכלים של הועד: „ראש ועד הפועל מודיע, כי אחר שבחן ביחד עם הר"ר מוסקין את המשתלה בקוסטינה נמצאו שם אך איזה מאות עצי תות ואלף וחמש מאות עצי זית שלא נרכבו. ומי שהיה אגרונום ביפו אומר, כי בהצעתו ששלח להועד מחדש תמוז שעבר ושחתם עליה גם ראש ועד הפועל הודיע, כי היו אז 3500 עצי תות ועוד 3000 עצי דת, ונראה כי אחרי צאתו מקוסטינה היו שם שינויים גדולים (ישיבת הועד מיום מ' אייר תרנ"ט)". כנראה יש איפה ואיפה לחיבת ציון ובאוריסה זכו לחיבה כזאת שאין רוב הצבור מישראל זוכה לעמוד עליה, לפיכך כשעומד הועד האודיסי להקים ועד הפועל לפי רוחו, לא יכולת אמון בהחובבים את ציון לפי פשוטם של הדברים — הנמצאים בודאי למרבה בין יושבי ארצנו הקדושה — ולמסור להם את ההנהגה; אבל יגעו וימצאו תמיד אנשים אשר כלבכם, שזכו כבר לרוח הקודש עד להבין את הסוד הפנימי בחיבת ציון. ואחרי כל אלה נראה, כי הבחירה עוד לא תעלה יפה לפי רוחם הם, עד שמוצאים תמיד ההכרח להתליפם כפרהדרין הללו.

מהמשך כל הזכרונות המוצעים בראש ספרי החשבון, נראה כי מלחמה תמידית והרעומות שונות בלב הועד האודיסי על מעשי ועד הפועל ביפו, שאינו שומר את פקודותיו לפי רוחו. מה גדלה תרעומתו נוכל לשפוט מזה, אשר הועד לא עצר כח להסתיר את כעסו ובחשבוננו הראשון העמיד על עמוד הקלון, את חברי ועד הפועל שעברו מכהונתם בעת ההיא. בסעיף „חשבון החזקת ועד הפועל", בסעיף קטן „נסיעת חברי ועד הפועל... והוצאות שינוי לשנת 1891, כ" 1581 ר"כ, נמצאה ההערה הזאת: „בזה 734 ר"כ

שהוציאו בשנה השלישית בפני עצמה, נמצא כי אם הבנינו באותה השנה סך 26446 ר"כ, הוציאו מזה באודיסה $14\frac{1}{2}\%$ ונשארו רק 22611 ר"כ. לפי חשבון הכולל של התקופה הראשונה נראה כי סכל הסך 93790 ר"כ שהבנינו באודיסה שלחו על ההוצאה הכללית ביפו סך 78096 ר"כ, דהיינו שלחו להתם ערך 83% והמותר 17% נשאר בקופה הראשית: להצרכים הכללים של החברה. העולה מזה כי מן הסך 22611 ר"כ שנשאר להועד האודיסי מהבנסרזי הכללית בשנה השלישית, שלח ליפו רק 18767 ר"כ. הוצאות ועד הפועל ביפו לצרכי עצמו תעלינה לשנה בערך $3: 15900=5300$ ר"כ ומה תצא לנו התמונה הזאת: $28: 100=5300: 18767$

דהיינו: עשרים ושמונה אחוזים למאה מההוצאה הכללית ביפו, הוציאו לצרכי החזקת ועד הפועל. על הוצאה נפרדה כזאת היה להועד האודיסי לשים לב — לבקש עצה ותחבולה במה להמעיטה. בכל זאת נראה בחשבון הראשון, שהועד לא דאג על זה מאומה ובשנה הזאת השלישית (1892), שנת הרזון בהכנסותיה, עוד החליף את הראש בועד הפועל ויתנהו לאחר המוב בעיניהם — ועל ידי זה עלתה להועד הוצאה יתרה: 333 ר"כ שכר מעון כחם בעד הראש הקודם, גם 303 ר"כ פרס זמני להראש החדש בנסעו למקום משמרתו החדשה — בס"ה 636 ר"כ (ע"ש צד 5—34).

השאלה מתעוררת מאליה, האם אי אפשר היה לרכוש בארצנו הקדושה מספר חברים עוזרים, ליסד מהם „ועד הפועל" שלא על מנת לקבל פרס? בסעיף העשרים ואחד מספר „התקנות" נאמר: „להועד הפועל בארץ הקדושה מונים אנשים מבני דת משה וישראל שיש להם ישיבת קבע ושם טוב בפלשתינא". כנראה, התנאים קלים המה מאד למצוא על פיהם אנשים כאלה. הרברים שועד הפועל חייב בהם על פי סעיף העשרים ושנים: „א) חקירה מדויקת על דבר מצב הקולוניות בסוריא ובפלשתינא... ב) נתינת המיכה להקולוניות... ג) סיוע רוחני להקולוניות... והשתדלות בשבילם לפני הרשות המקומית" — גם את התנאים האלה בודא מלאו על צד היותר מועיל, אותם היושבים שם משכבר הימים והבקאים במדה ידועה: בטבע הארץ, בדרכי החישובים, גם בנמוסי המדינה, בכלל לא מצאנו בספר התקנות, שתחובה על ראש הועד שם להביא תעודה על גמרו את חק למודו בבית מדרש גבוה וגם שתחובה עליו לקחת כסף משכורה 2250 ר"כ לשנה? ממהלך חשבונות הועד נראה שהחברה כבר הוחזקה קמלנית להועד הפועל. עוד לא עברו עליה תשע ימים מיום הוסדה וכבר החליפה שלשה ראשים ואחרים מחבריו, כפרהדרין הללו שמחליפים אותם כל שנים עשר חודש. מוכן הדבר כי מעט הנסיון אשר יקנה לו הראש או החבר כמשך ימי כהונתו המעטים,

היה כלא היה כאשר יקום ראש אחר תחתיו — אנשים חדשים, סדרים חדשים וגם שניאות חדשות! האפשר ממנו תוחלת: לחקירה מדויקת על דבר מצב הקולוניות, להביא סיוע רוחני להאכרים, או להשתדל בשבילם לפני הרשות?

ואמנם ראינו את פרי השתדלותם „במשפט הארמה והעמדת הגבולים עם הפלחים השכנים" בהקולוניא „פתח תקוה", שעלתה להם בהוצאה לא פחותה מסך של שתי אלפים ר"ב (חשבון הראשון צד 30). כנראה הרגיש הועד שהמספר הזה יעורר תמהון בעיני הקורא לתומו, על כן התחכם להעיד במאמר מוסגר: „על ידי זה זכתה הקולוניא ערך אלף דולאם". אבל השאלה היא: מה נפשך? אם הארמה באמת שייכה היתה להפלחים, הלא לא לכבוד הוא להתפאר כי זכתה במה שאינה שלה? ואם באמת קנויה היתה הארמה להקולוניא על פי הרין והמשפט, מה זכות הוא לה שהוציאה כחמשים למאה על דבר שהיה ברשותה? גם בדבר חקירתם המדויקת על מצב הקולוניות, נפלא הוא לראות באחד מהפרטיכלים של הועד: „ראש ועד הפועל מודיע, כי אחר שבחן ביחד עם הר"ר סוסקין את המשתלה בקוסמינה נמצאו שם אך איזה מאות עצי תות ואלף וחמש מאות עצי זית שלא נרכבו, ומי שהיה אנרגוס ביפו אומר, כי בהצעתו ששלח להועד מחדש תמונ שערך ושחתם עליה גם ראש ועד הפועל מודיע, כי היו אז 3500 עצי תות ועוד 3000 עצי זית, ונראה כי אחרי צאתו מקוסמינה היו שם שינויים גדולים (ישיבת הועד מיום ט' אייר תרנ"ט). כנראה יש איפה ואיפה לחיבת ציון ובאודיסה זכו לחיבה כזאת שאין רוב הצבור מישראל זוכה לעמוד עליה. לפיכך כשעומד הועד האודיסי להקים ועד הפועל לפי רוחו, לא יכולת אמן בחובכבים את ציון לפי פשוטם של הרברים — הנמצאים בודאי למרבה בין יושבי ארצנו הקדושה — ולמסור להם את ההנהגה; אבל יגעו וימצאו תמיד אנשים אשר כלבבם, שזכו כבר לרוח הקודש עד להבין את הסוד הפנימי בחיבת ציון. ואחרי כל אלה נראה, כי הבחירה עוד לא תעלה יפה לפי רוחם הם, עד שמוצאים תמיד ההכרח להתחלופם כפרהדרין הללו.

מהמשך כל הזכרונות המוצעים בראש ספרי החשבון, נראה כי מלחמה תמידית ותרעומות שונות בלב הועד האודיסי על מעשי ועד הפועל ביפו, שאינו שומר את פקודותיו לפי רוחו. מה גדלה תרעומתו נוכח לשפוט מזה, אשר הועד לא עצר כח להסתיר את כעסו ובחשבונו הראשון העמיד על עמוד הקלון, את חברי ועד הפועל שעברו מכחונתם בעת ההיא, בסעיף „חשבון החזקת ועד הפועל", בסעיף קמן „נסיעת חברי ועד הפועל... והוצאות שינוי לשנת 1891, סך 1581 ר"ב, נמצאה ההערה הזאת: „בית 731 ר"ב

שנתאשרו מאספה הכללית" — כמו לרמז בזה על הסך הנשאר 847 ר"כ, כי לא נתאשרו, ואף על פי שהצינו אותו בחשבון הוצאה, בכל זאת יחשבו לאבודים בפשיעת ועד הפועל. אמנם על ראש ועד הפועל השני לא נשמע תלונות כאלה — אם מפני שמלא את פקודי הועד לפי רוחם, אי מפני שמת במשך שנות החשבון השני על כן לא יספרו אחרי ממתו — אבל על הראש השלישי כבר נתחדשו התלונות הישנות, עד אשר לקח גם הוא חופשה ממשרתו. אמנם כן, להכריע את הכף לצד האחד בפרטי הסכסוכים, הוא דבר שאי אפשר; אבל בכלל נוכל לשער, כי היסוד העקרי בהנהגת הועד האודיסי, הוא שהיה ויהיה תמיד לסלע המחלקת בינו ובין הועד הפועל. הועד האודיסי יסד כמעט את כל מעשיו ופעולותיו בעניני הישוב, רק למטרת איזה, "אידיאל" רחוק אשר יצר לו בדמיונו — ולא ישים לבו הרבה אל ההוה. אבל לא כן הועד הפועל העומד לצד האדם בשעת דחק ורואה בצרות אחיו, כי מוכרח הוא לשים לב אל ההוה ואת האידיאל הרחוק להשמיט על הזמן הרחוק — וזאת תורת האדם כאשר הוא אדם חי ומרגיש. התוצאה מזה רואים אנו כמעט בכל הפרטיכלים: הועד הפועל יתמוך בכל פעם את בקשת איש פלוני ופלוני הדורש לעזרה הראויה, אבל שם באודיסה יושבים החברים ומתפלספים עליה ואחרי כן דוחים אותה — יושבים כאן והורגים בפלשתינא. ואם הועד הפועל כבר עשה הדבר, בלי יכול לחכות על ההסכמה מאודיסה, אז יכתב בהפרטיכל כממרה בהנהגת העליונה וכמועל בכסף הקדשים. כמונח במבע האדם, אפשר כי גם הועד הפועל ישנה לפעמים — אבל גם באודיסה לא יסובו מלאכים את שלחן הועד ואם הראשונים כבני אדם? לדעתנו, זהו הסוד שבחיבת ציון האודיסית, חברים עוזרים לא יסכנו לה, אבל — משרתים עושי רצונה! כי הועד האודיסי לקח לו למטרה רק אידיאל רחוק ולא ישים לבו הרבה אל ההוה, יוכיח לנו במספרים ברורים — לוח ההוצאה. נניח כי כל סת שהוציא הועד לצרכי הקולוניסטים במשך שתי התקופות האחרונות: 55772+137234=193006 ר"כ, הקדיש רק לפרנסת כל משפחות האכרים במשך שנה אחת. על פי קצבת ה' בינשמאק, שכבר הוכרנו למעלה, ראינו כי משפחה אחת לשנה צריכה לסך 450 ר"כ; ואם נחשוב את המשפחה בערך הממוצע לבת חמש נפשות, נמצא כי ההוצאה לנפש אחת היא 90 ר"כ. היוצא מזה: 2144=90:193006, דהיינו: הועד היה יכול לפרנס מסך 193006 ר"כ, ערך אלפים ומאה נפש במשך שנה תמימה. בלוח ההוצאה נראה, כי מן הסך הזה הוציאו להחזקת "בית הספר ביה"ו": 7611+10048=17659 ר"כ, העולה לכל נפש: 2100:17659=8,40 ר"כ.

דהיינו: כל נפש שהתפרנסה על ידי העד, צריכה היתה להפריש מהוצאתה המקומצת, סך 8,40 ר"ב להשכלת הבנים בבית ספר נמוך. נחקר עתה במה תוציאנה ממלכות אירופא לחנוך הבנים? מלוות הסמטיסטיק נראה, כי שונות הנה ההוצאות בכל ממלכה וממלכה לפי תבונת יושביהן. בממלכה אשר עיקר פרנסת יושביה היא עבודת האדמה — שם ההוצאה על בתי ספריה בכלל מעטה בערך; וכל אשר יוסיפו התושבים להתעסק בחרשת המעשה, כן תעלה גם ההוצאה במדרגה ידועה. בדרך משל: ברוססיה, אונגריה ואיטליה, תוציאנה הממשלות לכל בתי הספר — הגבוהים, התיכונים והנמוכים ביחד — בערך 40—30 קאפ' לכל נפש; באוסטריה ופרוססיה — בערך 110—80 קאפ'; בצרפת ובילגיה — בערך 150—140 קאפ. מעתה צא וחשוב — אם חברה כזאת אשר תכליתה „להמיכת בני ישראל עובדי אדמה ובעלי מלאכה“, תוכל להרשות עצמה להוציא על בית ספר נמוך: שש פעמים בערך כפי מה שתוציא בילגיה ועשרים פעמים כפי מה שתוציא ממשלת רוססיה האדירה, אם לא תעשה זאת רק להכלית איזה איריאל רחוק?

בכונה מיוחדת הגדרנו את יסוד בית הספר ביפו: „להשכלת הבנים“, זאת בתי הספר לעם באירופא: „לחנוך הבנים“; כי באמת שונות הנה מאד המטרות והתכליות ביסודותיהם. בתי הספר לעם בין עמי אירופא מיוסדים בראשיתם רק לחנך את הבנים ואפשר להציגם כמקבילים אל „החדרים“ בעד ילדי בני ישראל, שם ילמדוהו כתוב וקרא בספר ואיזה ידיעות עקריות מהעולם הגדול אשר מסביב לו ובוה יתם חנוכו — בן האכר ישוב להיות והמחורשה אשר יחזיק בה אביו, ובן בעל המלאכה יאחז את מעשי אבותיו בידיו או יבחר לו במלאכה אחרת הטובה בעיניו. ורק בזה יפה כח הבן המחונוך מכח האב אשר לא למד בנעוריו — כי בעת שהאב יגזר מעבודתו, ילך במל ומשועמם ונכון הוא לכל תקלה ולכל קטטה; אבל לא כן הבן המחונוך מילדותו ואשר ידע קרא בספר, הוא יבלה את זמן בסולו בקריאת ספרים ועיתונים, למלאות את ידיעותיו אשר לא הספיקה לו השעה ללמוד בבית הספר. הנסיון באירופא דורנו לדעת, כי הילד אשר דלג ממפתן בית הספר לעם אל בית ספר הגבוה מעט ממנו, הוא לא ישוב עוד אל עבודתו ועבודת אביו האכר; אבל כבר יבקש לו משרה בחיים על ידי השכלה — את המסחר או איזה משמרת כהונה בחיל ובלשכות הפקידות. זה כיובל שנים יתאוננו בארץ צרפת, על אשר הערים מתרבות באוכלוסים יום ויום והכפרים יתרוקנו מיושביהם האכרים והכורמים — וכבר יחבולו תחבולות במה לעצור בעד הדעה הזאת ולבלי תעזב האדמה במשך הימים. מוכן הדבר, כי במקום בתי הספר לעם בארצות

אירופא, די לו לבן האכר היהודי, החדר כמו שהוא — ואולי עוד יותר מדי? בהתדר ירכוש לו הנער העברי הבנה בשפתנו העברית במדה כזאת — שבשעה אשר ישובת בשבתו ויבטל ממלאכתו, והיה שדה רחב ידים לפניו להבליע את עתותיו בנעימה. השפה העברית לא תוכל להחשב כמתה בעד האבר, לפי ערך הצורך לו למונו הרוחני. כי על כן כאשר נראה את הועד מיסד בית ספר בעד ילדי האכרים, בתכנית רחבה כזאת: גיאוגרפיה, היסטוריה כללית, תולדות הטבע, חכמות גמיוניות, יסודי הגיאומטריה וכו', והכל בלשון צרפת — אין זה כי אם בית ספר להשכלה במלוא רוחב המלה, וכאשר אמרנו למעלה: השכלה אינה מביאה לידי אכרות ואדרבה עוד תרחיק את האדם ממנה.

מתחנו קו ונראה את תוצאת כל החשבונות והמעשים שנעשו במשך שנות החשבון. כאשר נחדור היטב בכלליהם ובפרטיהם, או נמצא לדעתנו פתרון אחד לכל השאלות השונות אשר עוררנו עליהם למעלה — והוא: השקפת הועד המזורה על „חברת התמיכה“ בכלל. מכל פלפוליהם ומעשיהם של חברי הועד, ניכרת מחשבתם כי יחשבו את כל החברה, כעין ירושה הבאה ממדינות הים מאיזה דור ומסרף אשר לא ידעו אותו מעולם ואשר על פי הוקף צוואתו מנה אותם לאפוסטרופסים — לחלק אותה בין קרובים עניים אשר לא ראום מימיהם. הקורא המבין ישפוט מעצמו: איך תשמר ירושה כזאת בידי האפוסטרופסים שלא עמלו עליה כלל? איך ימלאו חקר הצואה על פי כוונת המוריש? ואיך תחלק בין הקרובים-הרחוקים, באין איש חולה על שברם?

ואמנם כן נראה באמת את הנהגת חברי הועד בכל פנות שאנחנו פונים. בתוקף סעיף השנים עשר מספר „התקנות“: „החברים הנבחרים להועד צריכים להיות מאותם שהם יושבים תמיד באודיסה“ יכולים חברי הועד שלקחו את מושבות ההנהגה בראשונה, להחשב בעיני עצמם כאפוסטרופסים קבועים. לדורות ככל עניני החברה. על פי מספר החברים באודיסה התולך ומתמעט בכל שנה, הלא גראה למדי כי בניה לא יצמינו בהתלהבות יתרה להמעשים אשר יעשו בעיר מושבם ולבם לא ילך אחרי התנועה בכלל; ועל כן לא ימצאו בעיר מושב הועד — הקבוע על פי החק — מתחרים הרבה בעניני הראשות והחברות. ובאמת הלא גראה. כי במשך שלש התקופות והבחירות. לחברי הועד, נשארו כמעט כולם על מקומם כאשר יצאו בגורל לראשונה. אין לחדר, שגם בחברת „מרב השכלה“ אשר מושבה קבוע בעיר

הבירה, נראה את החזיון הזה ביחש בחירת חבריה להועד — הבחירות הנה כמעט למראה עין וחברי הועד ישארו על מקומם כבראשונה — אבל אין הנדון דומה לראיה! חברי הועד ל"מרכי השכלה" קדמו לעצם החברה והם המה מחולליה ומולידיה; גם בכל משך ימי קיומה כמעט כל הכנסתה היא מנדבות חברי הועד ומיושבי עירם, על כן אי אפשר לחשבם כאפטרופסים המפקחים על ירושה שבאה להם ממקום אחר, אבל — כאדם העושה בתוך שלו! ואם נשמע לפעמים תלונות שונות גם עליהם, הוא רק על הרך שאמרו: אי אפשר בתקנת חכמים ואיני נוזנית ואיני עושה. מה שאין כן בנרון אשר לפנינו. "חברת התמיכה" קדמה הרבה לחברי הועד, וחיבת ציון, הכח המניע אותה, היא לנו ירושה ישנה מאבות אבותינו ולא מאודיסה; גם בעצם חיבתם להחברה לא יצמינו אנשי הועד כמדה מרובה, כנראה מכסף תרומתם אשר ימורו לה באיפת רזון ועומה. הוא הדבר אשר אמרנו: חברת התמיכה היא בעיני הועד העומד בראשה, כעין ירושה שבאה להם ממדינת הים ושלא עמלו עליה כלל.

בנוהג שבעולם, כל חברה אשר תשא ותתן בממונם של אחרים, תמנה לה "ועד המפקח על חשבונותיה" — וקל וחומר בחברות הצדקה שהכסף הוא כסף תרומה וכסף קדשים. עבודת המפקחים אינה מוכנית: לעבור על הציונים בחשבונותיה ולראות אם לא נזקקה בהם טעות באשר הם שם, אבל עיקר עבודתם הוא: לבדוק אחריהם ולדעת תולדות כל ציון וציון. אם ראוי הוא לעמוד על מקומו, כל איש יבין את זאת, כי אם נרשמו כבר על לוחות הפנקס: תשעה ועוד הפעם תשעה, בודאי יבוא אחרי הקו המשוה — שמונה עשר. לכן על המפקחים לדעת את תולדותיהם ולבדוק אחריהם — אם לא היה ראוי להעמיד על מקומם את הארבעה והחמשה? ואמנם גם "חברת התמיכה" מנתה לה "ועד המפקחים על חשבונותיה"; אבל כנראה לא ימלאו גם המפקחים אחרי תעודתם העקרית, ויפמרו עצמם בהשקפה שטחית ובראיה בעלמא. כבר הזכרנו למעלה את הסך 9108 ר"כ הוצאה, בסעיף "חשבון גביית כסף התרומה בערי המדינה"; גם הראינו שם על הבאור הסתום שהוסיפו עליו בצדו, בכדי להצדיקו למראית עין. הסכום הזה לא יחיד הוא במינו ובחשבון השלישי לבדו, עוד נמצאים סכומים סתומים כאלה וכאלה. בחשבון "הקולוניא קוסימניה", סעיף "לחשבון האדמה", סעיף קמן "אדמת ארקוביה", הוצאה על סך 7341 ר"כ. אבל לא פורש הוצאה זו על שום מה? אם הוציאו את כל הסך רק על דבר המשפט עם בני הכפר או קנו את האדמה מידם? והוא נפקא מינה למקד וממכר! בחשבון "הקולוניא חדרה", סעיף "צרכי צבור" לשנת 1898 עם 1899, הוצאה על סך 3908 ר"כ,

החתום וסתום גם הוא, לשנת 1897 הקדמת הוציאו לצרכי הצבור רק 2120 ר"כ ואפילו אם נחשוב כי בהוצאה לשנת 1898 כבר נבלעה ההוצאה עד 1 אפריל משנת 1899, על כל פנים לא היה לה לעלות בס"ה רק עד 2650 ר"כ? ואם באנו לחשוב ההוצאה לשנה לפי ערך החשבון מתקופה השניה, כי אז ירדה עד הערך 1500 ר"כ לשנה ועוד פחות מזה? עוד ראוי לשים לב על דבר אחד שנתחדש בחשבון זה האחרון והיא ההערה אשר בראשו: „הגדבות הפרטיות אשר נשלחו לטובת בית הספר או בית החולים שביפו, אינם נכנסים בחשבון של הועד, יען כי סכומים צדדיים הם השייכים לתעודתם המיוחדת". רבי! וכי בכך אתה פוטרי? אם כי הועד הוא רק כשליח לחולכה ביחס הסכומים האלה, האם פטור הוא בזה מלהראות כי הולכים למקום תעודתם? הרברים האלה מראים לדעת, כי כחברי הועד כן המפקחים שווים הם בהשקפתם על יסוד החברה בכלל והיא: הירושה מסדינת הים שאין מדרקקים הרבה בהוצאותיה וכחשבוניותיה, גם אין דואנים עליה אם תרום קנה או תשפל ובלבד — שישאר מקום לשררות ולאפוזטרופסות.

אם עד כה נמפלנו בעניניה הצדדיים, נשוב ונתבונן עתה אל העיקר: איך תחלק הירושה בין הקרובים העניים? אבל בטרם כל, עלינו לחקור היטב על יסוד עצם החברה ועל תכליתה שהיה אפשר לקות ממנה. על השאלה הזאת האחרונה מוכרחים אנו להשיב בקצרה: „חברת התמיכה" נוסדה לכתחלה רק לתקן מעט מה שקלקלו הקודמים לה בדיעבד! אבל כשהוא לעצמה מעט הוא ערכה בעולם המעשה. כבר ראינו למעלה, מה עלתה להחברה יסוד הקולוניא קוסמינה וממנה למדנו על הכלל כלו, מה היא התקוה להביא בזה ישע ופריון לאחינו שצרכיהם מרובים ודעתם קצרה מלהשיע, אבל רחוקים אנו מאונאת דברים לתלות הקלקלה כולה בהנהגת אנשי הועד; כי באמת היסוד העקרי שעליו נבנתה לדעתם, „חברת התמיכה": להפוך את האורח העירוני לאבר כפרי, הוא רחוק מהמציאות ומדרך התפתחות חברת האדם בכלל, האדם הראשון עבד את האדמה ובנה לו כפרים בראשונה, ואחרי כן התפתחה ישיבת הברכים וממנה לחרשת המעשה ולמסחר תוצאות. כי על כן, לא תעשינה ידי הועד הושיה, אף אם קמצו בהוצאת החברה והעמידה על האפס; ואם גם הגדילו את הכנסתה והעלוה לארבעתים. העובדא, שכבר נראה בעינינו הרבה קולוניות עבריות ויהודים עובדים את האדמה כאכרים טבעיים, לא תוכל בכל זאת להציגם כשינויים בסדרי מעשי בראשית וכי תוכל להשיב את הטבע אחורנית, והיה עובדא באתר הנסיכים שבא לבירתו בירחי הקיץ והוא יושב בעגלות חורף הרתומה לדובים, כפזרו מראש על הדרך מלח כאפר, הגה הדוכים משכו את

העגלה בכח שריריהם המבעים, העגלה נחלקה על המלח לפי חקי התנועה המבעים והנסיך ישב בעגלתו ככל חקי המנוחה המבעים — ואחרי כל אלה, המסע בכלל הוא דבר היוצא מגדרי המבע, שלא ראינו כמוה לעולם, אבל באמת גם המבע בעצמו יחלק לסוגים שנים: למבעי ולמלאכותי. בננות החורף שבארצות הצפון יגדלו פרי ארצות הנגב ככל חקות המבע ובכל זאת הנן בעצמו הוא מלאכותי ואם חסור ממנו יד העובר ועין הצופיה עליו, יתפך בין לילה לתהו ובהו. הקולוניות עוד לא עמדו בנסיון להתקיים אפילו שנה אחת, בלי עזרת היד הגדולה והרחבה המוכנת עליהן מלמעלה — יד הנדיב מפא"ר — ואל יתהלל חוגר כמפתח!

ההרגל הוא כמבע שני, יאמר משל הקדמוני, וקל וחומר ההרגל שבא לו להאדם בירושה מאבותיו ואבות אבותיו כעשירות דורות מלפנים, חיי העירנות שהרגל בהם היתודי על ידי מסבות ההיסטוריה השונות, חתמו אותו בחותם העירני: לבחור המיד בעבודה כזאת שמתן שכרה בצדה, היום לעשותה וגם היום לקבל שכרה — ולהתרחק מן האכזרות ועבודת האדמה שמפולה מרובה ושכרה למחר שהוא לאחר זמן. כבר בימי חכמי התלמוד נראה את השקפתם על עבודת האדמה ביחוסה אל המסחר: „רבי אלעזר חזיא להתוא ארעא דשדי ביה כרבא לפותיא, אמר ליה אי תשדייא לאורכיך הפוכי בעיסקא מב מינך" וכו' וכו' (יבמות ס"ג) — אף על פי שהיהודים עוד לא התרחקו אז מהקרקע בהחלט. ההשקפה הזאת לא באה להם מפני שהם בני אברהם יצחק ויעקב — אלא מפני שכבר מעט את דרכי חיי כל העירונים העוסקים במסחר שפרנסתם ברוחה בערך מפולס „ומאה זוזי בעיסקא כל יומא בשרא וחמרא ומאה זוזי בארעא מילחא וחפורה ולא עוד אלא מגניא ליה אארעא ומרמיא ליה תיגרי". כמעשים בכל יום נראה גם עתה בימינו, כי האבר הכפרי אשר בא פעמים ושלש בחדשי החורף לבקש עבודה ומשכורת בהעיר הקרובה אליו, יתהלל לאט לאט אל חיי העירנים וקשה עליו לשוב עוד אל אדמתו לעבדה ולשמרה; על כן יעזוב האיש את חלקו בנחלת אבותיו בכפר, בעד אחיו שלא מעט עוד מעם חיי בני העיר — והוא ישאר על מקומו החדש לעשות בכל מלאכה כבדה ונמכזה, אבל מה לנו לבקש אחרי המשלים מרחוק והנה לעינינו אלה הסופרים החכמים והמשוררים, הדורשים כל היום בשבת החיים הפשוטים של האבר הכפרי ותהלתו בפייהם — והם בעצמם יתגלגלו תחת שואה בהערים הגדולות, לבקש אחרי עבודה ומשכורת לחיי שעה. אנא לא חכימא אנא ולא חזואא אנא ולא יחידאא אנא, אלא גמרנא וסדרנא אנא וכן טורין בבית מדרש החיים כותי: בן הכפר ימשך לאט לאט אל הכרך, אבל לא בן הכרך — אל הכפר! כאות על ידינו, היא „שאלת

הפועלים" המטרידה את ראשי יועצי המדינה חכמי הכלכלה ואוהבי העם, למצוא לה פתרונים, השאלה בכלל דומה היא אל "שאלת היהודים" בכל תכונותיה. ההמצאות הגדולות בחרשת המעשה והתפתחות דרכי המסחר במדה מרובה, עשו את המלאכה והמסחר כדגו הים — הגדול ובלע את הקטן. "המסחר-הקטן" יצער לאט לאט ונבלע הוא בלוע "המסחר-הגדול", עד כי יחדל להיות עוד לענף חיים לרוב אחינו שהתפרנסו ממנו עד כה. כן "מלאכת-היד" אברה את ערכה ונבלעה בגלי הגלגלים אשר בבתי "חרשת המעשה" הגדולים, עד כי ירבו מעתה מספר מבקשי העבודה על מספר נותניה — "ושב שני דה שוב עא ואבא דאומנא לא חליף". ובכל זאת לא מצאנו בכל מבקשי הפתרון לשאלת הפועלים, דאישתמיט חד מינייהו להראות על חלומות באספמיה ולהעמיד שם את הפועלים היתרים על הקרקע — אבל מבקשים את הפתרון במקום שגולדה השאלה.

על פי הצעת כל הדברים האלה, נראה עד כמה שנו וישנו אלה הסופרים הנלחמים זה בעשרים שנה: בהעלותם על אופק העתות את "שאלת הישוב בארץ הקדושה", להעמיד אותה כפתרון נכון "לשאלת היהודים" אשר התעוררה להגלי הפרעות — וכמה גדולים דבריו חכמים באמנם: "כל מה שיאמר בעל הבית עשה חוץ מצא"! הפרעות בשקן לעצמן לא הסבו כל כך נזק לבית ישראל בכלל, במדה כזאת שהסבו תוצאותיהן. האשה החכמה והמוזשבה בדעתה, לא תרבה רעש ותלונות באוני שכנותיה על אישה הפורע לפעמים פרעות בבית בשעת כעסו — בידעה מראש שעל כל פנים הוא אישה ואב לבניה והוא גם הנותן לחמה ומיטה, בעוד שרחמי השכנות המה רק לפי שעה ואין לסמוך עליהם בשעת הדחק. הפתרון המדומה שמצאו הסופרים בעת ההוא קלקל בשתים: התקוה מחוץ הביאה עד המשבר הרבה משפחות, הצריכות עתה לרחמים מרובים לרפא שבריהן, והיא אוש בפנים הפך את הפרעות העוברות ואת החקים הזמניים — לקבועים וקיימים. יגון עצב ומר יתעורר בנו בקראנו למשל בספר החשבון השני, שם יתפאר היעד כי נתן בתולדות בלי רבית להאחים פלוני ופלוני סך 1125 ר"ב לבנין בתים — ואנחנו ידענו את תולדות האחים הנכבדים האלה. הם המביעו בחלקי הארמה אשר להם שם כמה עשרות אלפים ר"ב, עד אשר מרוב יגון ויאוש עברה על אחד מהם רוח רעה ונפקד לא כפקודת כל אדם — ועתה נצרכה המשפחה להמיכה מזהיר. עוד נקרא שם מעל החשבון, כי נתנו לאלמנה פלונית מקלוגיא אחרת, המיכה בסך 48,75 ר"ב. זכרים אנו כאשר נסע בעל האלמנה הזאת והוא היה איש אמיד, לקנות האחיות בארץ בערו ובעד שילחו ותתקנה הגעימה אשר שעשעה לפניו לשבת שם תחת גפנו ותחת תאנתו —

ועתה הפנה אלמנתו בבקשה להמיתה מאת הועד. הוא הדבר אשר אמרנו למעלה: „חברת ההמיתה נוסדה לכתחלה רק לתקן מעט מה שקלקלו הקודמים לה בדיעבד“.

„גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים שנתנבאו להם לישראל, שכולם לא החזירום למושב ואילו הסרת טבעת החזירתם למושב“. לדאבון לבנו מוכרחים אנו להודות, כי „אסור הכניסה“ לארץ ישראל מטעם הממשלה התוגרמית הביא טובה לישראל, הרבה יותר מכל הסופרים אשר התנבאו במחנה להלהיב לבותם לבוא ולהתנחל שמה. בולמוס הכניסה אחזה בכל פנות העם הנלהב לפי שעה, עד שראינו בעינינו הרבה בעלי משפחות אשר לא נגעה בהם יד הפרעות כלל, עזבו את עסקיהם פה וילכו לזכות בהעושר השמור להם שם — והכל על פי חשבונות חכמי האיגנומיה שאחורי תנורי בתי המדרש בערים הקטנות. ולולא „אסור הכניסה“ אשר עמד פתאום לשמן על דרכם, מי יודע כמה אלפי משפחות התגלגלו שמה תחת שואה — עד כי „חברת ההמיתה“ לא יכלה להושיע, אפילו באותה הסדרה המעטת שהיא עושה עתה? גם זאת עלינו לדעת, כי „חברת ההמיתה“ ממין הזה — הפסדה תמיד מרובה על שכרה. נבאר את דברינו. חברות המיוסדות לתכליות: „בקר חולים“, „מושב זקנים“, „יתומים עובדים“, „אלמנות עניות“ וכדומה, הן הנה בודאי תביאנה לתכלית הרצויה ושכרן מרובה. האדם לא יחלה לכתחלה, בהסמכו על חברת „בקר חולים“ אשר בעירו שתסעדה בימי חליו; איש לא יזקן בלא עת בכדי למהר ולבוא אל בית המושב לזקנים; וקל וחומר כי אבי המשפחה לא ימות לכתחלה ולעזוב את אלמנתו ויתומיו על חסרי בני עירו. אבל לא כן היא „חברת ההמיתה“ הכללית והסתמית, המיוסדת בעיקרה בעד אנשים שאינה מכירה אותם והמה בריאים ושלמים רק מחוסרי פרנסה, היא תעמים על צווארה עול אנשים כאלה שאי אפשר לדעת, אם לא נעשו לכתחלה מחוסרי פרנסה — בהסמכם למצוא על ידי החברה פרנסה קלה וטובה מהראשונה?

חלילה לנו לחשוך את כלל ישראל לרמאים וגם כבר אמרו: „בואו ונחזיק טובה לרמאים“, אבל טבע בני האדם הוא שמביאם לידי כך. את המשפט: „לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש, אלא גדול וסמוך על שלחן אביו זהו קטן; קטן ואינו סמוך על שלחן אביו זהו גדול“, אמרו רבותינו לא על דרך האגדה — אבל קבעו אותו כיסוד להלכה. משפט הנוקב ויורד לתהום רוח בני האדם בכל דקות הרגשתם! האם לא נראה בעינינו את אלה הפעושות הקטנים, אשר לא נסו להציג כף רגלם בעצמם על דרך

החיים — והנה בין לילה נתבגרו ונתבכרו במוות עליהם אביהם או אמם אשר נשאים בחיקם. ולעומת זה נראה את אלה האנשים הלוקחים חלק בעסקי אבותיהם ומתפרנסים על שולחנם, הם לא יתבגרו גם עד זקנה ושיבה ופוסחים על שתי הסעיפים, בכל דבר קטן או גדול הבא לפניהם. כחזיון הוזה ראינו בעינינו בקיץ תרמ"ב בעיר ברלין, בהוסד שמה, "ועד התמיכה" לאחינו הנודדים מרוסיניה לאמריקא בימי הפרעות שם. אלה הנודדים אשר לא סמכו עצמם על הועד ונסעו הלכו על דעתם לברם, המה מצאו למו איזה אחיזה באמריקא — ולא עברו ימים מועטים וכבר שלחו גם מספר שקלי כסף לפרנסת ביתם. אבל אלה אשר נסעו באמצעות הועד ואשר נהלם שמה גם בלחם, המה שבו כאשר הלכו ועוד תלונות בפיהם על הועד כי התאכזר לאחיזי הנודד ויעבדהו בפרך — וחזרו לביתם גם כן על חשבון הועד. הסבה היתה פשוטה: אלה הנודדים על דעת עצמם כבר לא היה להם בביתם כל שמץ תקוה לפרנסה, על כן יצאו לאמריקא כמתיאשים מארץ מולדתם — ויגעת ומצאת תאמין. לא כן אלה אשר באו להעזר על ידי הועד, רובם ככולם לא זו מבינים לכח חלה רק לשמועה הבאה כי יש שבר בברלין, אבל עוד לא אפסה להם כל תקוה בארצם — ועל כן יצא מה שיצא. ובאמת כאשר דרשנו וחקרנו מפי המון הנודדים, אשר התקבצו והתאספו בעת ההיא בברלין, על תולדותיהם ועל מצב ערי מולדתם — נודע לנו כי כמעט כולם לא ראו בעיניהם כלל את פורעי הפרעות, וגם עוד יש להם תקוה להתפרנס בארץ מולדתם, אם כי ברוחק.

דבר הלמד מזה, כי השאלה: להעמיד את היהודי על הקרקע באמצעות ועד התמיכה, היא כמופרכת משני צדדיה. מצד האחד, הוא כנגד חקי טבע בני האדם להפוך את העירוני לאכזרי, כאשר אמרנו למעלה, ומצד השני, אפילו אם היה טבע היהודי גם מסוגל לאכזרות, לא בנקל הוא להעמיד את האדם על רגליו על ידי תמיכה מבחוץ — וכגדול הסמך על שלחן אביו לא יתבגר לעולם וישאר תמיד כקטן הצריך לאמו — לתמיכה! על אמתת דברינו, יבואו ויעידו חשבונות הועד המונחים לפנינו, הקולוניא "נדרה" נוסדה בשנת 1885 וחובבי ציון הראשונים כבר הוציאו עליה דרבה אלפים ר"כ, בטרם עוד גכנסו תחת חסות הועד האודיסי. ראשית מעשי הועד בשנת 1890, היתה לשכלל תשעה אכרים מבני הקולוניא הזאת שנצברו לתמיכה בעת ההיא, והוציאו עליהם בתקופה הראשונה כסף 22000 ר"כ. בסוף חשבוננו יחתום הועד בדברים כאלה: "הועד חושב, כי בנוגע להקולוניא נדרה מלא את חובתו בשלמותו וכי הקולוניא הזאת אשר רק בעזרת החברה העמדה על בסיס נכון ותגיע למצב הגון

תעיד נאמנה, כי הועד בעבודתו השתדל בכל כחו להגיע אל המטרה האמתית של החברה" (צד 10). אבל כנראה מלוח התוצאה, תקות הועד לא נמלאה ושמתתו עד ארגיעה, כי עוד היה עליו להוציא על אכרי גדרה, בשתי תקופות הבאות אחרי הראשונה, בערך 14000 ר"כ — וכנשמע, עוד השתדלו האכרים בימים האחרונים להשיג הלואה מחברת יק"א, בכדי לשלם בזה את חובותיהם הראשונים וע"י השלח, כך ששי, (צד 84). סוף דבר, הקולוניא גדרה עוד לא זכתה לבסים נכון ולמצב הגון, גם אחרי שעברו עליה שנים חמש עשרה ואחרי שפזרו עליה הרבה עשרות אלפי שקל כסף — והתוצאה הזאת נראה בכל הקולוניות שם: בין אותן המעטות הנתמכות על ידי הועד בעין רעה כמעט, ובין אותן הרבות הנתמכות בעין יפה וביד רחבה על ידי הנדיב הידוע.

אמנם כן, בימים האחרונים נחל להגיש כעין איזה נסיגה לאחור ברעיון הישוב בארץ ישראל. תחת אשר בראשית התנועה העמידו כל הדורשים בשבחו, את התועלת החמרית בשורה הראשונה ואת הרוחנית שבו בשורה שלאחריה, הפכו עתה את הסדר — קול הקולמורא ותחתית רוח ישראל מחריש את האזנים ורעיון הישוב בעצמו צעד לאחור וקול מליו נחבא. עקבות הנסיגה הזאת נודעו גם במעשי הועד — עוד לא עברו עליו שלש שנים כשני שכיר והנה נראה בלוח תוצאותיו להמיכת, "בית הספר ביפו", סכומים אשר גם הממשלות האדירות לא תוציאנה כאלה על בתי ספריהן, כאשר הראינו למעלה. אבל פה הלא תתעורר השאלה: בת יתרו מי התיר לך? לא נתפלא על הסופרים, אם אתמול אמרו כך, היום אומרים כך ולמחר יאמרו כך, כי רוח הוא באנוש ולכל אשר יחפוץ ימנו; אבל ועד העוסק בכסף נדרים וגדרות של אחרים ושל חברה ידועה, האם רשאי הוא לשנות מהפרוגרמא שלה על פי חפצו לבדו? ולא עוד אלא שהשניים האלה יהפכו משרש את כל הפרוגרמא מעיקרה, כי כאשר אמרנו: השכלה אינה מביאה לידי אכרות ואדרבה עוד תרחיק את האדם ממנה. וכאשר ראינו כבר מהנסיין, רבים מבני ומבנות האכרים יעזבו את עבודת אדמתם ויצאו לאירופא להכנס שמה בבתי מדרשה הגבוהים וע"י לוח, "אחיאסף", שנה שביעית, (צד 5—104). ומה נוכל גם להבין, עד כמה הביאו אתם מביהם קולמורא עברית וכמה יקנו בה שלמות בהגלותם למקומות התורה על גדרות שפרע וסינה? אמנם ראינו מוסדות הרבה יחידיות וצבתיים, אשר ברבות הימים עם מות בעליהן ויורשיהן הראשונים, תמות אתם גם אותה המטרה הראשונה שעליה נוסדו והמוסדות תחלפנה שמלות חדשות — לפי רוח העת החדשה. אבל לא כן, "חברת התמיכה" המתקמת עוד בתוך קליפתה

דראשונה — והיא כבר תוציא אפרוחים כאלה, אשר את אביהם לא ידעו ואת אחיהם לא יכירו?

בית הספר ביפו לא ללמד על עצמו יצא אלא על הכלל בלו — ממנו גובל לדון ולהבין את רוח החיה באפני החברה ואת המטרה הכללית אשר אליה תוליקם. אם הבנים לא יחונכו על דרך בני אחרים פשוטים — בדת ועל פי מסרת אבות — הלא אפשר לראות מראש את הדוח אשר תשלוש בהקולוניות לימים יבואו, כי על כן לשוא יתאוננו הסופרים כל הימים, על אשר יעמדו העם מנגד להחברה וכי לבו רחוק מחיבת ציון; אבל לדעתנו אפשר לדון מהפרכים המעטים אשר עוד נותנים לה יד, על החיבה היותר בין הכלל בלו לכל דבר הנושא עליו חותם ציון. נצייר בדמיונו כי חברה „כל ישראל חברים“ או „מרבית השכלה בישראל“, נסתה להציג קערות בערבי ימי הכפרים לגדבות; האם תמצא ידה לאסוף אפילו פרוטה, או לכל הפחות כי תמצאנה הקערות ידיו ורגליו בבית המדרש? אבל לא כן הקערות עם הכתובת שעליהן: „לישוב ארץ ישראל“, הנה כאבני חן למשוך את לב היהודי אליהן — ואף על פי שנדבתו לא תלך אל המטרה הרצויה בעיניו, בכל זאת חיבת הקודש מכשירתן! האם לא כצחוק הוא לראות את פלוני ופלוני בעלותו לספר התורה, ונדב כך וכך לבית הספר ביפו — לבית ספר אשר בו ירמסו את ספר התורה ברגל (מעשים שהיו!)? כמשל האשה היושבת בחיק בעלה ונשבעת בחיי אהובה! אמנם מהנדבות המיוחדות לבית הספר אין רע כל כך המעשה — על כל פנים יודע הנותן לסמך הוא נותנה; אבל לפרוש רשת לרגלי אנשים המומים להעמידם על הפרק בשעת חסומם ולהשתמש בתמימותם למטרה המתנגדת לרוחם בעיקרה — המטרה הזאת עם כל קדושתה בפיה לא הוכל לקדש אמצעים כמו אלה.

* *

*

אם נחפוץ להגביל כל פרטי השגיאות ההנהגה המקיף את כולן, אז נראה כי היא רק שגיאה אחת מרכזית אשר שנו מראש בהכסיפי פעולתם. כנודע ישנם דרכים הרבה בהכסיפי המלחמה, אבל ביסודם המה שנים: הדבוק והפזור. לפעמים טוב הוא לאנשי תחיל להדבק איש באחיו ולעלות יחד כחומה, אבל כשהשעת צריכה לכך עליהם להתפזר ולהתרחק זה מזה. הגמיונות ההיסטוריים הורונו, כי התכסים הטוב לישראל בהלחמו בעד קיומו הוא הפזור „וצדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שפזרן“.

לא נשא דע למרחוק ונקח למשל את החברה „כל ישראל חברים". היא אחזה בתכסים הראשון: הרבוק, אבל לא עלתה בידה כלום; ואדרכה בהוציאה ראשה ורובה מחוץ לסוכתה, הרעה שם הרבה מאשר הטיבה. לא עברו ימים מועטים וכבר ראתה כי אין שרש וענף לכל מעשיה אלה — ותהפוך את מרכבתה לרדוף אחרי ההשכלה, והשכלה, זה הוא השם המשובח והמפואר בפי כל ואשר כל הרוצה ליטול אותה כעטרה לעצמו, הוא מתגדל בה. השכלה, אשר כשהיא לעצמה בוראי טובה היא ויפה להפרט, בזמנה ובמקומה ובערכה; אבל עדין מוטל בספק אם תביא תועלת לכלל ישראל, אם ננביה אותו לערך גבוה נגד העם אשר בתוכו הוא חי. זה ספר תולדות החברה „כל ישראל חברים": בראשונה פוליטיות ומדינית — ובאחריתה בתי ספר בארצות הקדם ובית ספר לעבודת האדמה במקוה ישראל. ואלה תולדות הציונות בכלל וגוניה השונים: בראשיתה ישועות ונחמות לכלל ישראל — ואחריתה בית ספר ביפו והשכלה או קולטורה בלע"ז.

בקצרה: השם „חיבת ציון" נשאר רק כשלט חדש על „חנות ההשכלה" — שבעליה ומיסדיה הראשונים פשטו כבר את הרגל. ורק בזאת האחת נבדלו אלה האחרונים, כי בעוד שהראשונים הכניסו לחנותם על כל פנים גם קרן קימת — תורה במדה מרובה וגם יראת שמים במדה לא מעטה — ורק במשך שנים ושלשה דורות כלו את קרנם הם וגם קרנם של אחרים; אבל אלה האחרונים יסתפקו בהחנות הריקנית שנפלה להם בירושה ויהלו עליה השלט החדש — חיבת ציון!

ח. השקפה.

בשעה שהצמועים באים לעקור את הכל מהתורה והדת. בשעה מסוכנת כזו, לא רק מצוה היא לפרסם אותם ואת מעשיהם ומחשבותיהם, כי אם חובה. ולכן דעו אחב"י, כי אותה הרוח שיצאה לפני מאה שנה בברלין. במענת השכלה ובאמתלא של למוד המקרא על דרך הפשט וההגיון, ובחבת לשון הקודש ובצירוף הבטחה ותקוה כי היא המשוך עלינו חוט של חסד ותמיצא לנו מנוחה שלמה בין שכנינו, עד שהביאה את בני ישראל באשכנז לתקן את דת ישראל וליסד קהלות רעפארטמארין והסיתה והדיחה רבים מישראל להתבולל בין העמים, ולא פסקה להבטיח לנו השקאת זכויות ואהבת העמים עד שהביאה עלינו את הבהלה והשנאה מהם, ה' ירחם; אותה היא בעצמה, שהאפילו עליה, המתכנים עצמם משכילים, בסלית שאולה מהלאומיות שהיא זרה לאומתנו, שצבעוה בצבעים של ישוב ארץ ישראל וחבת ציון שאהבתה תקועה בלב כל אבליה מעולם. וכחוששים לתקנתה של האומה והדת, התחילו לדבר בסגנון מתקבל על לב התמימים באופן שיהא נח להם לעקור עקרי האמונה בנעימה קדושה, שלתכלית זו המציאו להם לשון רכה ונעימה שממתקה הארס של מינות, בכדי שינעם לחכם של הנגדרים אחריהם לשם חבת ציון, מתוך חסרון הכרה בהם ובמחשבותיהם.

קשה לישראל הכתה הקטנה הזאת, שאין בה רק כשמונת אלפים חברים שרובם אינם משתתפים עמם אלא מפני שבך היא המאדע היומנית וכך נאה להם. קשה היא הכתה הזאת מכל הכתות שקמו מתוכנו לבטל חזרת ומצות: המכנים עצמם חובבי ציון, ממללים לצד עלאה בכל טמ"ע שבישראל כל מה שלבם חפץ, ובעלי מכת"ע שמתפארים בסבלנות, ועמכת"ע שלהם פתוחים לכל להשמיע דעתו, אינם גותגים מקום במכת"ע לשום בקרה, עד שכל המוענים נגרם במשהו או מגלים קצת ממעשיהם ודרכיהם, קופצים עליהם הסופרים מתוך מכת"ע המיתרים להם וזילא ושכיתא ופריצא להו, להעמידם בעיני העם כשונאי ציון, היוורדים לחיי האומה, ומכנים אותם וכתביהם בשם כותבי וכתבי פלסתר, באלו היו המועטים האלה מאושרים ומקיימים בגושפנקא של כנסת ישראל, לעומדים בראש האומה תלילה, ואף

ע"פ שמחשבותיהם בולטות מתוך דבריהם המשתמעין לתרין אנפין, ולהעמיד את האומה אך ורק על הלאומיות שלקחה מהמקולקלים המעטים שבאומות, יבאשר כך מוביחים מעשיהם והנהגותיהם בעניני הדת, שהם מקיימים בעצמם כפי שהם דורשים לאחרים, אף על פי כן הם מעיזים להתרין נגד כל מי שמגלה קצת מדרכיהם בכל אותה התקיפות שהם רגילים בה לפסוע על ראשי עם קדש לתכלית השרשת האידעה בלב העם. וכמה גדולה היא התקיפות שהם משתמשים בה נגד המהררים אחרים! הם, שהתקיפות והוצאות שם רע הן האמצעים שלהן, שבכחן נותנים חתיתם בקרב האומה, ורק הקטיגוריא העטופה במליצות, היא הכח המחזיק שלהם; הם, שכל ימיהם כחגים, שמחים בתיאטראות ובכל מושב לצים, ועושים הלולא וחגגא גם בהשעה נאב, הם פוסלים לאנשי צדיקים, הכתאכלים על ירושלים, ומקדישים ימיהם על התורה במהרה בשערי ציון, השערים המצוינים בהלכה, שרק מהם הושטה ישובה של אה"ק, ומכנים אותם מלשינים ודלטורים! ואף על פי כן הם כל כך בקיאים בהטעאה ואונאה, עד שהוליכו שולל גם איזה דרשנים דברנים, שלא שמשו כל צרכם, ופיהם עם המתכנים חו"צ בעצה אחת, מפני שהם מפרסמים ומנשאים את האפרוחים הללו לגדולי ישראל, כידוע, ועל ידי זה מועים התמימים והצעירים לחשוב כי באמת יד גדולי ישראל האמתיים באמצע.

אין אנו באים בוכחים עם הכתה הזאת, רק קוראים אנו אל אחבי' התולכים בתורת ה', שהם רוב מנין ורוב בנין האומה שלפניהם, אעפ"י שאי אפשר לפרש בכתב האיכות והכמות מדרכיהם ומחשבותיהם של הכת הזאת, אף על פי כן יספיקו למבינים דבר מתוך דבר, ממה שאנו מביאים בזה מקצת מדברי העומדים בראש הכתה במאמריהם במכ"ע ובחבורות, ומקצת מהודאת הספונים והחשובים שבחובבי ציון בעצמם, שלא ראו את הנולד, ולא ידרו בתחלה לסוף דעתם של כל הכתה שלהם, ושמועים עוד עתה כי אפשר להיות באופן אחר לולא חבריהם שקלקלו. וכלום יש עדים נאמנים מדבריהם של ראשי הכתה ומאלה החובבי ציון בעצמם במאמריהם שאנו מביאים. וראינו צורך להעיר ולפרש באיזהו מקומן, במאמרים מוסגרים על כונת דבריהם של הכתה, מפני שהם מסתירים כונתם בצביעות לשון מרמה. והקוראים יוכלו לעמוד על אמתת דבריהם כשיקראו בשלמות מתוך ספריהם, ואז ידעו להזהר ולהזהיר הגדולים על הקטנים, ויקים בנו ובא לציון גואל וגו' ואני זאת בריתי אותם וגו'.

מכתב לכן יהודה מו"ל הצבי (שבשכילו הרעישו תבל ומלואה) אל בעל

השחר, בהשחר שנה עשירית צד 242: כי הגה אם קוה נקוה עוד להגאל
 בו' עלינו לשית לב אל אשר ידו העם הזה אחרי קומו לתחיה (הערת המעתיקים:
 שקר יעקב אבינו לא מת, ר"ל כנסת ישראל לא מתה מעולם, גם בכל
 המוצאות אותם בגלותם חיו חיי הנצח וגם חסידי האומות מורים על ככה
 ובגלותנו על אדמת זרים עשינו החיל והחוסן השני תלמודים וכל ספרותנו
 הק' של רבותינו הראשונים עד האחרונים שרק המה חיינו ואורך ימינו
 ונצחיותנו, ורק קמני אמונה ובזיוף וסמיות עינים עמלים להטעות את בני
 הנעורים והתמימים במושגים כוזבים כי רק השפה וההסתוריה המה יסודי
 הלאומיות ורק המה כל חיינו, לכן בראו סגנון כזה כי כמתים היינו ועל ידי
 רעיון הלאומיות שבראו על ידי השפה וההיסטוריה יקומו
 העם לתחיה, וזה הוא אבן פינת שיטתם, המעתיקים). אם כמתים
 אנחנו היום חיו נחיה מחר בו' אם שפות נכריות אנחנו מדברים היום, מחר
 נדבר עברית, הלא זאת תקות הגאולה, ואחרת לא ידעתי בו'. ולולי חשבתי
 כי סבות רבות הסבו בהריסת ארצנו כי עתה אמרתי בפה מלא כי ירמיהו
 הגביא דרס את ארץ מולדתו ויתננה בידי זרים. בשגגה עשה זאת כי אולי
 באמת חשב כמחשבתך, אדוני, אך המוב טוב לנו כי עשה זאת בשגגה
 מאשר עשה בודון: הקמן שבר האומה בבוא נבוכדנצר בשערי ירושלים
 בשגגת ירמיהו משברה בבוא מיטוס בשערי העיר הזאת בודון יוסיפוס פלאוויוס?
 ההיתה גם מחשבת ישעי' הראשון וגם השני (החלטתם הכוזבה כי מקפ' מ'
 הוא ישעי' אחר בימי החשמונאים, המעתיקים) כמחשבות ירמיהו? הכמיהו
 חשבו גם זרבבל ונחמיה? אך אעזוב נא את דברי הימים האלה הרחוקים
 ממנו מאד בו' אחרי אשר לא נותרו לנו מהעת ההיא בלתי דברי ירמיהו,
 ודברי יתר הנביאים כשמעיהו הגלחמי אחב בן קוליה וצדקיהו בן מעשיהו
 אבדו ולא נותר מהם דבר (גם רשעי העמים לא נועזו לחשוב את נביאי
 השקר הללו לנביאי אמת ורק לשיטתם כי אין כל קישור ורוח קדושה בעולם
 וכל גאם בשם נביא יקרא למו, ע"כ את נביאי השקר הללו יחשב בשורת
 אחת עם נביאי האמת, המעתיקים), ומה יועילו איפוא כל המשפטים והסברות
 בו', דת היהודים הוכל להאריך ימים גם בארצות נכריות, שנו ישנו פנית
 לפי רות המקום והזמן, וכגורל כל הדתות יהיה גם גורלה ויסכר פי דוברי
 שקר) אבל האומה היה לא תהיה בלתי אם על אדמתה בו' עכ"ל.

הערת מו"ל השחר לתשובה לבן יהודה, וו"ל: ואם יאסרו למשל לנו
 היום הגה ארצכם לפניכם קחה ושימו בה כטוב בעיניכם, יסרו בה ממלכת
 כהעולה על דוחכם ושימו עליכם מלך אחד מאתכם והיו אדוני ארצכם
 כחפציכם באין פוצה פה ומפצף, אך בתנאי קמן כי תמירו את אמונתכם

באמונה אחרת, מה תאמר בן יהורא ידידי הנקבל את המתנה הגדולה הזאת במחיר התנאי הזה, הן לשיטתך בוגד יהיה האיש אשר ימאן לקבל זאת, כי מה לנו ולהאמונה והתורה ורוח ישראל אם ארצנו בידנו תהיה כו' עכ"ל.

על דברי בן יהורא אלה משיב המזכיר של חובבי ציון ליליענבלום בהשחר שנה הנ"ל חוברת ה', וז"ל: הנה דבריו בנוגע לירמיהו אינם אלא חוצפא יתירה כו'. מכל העומדים בראש עמנו שנזכרו בתנ"ך הננו רואים אך שלשה אנשים גדולי הנפש וישרים בכל לב, משה ירמיה ונחמיה, ממילא מובן שאינני מדבר לא על בעלי מופתים ומקבלי פדיונות, ולא על בעלי מליצה וחזיו חזיונות כשמואל ואלישע מעבר מזה, וישעיה הושע מיכה כו' מעבר מזה עכ"ל. (הנה זה הוא הבן יהורא שגם בעל השחר מפרש כונתו הגלויה כנ"ל ובגללו הרעישו חבריו תבל ומלואה, ואמרו להרוס ע"י דלטוריא את כל ישוב הפרושים שיסרו רבותינו מעולם, ובן יהורא הצדיק וכל הרבנים החסידים שמה הרשעים, וזהו שטת ליליענבלום העומד בראש הישוב כי ראשי גביאינו היו רק מקבלי פדיונות ומליצים כו'. הגירו נא קוראים אם שמענו גם מהגורעים של מרשיעי ברית דברי בלע כאלה כמו שמשמיעים ומפרסמים ברכים אלה העומדים בראש התנועה של רעיון הישוב ועוד מעיונים פנים להראות לעיני בני עמנו כעומדים בראשי האומה ודואגים לעתידותינו אשר לו ח"ו לכשמותם שמעה האומה מעולם לא יכלנו להתפאר בנצחיותנו כיום הזה, ועתה צאו וראו מה שמפרסמים טובי החובבי ציון בעצמם ממעשיהם כפי שנעת'ק בזה. המעתיק), וז"ל ראש מיסד הלאומיים, "אחד העם" בהפרדס שנת תרנ"ד צד 4: "שאלת כל השאלות בחיינו הלאומיים הוא איפוא: היש תקוה ואפשרות למצוא תרופה למחלה הנושנה הזאת? היוכל עוד לב העברי לשוב ולהתנער משפלותו לשוב ולהתקשר עם החיים בלי אמצעי (ר"ל בלי התורה והמצוה. המעתיק) ולהשאר בכל זאת לב עברי, עכ"ל. (התבוננו נא קוראים! העם הצנחי החי על פי התורה זה ארבעת אלפים שנה — התורה היא אצלם עתה מחלה נושנת, ומה תעודתם עתה? לתת להעם חיים ככל הנוים, ורק שישאר בלבם שם עברי). וז"ל הנ"ל בהפרדס צד 5: "התנאי האחרון הוא העושה את השאלה קשה ביותר, את הדרך לתחית הלב בכלל ודאיתה לנו ההשכלה ברור שלפנינו לעזוב את האבות לנפשם, ולתקן לב הבנים בהשכלה אנושית על ידי החנוך והספרות כו' (באור הדברים ימצא בדברי יל"ג ביתר ביאור. המעתיק). וזרם של חיים כזה יוצא באמת בעת האחרונה מתוך עצם היהדות בצורת אותו הרעיון שאנו רגילים לקרוא בשם "חיבת ציון", כ"א זאת כל מנמתה להעמיד במרכז היהדות שאיפה חיה בלב לאחרות האומה, לתחיתה ולהתפתחותה החפשית לפי רוחה על פי יסודות

אנושיים כלליים בו, זאת היא כמדותה לי הדרך היחידה לשחר לב העם (ר"ל מהמסורה) ולשוב להביאו עם חיי העולם כולל מבלי לתת את צורתו העברית כופר חירותו". וז"ל, "אחד העם" בהפרס צד 61, "משנתפרסמו חזיונות ההיפנאטיזמוס אנו יודעים כי בתנאים ידועים אפשר להפיל תרדמה ממין מיוחד, וכשמצוים עליו לעשות איזה דבר לאחר יקיצתו בשעה פלונית איזה מעשה זר לרוחו ולרצונו הרי הוא מקיים אחרי כן את המצוה בשעה הקבועה לו מבלי שידע בנפשו, כי אנוס הוא לכך על פי מצותו ורצונו של איש אחר בו' לכן אפשר עוד לאמר יותר כי גם החברה כלה בכל דור אינה בעקרה אלא כלי תשמישה של רצון הדורות שקדמו לה, וההיפנאטיזמים הראשים המושלים בלו גבול ברוח היחיד והצבור הם איפוא בני עבר רחוק שכבר עלו עשבים בלחיהם לפני מאות או אלפי שנה, ועדיין קולם נשמעו ומצותיהם נשמרות ונעשות באהבה וכבוד, מבלי שידע האדם איה הגבול בינו ובינם בין שלו ושללהם", עכ"ל. (התבוננו, קוראים יקרים על הכוונה המסותרת הצפונה בההגיון הזה הבלתי צריך באור כלל).

וז"ל המשורר יל"ג: (היקב תרנ"ה צד 2) "ובין כה גרלתי ונהפכתי לאיש אחר, וממאמין נהייתי לבעל דמיון, אז רפהה האמונה בלבי ולא התגברתי עוד כאבי לקרוא את ה'ג עקרים בו'. שם צד 18 והגע בעצמך מה הגיע להם לישראל אלו היה השלחן ערוך להם לספר משפט המלוכה ואחד הרבנים יושב לכסא בו' בו', אולם אם יעלה בדעתם לומר דבר גדול ונכבד מזה, היינו לקנות אחוזה באו"ק ולהשיב שם אנרים מבני ישראל בו' בו', אבל תנאי אחד קודם למעשה התניתי עמהם: קודם כל יגרשו מירושלים ומשאר ערי הקודש כל היהודים היושבים שם ולא תשאר שם פרסה (מה תאמרו קוראים על גזירה כזו? המעתיק) למען אשר נוכל לקרוע לנו חלונות ולהעביר את הרוחות הרעות והמעפשים ולהשיב אורא דארעא דישראל המזכרים בו' בו'". (התבוננו הקוראים: המשורר יל"ג מציע לגרש הרבה רבבות נפשות מישראל בעל אדמת הקדש שהתישבו על פי תקנת רבותינו הקדמונים, ומה פשעם והמאמץ? רק יען כי המה שומרי תורה ומצוה במהרה, לבל יפריעו את הדור הצעיר מפריקת עול תורה בו' ועל הצעה הזאת שמח בעל המליץ ויריע: יל"ג בתור "חובב ציון" וז"ל: "ושמחתנו היתה בפולחן ומכופלת עת ראינו את דברי יל"ג אשר כתב לידיו דברים ברורים בדבר חיבת ציון, דברים אשר יל"ג חפץ כי יודפסו שלשים יום אחרי מותו" עכ"ל מו"ל המליץ. וכל קוראי מאמרי אחד העם וסימניה יכירו מעתה כי את אשר פירש יל"ג מפורש. עמלים המה להצפין והכונה במאמריהם בין השיטין... המעתיק)..

וז"ל החבצלת נוס' 43 תתרג"ד: "שלומי אמוני ישראל! בו' חקרו דער

וראו כו' שם עמלים להפר תורה, להשניאה בעיני העם ולהשכיחה מפי ורעם. אגודה נסתרה בשם „בני משה” נוסדה בעיר גדולה (ר"ל בעיר אדעסא. המעתיק) והיא הציגה לה למטרה לקעקע את כל הבירה ולעקור את דת ישראל משרשה. בראשה עומד „אחד העם” אחד מראשי סופרי המליץ, אשר הציץ ונפגע ונמע פרדס (ר"ל חברת שנתי בשם פרדס) ונכנס בו הוא ורעיו והם מקציצים בנמיעות נמעו שרי ישראל, קדושים אשר בארץ, את החומ המושלש אורייתא, וקוב"ה, וישראל המקשר את עמנו מיום היותו לגוי נתקו בזרוע רמה ולא יבושו להגיד בשער גלוי לכל: כי כבר עבר כלח על הגוסס הזה ועתה נוסח אחר לקח עמדתו, והוא: ארץ ישראל, שפת ישראל, וישראל חר הוא (עיין לעיל בדברי „אחד העם” בהפרדס) בעזרת מינות דמשכא התפשטה האגודה הזאת בין צעירי ישראל, לשכונת חשאים לה ברוב עירות גדולות, ובני ישראל נבשלים בה, סופריה חותרים חתירה מתחת לחומת הדת מפיצים ספרים וספורים בחצי חנם, בס ייהסו כל יסודי הדת והמצוה, וישליכו שקוצים על התורה המסורה, ובחצייה המשוכים רעל יפלחו את לב בני ישראל הנעורים, וימיתום מיתה רוחנית, בקצרה, משתמשים בכל אמצעים להתיר עולה של תורה, ולאסונן של ישראל הם הולכים ומתגברים, הרבנים כובשים פניהם בקרקע, ועשירים אחדים מאבדים רמיהם בס'.

ואלה דברי הבקרת שנרפסו בהם, „מגיני ארץ” ירושלים תרנ"ד: „המגלה שימת הלאומיים הללו שנתנו עתה סדרים להכתה ומתכנים בשם „בני משה” וז"ל: וכי תאבו לדעת מה היא המטרה אשר אליה ישאפו? וידעתם כי כל מנתם לזכות את ישראל במלכות האליל חשוכת הדת, הם אומרים עם אנו בתולדותינו, בקורות ימינו ובשפתנו, אבל תורתנו היא רק מקרה שקרה לנו, ולולא היה משה מחוקקינו כי מי שקם כמותו באומות העולם גם אז לא חדלנו מהיות עם ישראל. זאת היא התורה אשר ישימו לפני בני ישראל, ועל ברכי התורה הזאת יאמרו לגדל דור נולד אשר יקראו לו ישראל ועירא, כי רק דור כזה אשר תורה כזאת תורתה על לוח לבו, הוא יבוא אל הארץ ונאחז בה ויבחר עם בעמים, ולתכלית זו הקימו להם בית הספר ביפו בבת עיני של עורך המליץ, שאין לומדים בו לא תורה ולא נביאים כו'.

וז"ל מכ"ע החבצלת נומ' 50: „בני משה” האומרים להשכיח תורת משה מלב ישראל כו' הם התריבו את יפו, פרצו פה את גדר הצניעות, הנהינו בה מנהג הפריצות, הם התריבו את יפו, התירו לחלל שבת בפרהסיא, ויקימו בה בית ספר ללמד את צעירי ישראל לימוד נקי וקל, לדעת כי אין אלקים בארץ כו', הם מרעים ומשחיתים גם את מצב המוסרי של אחינו בהמושבות.

יש בהמושבות מורים מ"בני משה" אשר דבר בליעל יצוק בהם, והם מחנכים ומורים את תלמידיהם לפי רוחם ושיטתם אשר משחתם בהם. הם מסייתם ומדיחים את הגדולים לחלל כל קודש. אחד מהם שהיה פקיד בעין זיתים התחרה לפני יום הכפורים החולף כי אתו יאכלו וישתו ביום הכפורים כל הפועלים העברים אשר עבדו עבודתם שמה, וחפצו נמלא: הוא לא זו מהפועלים שמנה עשר במספר, כלם ילידי רוסיא בני טובים שלא חללו את קדושת יום הכפורים מעולם — עד אשר מלאו חפצו ויאכלו וישתו וישכרו עמו, בירבעם בן נבט עשה מיסד האגודה בית בטות ויקרא לטובי אגודתו כהנים לקיים מה שנאמר על ירבעם, "ויעש מקצות העם כהנים אשר לא היו מבני לוי" ובירבעם עושים בני האגודה ביפו למנוע את אחינו האכרים מעלות ירושלימה בו'. נועצו בני משה ויעשו עגל ביפו בו' במות ישחק הבינו בחול המועד פסח ביפו, ושבועות אחדים לפני הפסח כרוזא קרא בכל המושבות: חדלו לכם מעלות ירושלימה, הנה מיתארון ביפו עלו עליה וישחקו נערים ונערות לפניכם ושמחתם בחגיכם.

ח"ל מב"ע החבצלת נומ' 10: "ע"ד בית הספר שביפו, ממעל יכחשו בכל קודש כאשר לא בוש המורה, "נוגר" להגיד לתלמידיו כי משה רבינו עשה את כל המופתים במצרים ועל הים בערמה ובתחבולה. את מכת הדם הוריד מנבתי הררי אבעסיניען אשר שם אדמה אדומה כדם בו' אח"כ סדתי אל בית הספר שאלתי וישיבוני סוף דבר ענוני המקרא אמת והגמרא — ערמת התלמידים הרבנים, ח"ל הרב הגאון הצדיק ר' נפתלי הירץ הלוי אב"ד דק"ק יפו בהחבצלת נומ' 7 התרנ"ה: "ומאד אתמה על החפץ איך יאמרו בשם אוהבי הישוב? הלא כל דבר אשר למוכת הישוב הנהו יחזרו להפילו, ואשר אין להישוב מבוא עמו עליו ישימו את עין מבטם ויחגרו שארית כחם, כמו בית הספר ביפו שאם יממו אשיותיו לא יהי' נזק לישוב בו' אשר ירצו אנשים בני בלי שם לבלוע הלום הלום את כל נתח טוב וכל ההנהגה מבני עמנו, את הישרה יעקשו, ואת העקוב ישימו למישור", עכ"ל.

ח"ל ר' יחיאל מיכל פינס בהחבצלת נומ' 9 התרנ"ה: "לכבוד הרב כו' דוד שלמה סלאסמש מו"ץ בארעסא. מתוך דבריך, רב נכבד, ראה ראיתי למורת רוחי, כי ימי ההפלגה נתחדשו במחנה, "חובבי ציון" ואין איש שומע שפת רעהו בו'. הנקודה הזאת היא חברה קמנה אשר דואל, "אחד העם" לבארה ב, "הפרדס" ובהמליץ רכ"ח רכ"ט, ל'. החברה הזאת שמה חברה, "בני משה" והיא משתדלת לבוא למטרתה בתפשה בידה את כל הענינים הרוחניים לכל קדשי בני ישראל להתעסק, ועד היום השיגה את דבריהם האלה: א) ידעה הח' הזאת לפעול בתחבולותיה המרוקמות בסתר

להביא את עצמות ההנהגה של ועד התמיכה שבאדעסא בידה היא.
 (ב) ידעה הח' הזאת להפיץ בין העם ע"י עושי דבריה כי אין תקוה עתה
 להישוב החומרי מבלי אשר תלוה אליו הישוב הרוחני, אשר ע"ב אין להשתמש
 עתה בכל הכחות המקודשים ל"חבת ציון" אלא להמטרה האחת, והיא:
 להחינוך על יסוד חבת ציון... כו'. אתם המדברים בועד הזה, אבל לא אתם
 הפועלים, הפועל באמת יושב בקרן זוית, ומניח ידו על כפתור נעלם,
 והאופנים יסובבו, והמוטות יתרוצצו, והמכונה משתקשקת, והפעולה נעשית,
 ואתם אינכם יודעים מאומה, תדמו היות פועלים ואינכם אלא נפעלים,
 תאמרו להיות דוחפים, ואינכם אלא נדחפים כו'. יפו היתה מרכז חדש
 להישוב החדש והתחדשות הישוב הגשמי מבלי אשר תלוה אליה התחדשות
 הישוב הרוחני תבול בלא עתה, לכן השבילה חברת "בני משה" בשומה כל
 מעינה בבית הספר הזה לכוננו ולסעדו על פי יסוד הכללים שיצרה לה לפי
 השקפותיה. אך כמו כן צדקו החרדים על דתם ועל תורתם בדעתם את
 הסכנה הצפונה ביסוד הכללי האלה כו', או מי יכחיש כי בית ספר כזה
 אשר כל תעודתו היא לבטל את הכתב, ר"ל התורה מהיות מרכז לאומי
 ולתת תחתיו שאיפה חדשה של "חבת ציון" כי כמוהו בבית אבירן ואסור
 לכל איש ישראל לעבור על פתחו כו', אולם לא המורה האחד הוא הנדון
 כי אם השטמה כלה כו' והשטמה הלא היא להעביר כל קדש מישראל לעשות
 את התורה להיסתוריא, ודברי הנביאים לכנור שמנגנים בו משוררים כו'. אין
 אני חושדך חלילה ולא את חבריך היושבים אתך שמה, שמה תדעו את
 האמת ומעידים אותה על ההיפך, עדותכם ודאי אמת אלא על דרך מי שנשבע
 הכי אמר רב! כלומר לבך אנסה, כי יש אדם היושב בספינה ונשבע כי
 עדיין לא זו ממקומו והשבועה אמת אלא שאינו מרגיש שהספינה הולכת והוא
 הולך עמה, אבל העומד על החוף ונשבע שהאדם היושב בספינה הולך הוא
 גם שבועתו אמת ואמת לאמתה, כי לא על דעתו הוא נשבע אלא כמו
 שהיא הדבר בפועל".

מ.

סלוק הדעת.

על אלה אני בוכיה, ר' יהודה אומר על סלוק הדעת ועל סלוק השכינה.
צדקיהו עומד ורואה את בניו נשחטים לפניו ורואה אחרים מנקרים עיניו.
ולא היה לו להקיש ראשו בכותל ולמות, על אותה שעה הוא אומר ביום
ההוא יאבד לב המלך ולב השרים.

(מדרש חזקוני פרשה א'), [תולדות הרשב"א מזהר"ש בובער נ"ו].

על סלוק הדעת ועל סלוק השכינה בוכיה כנסת ישראל, על אלה
עינה יורדת מים בכל עת צרה ומצוקה לישראל ועל סלוק הדעת קודם לסלוק
השכינה.

כי שלושה סלוק הדעת לסלוק שכינה וקודמת לה, כי היא, הראשונה,
נורמת את השניה. סלוק הדעת היתה תמיד ראשונה לכל הנסיבות מסבבי
צרה ורעה לישראל, ובעקבותיה באה סלוק שכינה; לולא נסתלקה דעת
מישראל לא נסתלקה הימנו שכינה.

סלוק הדעת, הו! מה נוראים המלים האלה. מה רע ומה מר גורל
איש אשר קרעו אסון סלוק הדעת, המתנה הראשונה אשר בה חנן היוצר
את כל האדם מבחר יצידיו. "דעת חסרת מה קניית" במלים הקצרים האלה
כללו חז"ל את משפטם על גורל חסר דעה, מתולדתו ומטבעו, וגורא עוד
מגורלו גורל האיש אשר חננו ה' דעת ונסתלקה הימנו, וכגורל איש פרמי,
כן, או עוד יותר רע — גורל אומה שלמה אשר בעוניה כי רבו לקתה באסון
סלוק הדעת, המכלה ומבלה כל קדשיה ומחמדיה מימי קדם, ומושך אחריו
את אסון סלוק שכינה.

"אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שמות" אמרו חז"ל על
עוברי עבירה בכלל; אבל רב עוד ההבדל בין רוח שמות לסלוק הדעת; רוח
שמות כאשר נכנס כן יצא, ועוז ביד בן דעה להחנכר עליו ולהכריעו תחתיו,
אבל הדעת המסתלקת אין להשיבה, אין חכמה ואין תבונה עוד, אין עצת
להתקומם נגד האסון הנורא הזה ואין תחבולה להנצל ממנו.

אנשים אשר ראו את הדר ה' וגאוונו בראיה חושית, אלה אשר זכו לראות נסים גלויים בכל עת ובכל שעה, ובעת גלוי שכינה חטאו ויחמיו ויסבו באסון סלוק השכינה, היש מלים מבארים את חטאתם בביאור יותר נמרץ מהמלים סלוק הדעת?

על אלה אני בוכה — קונן הנביא או בשם כנסת ישראל, על אלה — סלוק הדעת וסלוק השכינה — הרים כשופר קולו בבכי וילל, ועל אלה עוד עין ישראל יורדת מים גם עתה, ואולי עוד יותר בעת הזאת אשר לא נשארה לישראל מכל מחמדיו בלתי דעת התורה אשר הגלתה אתו בגולה, והיא מסתלקת גם מרבים מיודעה, ובזרון או בשגנה הם מביאים על העם האומלל הגולה והנדה את אסון סלוק הדעת.

סלוק הדעת במלא מובן המלים, היא התנועה הציונית המדינית, אשר משכה רבים כרשתה, ובהם גם איוה רבנים אשר חננם ה' דעת, דעת התורה, דעת קדושת ישראל ותורתו, וגם הם נתנו יד למחוללי התנועה האומרים לקעקע את הבירה כלה, להעביר את ישראל על דעתו הקדומה ועל חובתו לדעת את ה' כי אין בלתו, ומבלעדו אין מושיע. כצדקיהו רואים הם את בני עמנו אשר הם נשחטים לעיניהם שחיטה מוסרית ואת התחבולות אשר יחבלו המחבלים לעור עיניהם, והם — ה' יכפר עונם — משתעשעים בשעשוע שחוק הנערים אשר ישחקו לפניהם. הם, היודעים כי שימתם לדעת שלומי אמוני ישראל שימת כליון האומה ח"ו, הם — לא כולם ולא רובם אך די בזיון אם לקו גם מקצתם — הם מרימים ידם מעל לבבם ואומרים: יבא הטוב מכל מקום! אך איה הטוב? הטחו עיניהם מראות את הרעה הצפונה אך במחשבת הבל הזאת? איה חכמתם? איה בינתם? אין זה איפוא כי אם אסון סלוק הדעת אשר חרש כנשר נעוריו, ובעל אותה שעה כן על העת והשעה הזאת נבא הנביא: כיום ההוא יאבר גו' ולב השרים, שרי התורה אשר לפי מצבם עלולים היו להיות מאשרי העם, וילכדו גם הם בשחיתותם, ויהיו מתעיו. על אלה אני בוכה, וי' יהודא אומר על סלוק הדעת...

מאת ישראל דוב פרומקין מירושלים.

* *

*

על אלה אני בוכה — מתאבלים כל שלומי אמוני ישראל — על סלוק הדעת של איזה מרבנים שקפצו בראש מתוך חבריהם להתחבר עם אלה שהכינום רע להם ורע לעולם היהדות, מהם בתמימות יתרה שאין בה להבדיל בין האור הגנוז בתקות ישראל העתידה להאיר על ציון ועל מקראיה, ובין האור המתעה אחרי ההתו ומהם ממעמים שונים מתשוקות ומגמות שונות, ומפני אסון סלוק הדעת לא יבינו, כי הכנוס שמתחברים להם משתמשים בתנא הרבנים כדי לעפר בעפר בתר התורה ולחלל לארץ נזר הדעת, ודי להם שם הרבנים הנותנים ידם לעקור עקרי התורה והאמונה, ולערער יסודי התורה על חשבון ציון וירושלים וגורמים להרבנים לעבור על לפני עור לא תתן מכשול, בי מי עור כההמון? ומי גרם לזה? — אסון סלוק הדעת.

על סלוק הדעת מאיזה רבנים ותמימים, מלשים עיניהם להכיר את משיח השקר המבטיח החדש, העטוף באיצטלא ירושלמית, הבא לסמא את עיני ישראל לא במעשי. נסים ובמופתים, כאשר עשו משיחי השקר ממאדע הישנה, כי אם להיפך בהכחשה גמורה וגלויה בכל האותות והמופתים האמיתיים שהיו והמקיים שיהיו מאת גואל ישראל; משיח שקר המעמיד את גאולתנו ופדות נפשנו על כחנו ועוצם ידינו, ושולל כל תקוה מן השמים על פי התורה והנביאים, האומרים שאין לנו לחכות, רק על רצוננו, כחנו וכספנו, ליסד לנו מדינת יהודים או מקום מפלט בטוח בארץ ישראל שבאמת נסמך הוא מטבע וקשה יותר מנס קריעת ים סוף וכל הנסים שנעשו לנו — כי מהיות ארץ ישראל חסרת כל האמונות וכל הממלכות, ונדרי נחלי דמים נשפכו עליה מנוים גדולים ועצומים; ובהיות הדבר עוד ברעיון עשתה ממשלת חונרטה מעשה ואסרה הכניסה לארץ ישראל; ועל דבר שאי אפשר על דרך טבעי, בזה נעשים קאנגרסים ברעש וכנופיות של בתורים ובתולות מתועדים בהילולא וחנינא, דרשנים פטפטנים נשלחים להשמיע במרום קולם, ויראים והותיקים מחשים לשמע דברים האסורים להשמע, והכל מפני אסון סלוק הדעת, על סלוק הדעת ממאשרי עמנו מבלי להתבונן בהדעה הנפלאה שלא היתה עוד במינה כמות בישראל המתלבשת בחבת ציון החדשה, ומפרדת את התורה

והמצוה מהיהדות באמרם שתוכל היהדות להתקיים על רעיון הבל של הלאומיות המלאכותית, שכל עצמותה אינה רק רוח זרה חיצונית, והיהדות לפי רוחם שיצורה להרוך בכחה אמונת ישראל ותורתו, כמבואר היטב בכל דבריהם, במאמריהם בפטפופיהם על כל אספותיהם, ובכל נשפי חשיקהם עם בתולותיהם.

בוא וראה עד כמה גדלה אסון סלוק הדעת!

על סלוק הדעת מחכמי התורה מהשכל וידוע שאין בכח אנושי להמציא לישראל מנוחה שלמה כללית ותכלית שיהיו בה בטוחים — דוד המלך אמר אנה אלך מלוך גי', וכבר היינו בארצנו וגלינו פעמים על עובנו את תורתנו, אין מנוס לנו ואין מפלט בתחבולה טבעית; בכל ארצות הדרור והחפש נהפכו לנו הנאורים שבנאורים כקשת רמיה, ובאלפי המושלמים הלא לפני איות שנים עשו הרג רב ואבדון גם בארצות נוצרים, האם שמה נהיה בטוחים משור ורצח? אנו אין לנו אלא לצפות לישועת ה' כמש"כ קוה לה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', ואשרי כל חובי לו, וכאשר נתרפא מאסון סלוק הדעת המלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

על סלוק הדעת מבלי התכונן לתנועה הציונית שכל מציאותה הוא רק בכח האינקוויזיציא שטפילים חתיתם על החרידים בכח הספרות העתית שהתמכרו להם, שעל ידם שופכים קתוניות של חרופים וגדופים והוצאת שם רע על גדולים וטובים, ובאותה האינקוויזיציא שטפילים חתתם זה כששים שנה לתכלית ההשכלה שגונתם הפנימית היתה נכרת מתוך מעשיהם להשכיח את עמנו מתורתו ומכל קשט ודת כפי שמודים עתה בעצמם שההשכלה ההיא הביאה את צעירי הדרור להתבוללות, באינקוויזיציא זו משתמשים גם כעת, אחרי שמקרי התקופה האחרונה מפחו על פניהם, לכן שנו רק שטם בשם חובבי ציון, אבל לא את מאויהם ותהלוכותיהם, ולמשכיל לפנים יקראו היום חובבי ציון או ציוני, ועוד פי שנים ברעתה, כי בשם קדושת ציון וזרעים ריש ולענה של הכפירה בכפליים; ראש הציונים הר"ר מאנדלשטאם לא בוש ללעוג ולהכחיש את כל מצות וחקי התורה בגלוי למען ציון, ועוד באו חבל סופרים ציונים לעשרות להחזיק בו, ובעוד שמתפארים בו מנחתם להחזיר את הצעירים אל היהדות ולחזק את האתדות, הנה בספרותם ובמעשיהם עושים ההיפך, מכחישים בתורה ובמצות בגלוי; סמאלענסקין יאמר כי החוקים והמצות המה פגרי מתים; הפרדס הרנ"ד יאמר כי תורתנו נתאבנה ושאלת האומה היא להשתלב ולהתקשר עם החיים בלי אמצעי (ר"ל בלא תורה ומצות) ולהשאר בכ"ו לב עברי, ואין קץ למבול הכפירות שמפצים בלי הרף,

ולתכלית ציון המדינית מקדישים כל האמצעים ומתאספים ברורים ובתולות יחד לנשפי חשק לצאת במחולות גם כליל הסליחות, מרחיקים לבב אבות ובנים ובנות, מרבים מחלוקות וקטגוריות ומפריעים השלום והאחדות בכל הקהלות, ובאלה עוד מתימרים להחיות העצמות היבשות לקיבוץ גלויות, היש לך סלוק הדעת גדול מזה? וה' ישלח את משיחו הולך תמים לקבץ נדחי ישראל המפוזרים לא על ידי נערים תעלולים ונשפי חשק ועגבים ודרשות דופי של מטיפים, ולא בעקירת התורה והמצוות, כי אם כמורשת אבות אשר אליו יחלו כל אסירי התקוה.

מאת שלומי אמוני ישראל מדרוינסק.

